

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Konni Zilliacus

TYANDRAREHISTORIER

HELSINGFORS, 1892.
SÖDERSTRÖM & C:o.

Pris: Fm. 2: 25. — Kr. 1: 75.

UNIVERSITETSBIOTEKET
UMEÅ

98-8422

No 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Umeå universitetsbibliotek

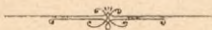

00002688136

UTVANDRAREHISTORIER

AF

KONNI ZILLIACUS.

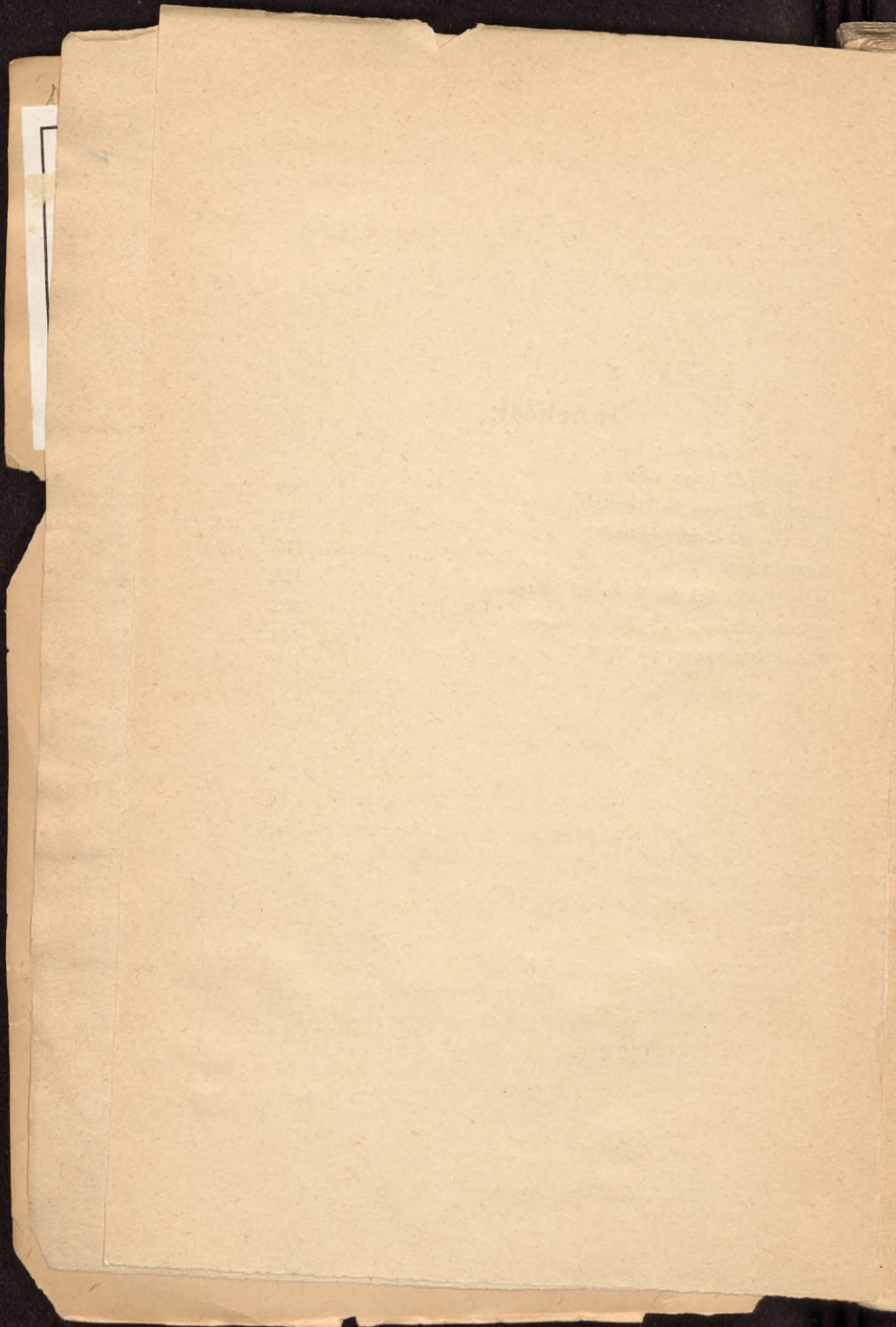
HELSINGFORS, 1892.
SÖDERSTRÖM & C:o.

HELSINGFORS,
FINSKA LITTERATURSÄLLSKAPETS TRYCKERI,
1892.

Innehåll:

	Sid.
Ett giftermål i nya världen	1.
Enoch Muponen på krigsstråt	66.
Det var väl förut bestämdt	87.
Pastor Lahti	116.
Huru Pekka fick förlåtelse för hästen	135.
Nikolaipolka	152.
I den sista vagnen på tåget	164.

Ett giftermål i nya världen.

Daniel Tuominen stod försänkt i tankar utanför Castle Garden, emigrantlandningsplatsen i New-York, och betraktade emigranthajarna, hvilka i likhet med honom själf väntade på att portarna skulle öppnas och släppa ut den hop gröngölingar, som en halftimme förut anländt.

Skändligt var det, funderade han, att man inte mera fick komma in dit såsom i den gamla, goda tiden, då hvem som hälst kunde gå in. Det kunde numera bara de stora firmornas runnare göra, men för fattigt folk voro portarna stängda. Ett sånt kontor skulle man ha vid någon bättre gata, och bjuda skulle man dem, som hade uppsikten där inne, på både ett och annat och dessutom trycka dem en sedel i näfven då och då!

Tuominen hade inte någon särskildt elegant affärslokal, han. Och inte låg den vid någon aristo-

kratisk gata häller, utan vid Chenystreet, som noga taget inte annat är än ett bustillhåll. Affären kallades hotell och bestod af några s. k. sofrum ofvanför en snuskig sal, hvars förnämsta möbel utgjordes af en lång disk. Under den fans plats för några kuttingar och ett smärre ölfat och bakom, närmast väggen, stod ett skåp med en hop vidunderligt formade flaskor, hvilka dock voro till endast för grannlåtens skull, ty alt, som förtärdes, kom från kuttingarna och fatet.

Men trots den snuskiga trakten och den mera än anspråkslösa lokalen hade dess ägare förtjänat stora pengar på sitt „pianäss“, såsom han själf brukade uttrycka sig. Alt hvad finska sjömän hette sökte liksom af instinkt upp Chenystreet, då de afmönstrat och hade några månaders hyra på fickan. Och då förtjänades det glupskt. Värden på hotellet var bankir, kassör och bokhållare på en gång och tog därför hand om sina gästers kassor — för att de inte skulle förstöra alt med ens — samt lämnade ut hvad de för dagen kunde behöfva, om de nämligen tillräckligt bestämdt fordrade det. Men därvid sörjde han naturligtvis för att det mesta söps upp i hans egen lokal och när så gästens konto och f. d. kontanter balanserade hvarandra jämt, kördes han ut helt enkelt, ifall han inte råkade ha en något

så när välförsedd sjömanskista att ställa såsom säkerhet för en tids kredit.

Det var en ypperlig affär, enkel och lätt skött och med bara ett enda fel — att det inte alltid fans tillgång på afmönstradt sjöfolk med hopsparade hyror. Men då fingo emigranterna tjäna såsom affärsobjekt i stället. De hade visst inte synnerligt godt om kontanter, men kläder hade de vanligen i mängd. Och så voro de inte nogräknade. Dem kunde man föra ihop fast ett dussin i samma rum, och sedan alt hvad de ägde var förtärdt, kunde man ännu förtjäna en styfver på dem genom att skaffa dem arbete. En till två daler per hufvud fick man ju alltid af runnarne, som värfvade folk till trakter dit ingen arbetare frivilligt ville gå, och det blef pengar också det under årets lopp. Mängden gjorde det, och det var ingen konst att få så många man kunde härbärgera till hotellet, så länge man fick drifva omkring i Castle Garden och taga hand om dem genast de kommo i land. Men den affären var nu slut för alla andra än de stora firmorna och deras runnare plockade nog upp hvarenda en de fingo tag på. Fattigt folk fick alt sitta emellan i Amerika som där hemma, menade Tuominen, och därvid föll det honom als inte in att det egentligen var han själf, som ville, men inte mera kunde sätta det fattiga folket emellan.

Det värsta var emellertid att sjömansaffären också börjat sina. En konkurrent hade öppnat en mycket finare lokal vid samma gata och hade i sammanhang med hotellet, krogen och matserveringen etablerat ett slags kommissionskontor för att skaffa sina gäster hyra igen, när de väl supit upp allt hvad de egde. På så sätt ernådde han den dubbla fördelen att först plocka kunderna på det de hade hopsparat och att sedan komma åt deras handpenningar och förskott på den nya hyran. Förskottens belopp bestämde han själf och härmed också krediten — det var en fin affär i alla afseenden och rakt ingen risk.

Tuominen svor invärtes hvar gång han tänkte på sin dumhet att inte själf hitta på den briljanta kombinationen. Men nu ämnade han inte längre sitta med händerna i kors och se på huru hans affär gick åt fanders. Han hade också kommit på en briljant idé och det var för att sätta den i värket, som han i dag och flera dagar förut kommit ned till Castle Garden, ty nu var det just den tid på året, då emigranterna från det gamla landet strömmade till New-York.

David Tuominen var ingen barnunge mera och hade sett litet annat än bara bondlandet redan hemma i Finland. Såsom landthandlande hade han varit med på åtskilliga marknader och hade sett huru galna

i hufvudet bondpojkarne blefvo, då de kommo in på ställen, där sångsällskap uppträdde. Då var det inte mera fråga om öl, utan både punsch och portvin beställdes fram och ända till markslantar hade Tuominen sett dem slänga på talriken, då sångflickan bar omkring den och såg riktigt vänligt på dem.

Det var de minnena, som ingifvit honom den nya idén, hvilken skulle rädda hotellet vid Cheny-street från undergång och slå konkurrenten ur brädet. Han skulle ha sig en „pufåtsik“, såsom han med ett schangtilt namn betecknade den tilltänkta lockfågeln. Men finska skulle hon vara, ty hans kunder voro i allmänhet inte synnerligt hemma i världsspråken och det visste Tuominen af egen erfarenhet att en kurtis, där inte ordet kan användas såsom känslöshet, inte är rolig i längden.

Bland emigranterna kommo då och då också unga flickor från hemlandet och en sådan skulle han värfva. Fick han bara tag på en jänta af den rätta sorten, så kunde han gärna, om så skulle vara, betala hela hopen mera än vanlig piglön, ty hon skulle ju inte uträtta bara vanligt pigarbete, utan också dra kunder till affären och det var alltid värdt ett par daler extra i veckan. Hufvudsaken var att träffa på en af det rätta slaget. Då skulle nog de goda tiderna komma tillbaka.

Tuominens bleka, ölplussiga ansikte lystes upp af den förnjöjelse han erfor öfver de lofvande framtidsutsikterna, oaktadt han redan flera gånger förut stått där och förgäfves mönstrat hvarenda kvinlig emigrant, som med nyfiken och smått rädd uppsyn första gången beträdde det förlofvade landets jord. Betänksamt drog han fram en nästan helsvart cigarr ur innerfickan på sin rock, bet af spetsen och skulle just till att tända pjesen, då dörrarna till Castle Garden slogos upp och de första af de nyanlända visade sig. Han stack skyndsamt cigarren tillbaka i fickan och tog ett par steg framåt för att på möjligast nära håll kunna mönstra enhvar som kom och sålunda vara säker att inte af misstag låta någon landsmaninna passera förbi.

Det var en brokig hop, som långsamt välde fram ur Castle Gardens portar, genom hvilka redan så många högt flygande förhoppningar, så många gäckade drömmar, så många brutna och sköflade lif tågat fram mot en obekant framtid, hvilken nog för de flesta af alla de många tusenden, som trampat den nötta tröskeln, blifvit långt ifrån så ljus som de förestält sig. Gammalt folk, som först efter långt och allvarligt öfvervägande beslutit sig för det svåra steget att lämna hemland och vänner; unga, äfventyrylstna män och kvinnor, hvilka fulla af hopp och

ljusa framtidsutsikter blott längtade att få börja på i gulldlandet, som skulle gifva dem alt det de icke kunnat hoppas att vinna där hemma; män med ett stormigt föregående tydligt prägladt i dragen, tvungna att börja på nytt i en annan del af världen än den som bevitnat deras förra nederlag, och slutligen den stora hopen af verkliga arbetare, som kommit blott för att förtjäna en större dagspenning än hemma, för att få äta sig ordentligt mätta hvar dag och för att möjligen få ihop litet utöfver de dagliga behofven, att användas i framtiden af dem själfva eller för hustru och barn, som stannat efter.

Det var en af de stora emigrantångarne, som kommit, och det dröjde länge, innan den långa processionen af ett tusental passagerare hunnit genomgå alla formaliteter inne i den fula, gamla byggnaden och komma ut i det varma solskenet, som gaf Battery-parken där utanför en sådan prägel af fridfull glädthet som om den legat hundrade mil från den rosgirigt väldiga staden, hvars buller och dån endast dämpadt trängde fram mellan träden.

En om en kommo invandrarne, familjevis eller i större grupper af landsmän från samma näjd, de flesta nyfiket gapande omkring, ifriga att uppfånga den första skymten af det underbara land, där alla kunna bli rika, medan andra liknöjdt vandrade fram-

åt, väl vetande att arbete är arbete öfveralt i världen och att endast de gynnade få undgå de många motgångarna i början. Italienare i ifrigt pratande och gestikulerande grupper; tyska familjefäder, med ängslig uppsyn sökande hålla hustru och barn så tätt tillsamman som möjligt; svenska jäntor i vidunderligt eleganta hattar, det första, synliga jämlikhetstecknet; rysk-polska judar med lurande ödmjuk min och klädda i den långa rocken med skörten ända ned till hämlarna; irländare med öfvermod och oförsynthet tydligt uttryckta i blick och later — en hel profkarta, med ett ord, på alt hvad Europa i befolkningsväg kan vara af med, drog där förbi Tuominens spjande ögon.

Men han såg ingenting annat än en hop människor, som inte företedde några af de bekanta hemlandsdragen i dräkt och typ. Ty finnarna voro som vanligt de sista. De hade hållit ihop under hela resan och väntade nu lugnt tils alla de andra voro afärdade för att inte bli åtskilda i sista minuten. De skulle ju ändå så godt som alla upp till kontoren vid State street för att uträtta ett och hvarje, höra efter bref, fråga sig för om arbetsutsikter o. s. v. såsom de af andra amerikafarare hört att man hälst bör göra.

Slutligen kommo de första af dem i sikte. Tuominen tog ytterligare ett par steg framåt, ty bedrog han sig inte, så skyntade där något kjoiltyg bakom den första gruppen af män, som syntes i dörren.

— Välkomna till Amerika, gossar! ropade han redan på håll till dem, likasom med en glad aning om att hans hopp inte i dag skulle bli sviket.

Nykomlingarna sågo endast smått nyfiket på honom. De hade blifvit tillräckligt varnade för alla de skojar, som drifva omkring i New-York och visste nog att också landsmän finnas bland det följet. Den där pratmakaren var väl en sådan gynnare; bäst således att inte als inlåta sig med honom.

Men Tuominen lät inte afspisa sig så lätt, ty nu såg han att han inte misstagit sig. Där kom verkligen en duktig, rödblommig flicka i sällskap med ett par karlar och hennes utseende slog an på Tuominen i högsta grad. Inte såg hon ju alldeles så ut som han i tankarna utmålade den blifvande pufätsiken, därtill liknade hon altför litet sångflickorna sådana han kom ihåg dem, men där fans ett visst något hos henne i stället, som gjorde att Tuominen sväljde ett par tag och som kom hans vattiga ögon att blänka. Hon skulle nog kunna locka sjömanskunderna tillbaka till hotellet!

— God dag, god dag! sade han, då sällskapet passerade förbi. Hvarifrån kommer ni go' vänner?

Flickan och hennes följeslagare dröjde något, men svarade ingenting. Det föreföll dem så underligt att redan vid första steget här i det främmande landet höra sitt eget språk.

— Hvart gäller vandringen? fortsatte Tuominen i samma vänligt beskyddande ton, i det han jämte dem gick framåt vägen. Jag är gammal New-Yorkbo, så jag kan nog hjälpa er med ett och hvarje, om det är något ni vill veta besked om.

— Vi ska upp till kapten Jeansons, svarade den ena af karlarna halft motvilligt, och höra åt om arbete.

— Flickan också? är hon ute på arbetsförtjänst, så kunde jag kanhända ge henne ett godt handtag.

— Visst är jag det, svarade den tillfrågade kort. Den mönstring han i en hast låtit den nya bekantkapen undergå hade synbarligen inte söft hennes misstro mot folket i New-York.

— Nå om så är, så kunde vi måhända komma öfverens genast, sade Tuominen, besluten att så vidt möjligt gripa tillfället i flykten. Jag har ett hotell här i New-York och behöfver en duktig flicka för att se efter ett och annat. Här i landet duger tjänstefolket inte mycket till och därför betalar jag gärna hög lön, bara jag får någon som duger. Hvad

sågs om fyra daler i veckan? och eget rum och alt fritt förstås? och två frikvällar? Det är annat det än att tjäna hemma för trettio mark om året och staten!

Magdalena Jussila tvärstannade och stirrade med förvånadt vidöppna ögon på frästaren. Fyra daler i veckan — tjugu mark! Karlen måste ju vara förfärligt rik — men så hade han också ett hotell. Inte såg han särdeles prydlig ut där han stod i solskenet, som bragte den grågula, snuskiga blekheten i hans feta ansikte att sticka af så fult mot de sura, rödkantade ögonen. Men han var fint klädd och det mera än uppvägde det mindre behagliga intrycket i öfrigt, för hvilket Lena inte gjorde sig närmare reda, ehuru hon nog kände det. Och dessutom betydde ju alt annat platt ingenting i bredd med utsikten att få tjugu mark i veckan — *i veckan!* Med bara en månads lön kunde ju modren och syskonen hemma på torpet leva ett halft år!

I en blink drogo dessa tankar genom hennes hufvud och hon var redan färdig att utan vidare svara ja, då en af männen öppnade sin mun till en mistrogen fråga om Tuominen också talade sanning och värligen var den han gaf sig ut för.

— Joo, det kunde han svära på. Och ville de inte tro honom, så kunde de ju höra åt på Jeansons

kontor. Herrarna där kände honom nog och han hade visst ingenting emot att följa med dit.

Gruppen satte sig i rörelse igen med Tuominen och Lena i spetsen. Han agerade ciceron och kavaljer, berättade och beskref om Batteryparken, visade pelarjärnvägen, under hvilken de gingo, och lugnade i öfverlägsen ton Lenas förskräckelse, då ett tåg i ursinnig fart brusade fram genom luften högt öfver deras hufvuden.

Hon lyssnade nog till hans ord och fick genom dem ett dunkelt intryck af hans öfverlägsenhet och kunskap om alt möjligt, men hela tiden hörde hon bakom dem likasom en tung klang af silfverslantar och orden: fyra daler i veckan — tjugu mark! surrade rundt i hennes hufvud. Det var ju rent af att bli rik med ens — mången hemmansbonde i Finland hade inte så stora inkomster.

Utkomnä ur parken gingo de öfver gatan och inträdde på emigrantkontoret. Det var fylldt af nykomna invandrare, som kommit dit i liknande ärenden och nu undrande gapade på de ståtliga bilderna af stora ångfartyg, som prydde väggarna, på de grant utstyrda tidtabellerna och annonsplakaten, som lågo kringströdda öfveralt, och icke minst på de flitiga herrarna, som i skjortärmarna kommo och gingo innanför den långa, finpolerade disken, skrefvo

och raspade, besvarade frågor och gáfvo upplysningar.

Tuominen armbågade sig utan vidare fram genom trängseln, dragande Lena vid handen så nära till disken som möjligt, och tilltalade på finska en af kontoristerna.

— Var god och säg den här flickan, sade han tvärsäkert, om jag är karl att betala henne fyra da-lers lön, ifall hon tar tjänst hos mig.

— I veckan, tillade Lena med eftertryck.

— Ännar ni taga tjänst hos honom där? frågade kontoristen, pekande med en smått föraktlig åtbörd med sitt pennskaft på hotellvärdens.

— Jo, nog tänkte jag så, om han bara är den han ger sig ut för.

— Nog har han råd att betala så mycket och mera till om det gäller, men inte är det något godt ställe ni kommer till.

Tuominen kastade en ilsken blick ur sina sura ögon på den unga mannen, i det han buttert anmärkte att han aldrig gjort något ondt, men i Lenas minne dök som en blixtpå en af de varningar hon fått med på vägen af klokt och erfaret folk.

— Är det — — — är det ett sådant där dåligt ställe? frågade hon med en sådan min af förskrä-

kelse att kontoristen inte kunde låta bli att draga på munnen.

— Nej, nej, sade han lugnande. Det är det inte, men karlar komma dit i mängd af alla möjliga slag och de dricka och — — —

— Det är jag inte rädd för, afbröt Lena med en säker knyck på nacken. Karlar hade hon nog sett förut, både fulla och nyktra. Var det inte något värre, sade hon, så skulle hon nog taga tjänsten.

Därvid blef det. Kontoristen hade annat göra än att hålla tal om världens falskhet för obstinata bondjäntor, som ändå till slut gjorde ackurat såsom de själfva ville. Han höjde på axlarna och vände sig till en annan kund, som frågat besked om något, medan Lena anhöll om upplysning af sin blifvande husbonde om, när hon skulle komma i tjänst, huru hon skulle få upp sin kista från Castle Garden o. s. v.

Det åtog han sig alt att uträtta. Hon skulle bara följa med och vänta, medan han bestyrde om en expressman, så kunde de sedan genast begifva sig till hotellet. — Men hade hon inte någon i följe med sig, som hon ville taga afsked af?

Nej, ingen annan än de reskamrater hon träffat på ångbåten, hon var helt ensam. Och orlofsedel hade hon inte håller, hon hade aldrig tjänat förut, men prästbetyg och pass hade hon i kistan.

— Sådant frågas här inte efter, upplyste Tuominen öfverlägset. Det är ett fritt land, där man är sin egen herre.

Det föreföll Lena underligt. Alldeles som lösdrivare allihop. Men hon för sin del var ju dokumenterad i alla fall och hvad andra voro rörde henne inte.

Hon tog afsked af några reskamrater, som också kommit upp till kontoret, och tågade därefter i väg med sin nya husbonde, tillbaka ned till Castle Garden. Där blef alt klart i en handvändning, och därifrån gingo de till pelarbanans närmaste station.

Folkmassan, som välde i två oafbrutna strömmar upp och ned i den höga, smutsiga trappan, bullret och sorlet på gatan, dånet af ett par tåg, som rusade förbi uppe i luften innan Lena och hennes följeslagare hunno upp, tjutet af ett halft dussin tidningspojkar och skoputsare, som gjorde affärer på gatan nedanför — det tusenstämmiga larmet med ett ord af det brusande, rastlösa lifvet i en världsstad, hvaraf hon nu för första gången hörde och såg något, gjorde Lena rädd och kom hennes hufvud att svindla, så att hon nästan kände sig sjuk. Och sedan de klämt sig in i den fullpackade järnvägsvagnen och rasslade i väg mellan husraderna, i höjd med tredje våningens fönster, vände i hisnande skarpa

kurvor kring gathörnen, dånade fram öfver taken af lägre byggnader och långt under sig sågo den mylrande hopen af människor, hästar och åkdon på gatorna — då blef Lena helt blek af skrämsel och grep ofrivilligt tag i Tuominen, som om han behöft stöd.

Han sökte lugna henne med att det als inte var någon fara på färde, men inom sig smålog han öfver sin goda tur. Just en sådan dum stackare, som ingenting begrep, var det han behöfde. Henne blefve det nog inte svårt att få till hvad som hälst.

Omsider anlände de till afstigningsstationen och efter en kort vandring till hotellet vid Chenystreet. En och annan karl, som mötte dem, hälsade ovanligt vänligt på Tuominen och syntes böjd för att inleda samtal, men Lenas husbonde bara såg småslug ut och gjorde en åtbörd, hvilken kunde tydas såsom: senare, nu har jag inte tid.

Krogsalen var öde och tom, så när som på gamla Wehkalainen, husvakten, som satt och såg på sin pipsnugga bakom disken, halffull och nöjd med sin lott. Han logerade alltid hos Tuominen då han var i land, ända sedan han för sex år tillbaka första gången råkat taga in där. Då hade han supit upp hela sin hyra inom huset och hade sedan fortsatt att supå på kredit, tils också den var slut och han sålunda tvungits att taga hyra på nytt. Sedan dess

hade han regelbundet efter hvar resa hemtat sina pengar till Tuominen för att afbetala sin skuld, men det hade inte ännu lyckats. Hvar gång han tog ny hyra, fick han veta, att han igen var skyldig en hel hop dalrar för logis och mat och whisky och därför kom han alltid tillbaka. Och då han ju ingenting bättre hade att göra, var han villig nog att agera husvakt och sköta rörelsen när Tuominen var ute.

Lena såg sig omkring med en viss förvåning i sitt trinda, fryntliga ansikte. Inte hade hon ju sett många hotell, men nog hade hon, att döma af hvad hon hört, föreställt sig att de sågo litet finare ut.

Tuominen var inte sen att märka det mindre behagliga intrycket.

— Här skall snyggas upp öfveralt, skyndade han att försäkra.

— Det tål vid, sade Lena, hvar är köket?

— Ah, dit hinna vi nog, menade Tuominen. Inte skall du stå i köket i alla fall, utan här inne skall du vara och hjälpa till att passa upp och städa rummen. Kocken har ensam att göra med köket.

Kocken! Det lät ståtligt i Lenas öron. Hon kunde ju inte veta att kocken var en gammal, försupen matros, som gick på träben sedan ett storadt fylleri med slagsmål för ett antal år sedan nere på ett varf, och som därför var glad att få sköta gry-

torna på Tuominens hotell för bara tak öfver hufvudet, maten och några utslitna klädesplagg då och då.

— Nå, och mitt rum? frågade Lena vidare.

Jo, det kunde Tuominen visa. Han hade själf klistrat upp nya tapeter i ett litet kyffe i öfra våningen, sedan Wehkalainen hvitlimmat taket, och trodde därför att Lena skulle bli förtjust öfver ståten. Men han hade glömt att låta skura golvet och tvätta fönstret, hvilket håller inte varit öppnadt uuder de år han bott i huset, så att den blandade doften af gammal tobaksrök, dålig sprit, surt tapetklistret och inbitet snusk var ohygglig, medan golfvets naturliga färg var omöjlig att upptäcka under de otaliga hvita fläckarna, hvilkas kalkfärg så bjärt stack af mot den svartbruna bottenkulören af tobakssaft och smuts.

— Här ser ut som i en svinstia, sade Lena förargad, så snart hon kastat en blick i rummet. Och inte ens lås har ni för dörren. Här sofver inte jag, om jag inte får ett ordentligt lås. Och skuras måste här strax, innan kistan och sängen tagas in. Får jag en birong också?

— Jo visst, försäkrade Tuominen, som alt ännu kände sig något osäker om sin pufätsiks naturell, men var besluten att göra alt för att ställa henne tillfreds. Och gungstol får du, och matta på golvet.

Lena log så hon sken. Gungstol och matta! Det var nog inte något fattigt ställe hon kommit till, fastän det syntes att ingen höll ordning i huset. Men det skulle snart bli annorlunda, om hon bara fick göra som hon ville.

— Kan man få en skurbalja? Och säg åt kocken — det tyckte Lena ändå lät förbålt sturskt — att han sätter på en gryta så jag kan få hett vatten. Här ska bli snygt innan kvällen.

— Hett vatten och kallt vatten med fins alltid i huset, sade Tuominen. Här utanför, strax vid trappan fins två kranar — se här — och dem behöfver man bara vrida på, så får man så mycket vatten man vill, både varmt och kallt.

Lena spänade upp sina bruna ögon så de blefvo ännu rundare än förut. Nog hade hon ju hört att Amerika var ett underligt land, men att folk hade vatten i väggarna, så man bara behöfde låta det rinna, det hade hon ändå inte tänkt. Och varmt vatten till på köpet!

Hon kände sig ännu mera hågad att begynna rengöringsprocessen genast, tog af sig koftan och hufvudduken — den hade hon för öfrigt beslutat att lägga bort så snart hon fick sin första lön och kunde köpa hatt — samt började knäppa upp sin halfylleklädning så ogeneradt som om hon varit hemma på

torpet. Ty att skura med den bästa klädningen på kunde aldrig komma i fråga.

— Hvar håller ni baljor och skurtrasor och så'nt? frågade hon Tuominen, som inte riktigt visste hvad min han skulle hålla.

— Jag skall låta Wehkalainen hemta upp allt som behöfs, sade han för att få litet uppskof, ty sådana artiklar hade inte ofta begagnats i huset i hans tid. Och härmed gick han ned för att sätta husvakten i värksamhet.

Men Wehkalainen befans inte synnerlig böjd för att skaffa ihop en skurttiralj.

— Hvad är det för nya konster du nu hittat på? frågade han argt så snart han fått klart för sig hvarom det var fråga. Här blir förb—dt roligt, om kvinfolk ska' börja föra kommando — kan hon inte själf söka rätt på hvad hon behöfver så — — —

— Jo, det kan hon och det ämnar hon också göra, afbröt Lenas röst. Hon stod i dörren till trappuppgången, barfotad och i lentygsärmarna, alldeles som hemma. Väntan hade redan blifvit henne för lång.

Wehkalainen fick med ens lif och rörelseförmåga och Lena följde med honom åt köket till, medan Tuominen slog i åt sig och tömde en stor sup. Det var som om en aning sagt honom att den pu-

fätsiken kanske ändå inte, när allt gick omkring, skulle bli så alldeles lätt att regera som han föreställt sig.

Till en början lät han henne dock hållas, och följderna däraf var att hela hotellet inom några få dagar undergick en otrolig förvandling. Fönstren voro så klara att man rent af kunde urskilja anletsdragen hos folk som passerade förbi, den gamla krogdiskens sken af snygghet och petroleum och till och med glaset miste alla spår af att ha varit i bruk mångfaldiga gånger sedan de sist tvättades. Ja, själva golvet i krog salen blef skuradt och beströdt med sand, sedan Lena till sin bedröfvelse fått veta att enris inte stod att få i New-York.

Inte ens Tuominen kunde dölja för sig att hans hotell började se helt pryddigt ut och därför tystade han ned alla invändningar af Wehkalainen, som kände sig husvill och borttappad i det stora städningstöket, med att han ingenting begrep och kunde gå sin väg ifall han inte var nöjd. Ända ned i köksregionerna sträckte sig rengöringsrifver och kocken förständigades en gång för alla att framdeles hålla allting i snygt skick. Det såg nästan ut som om regeringstygarna helt och hållet öfvergått i Lenas händer.

Men det var något, som hennes husbonde als inte ämnade tolerera i längden. Han var klok nog att inse huru förmånlig förändringen var för affären,

men för sin personliga del ansåg han snygghetsbegäret vara en af dessa mänskliga dygder, hvilka mycket lätt urarta till farlig öfverdrift. Och dessutom var han fullt upptagen med skötandet af krogrörelsen de första dagarna, då alt hvad där fans af ledigt sjöfolk i granskapet samlades för att få se en skymt af Tuominens „pufätsik“, hvarom ryktet spridt sig med otrolig snabbhet.

Det var inte mycket de nyfikna fingo se af henne så länge hon var i de hetaste arbetstagen och hade inte Tuominen varit slug nog att endast småningom och helt långsamt uppfostra henne till en bufettmamsells värf, så är det ganska sannolikt att hans planer åt det hållet als inte låtit sig förvärligas. Hon skulle troligen inte gått in på att dagarna igenom och vanligen långt in på nätterna passa upp en hop mera eller mindre — oftast mindre — nyktra sjömän, hvilka naturligtvis alla uppvaktade henne med en kurtis, hvars hufvudbeståndsdel utgjordes af handgripliga artighetsbetygelser. Men till en början behöfde hon blott tre eller fyra gånger om dagen komma in och diska glasen, en nyhet den Tuominen infört enkom för att småningom vänja henne vid elden, och då föll det sig ju så naturligt att bedja henne hjälpa litet här och där med serveringen, en hjälp som påkallades alt oftare tills Lena om några

veckor fann sig upptagen med servering af öl och whisky från morgon till kväll.

Ty kundernas antal ökades för hvar dag. I den delen hade Tuominens beräkningar till fullo slagit in. Och säkert är att de allra flesta först drogos till stället af ryktet om Lenas trinda behag, om också några sedan öfvergingo till stamkunder på grund af den rådande snygga ordningen, en detalj hvori de andra Chenystreethotellen als inte kunde täfla.

Tuominen småmyste dagarna i ända öfver sin utmärkta idé, lät bjuda sig af sina kunder huru ofta som helst och gick därför från morgon till kväll i ett oafbrutet rus, under hvars inflytande han med alt större välbehag kastade blänkande ögonkast på Lena. Hvar gång hon snäste af någon kurtisör sken han af en långt intensivare belåtenhet än den en husbonde vanligen erfar öfver sin tjänarinnas dygd. Ja, en gång, då hon med en lika bastant som väl riktad örfil afvisat ett försök af en upprymd lättmatros att draga henne ned i knät och denne hotade att gifva lika godt igen, uppträdde Tuominen till hennes försvar, ehuru han knappast kunde betvifla att resultatet skulle bli sådant det blef — ett kok stryk.

Sådana uppträden — och noga taget hela sin ställning i huset — tyckte Lena inte om. Nog hade hon ju också där hemma varit utsatt för flera än ett

kraftigt kurtisförsök och nog slogos karlarna där också när de druckit, men här var det altsamman värre. Det skymtade dunkelt i hennes medvetande något om att de, som här kurtiserade henne, inte betraktade henne alldeles på samma sätt som gossarna hemma, men hvad det var som gjorde skilnaden kunde hon inte utgrunda. Och särdeles mycken möda med funderingen däröfver gjorde hon sig för öfrigt inte håller, ty då hon någon gång råkade tänka en tanke på att hon kanske borde söka sig en annan plats, slog hon bort den med en annan på sina fyra daler, dem hon bar upp hvar vecka. De hade redan — jämte drickspengarna, dem hon snart lärt sig att taga emot — stigit till en summa, som säkert skulle förefalla modern och syskonen obegripligt stor, då hon om några veckor skickade dem hem.

Ty för deras skull var det hon begifvit sig ut i världen på egen hand, då fadren dött och lämnat dem att själfva slå sig fram. Det gick platt inte att få ihop så mycket från den lilla jordbiten, som hörde till stugan, att det skulle räckt till för alla, och då hade hon beslutit göra som andra flickor från hennes socken gjort förut. Några af dem hade ju inom helt få år sparat ihop flera hunda dollars i Amerika, och det blef rysligt stora pengar i finska mark. Om hon också inte fick ihop mera än tvåhundra så kunde

de redan därmed köpa en hemmanslott. Och sedan ginge det nog att lefva.

Utomordentligt god tur hade hon ju haft, då hon redan första dagen fått en plats med så stor lön, att hon på ett enda år kunde spara ihop mera än den summan. Ty drickspengarna allena voro mera än tillräckliga för alt hvad hon behöfde, isynnerhet då husbonden alt emellanåt gaf henne presenter af sådana saker, som hon annars skulle fått lof att köpa.

Det tyckte hon för öfrigt häller inte riktigt om. Han klappade henne alltid då han gaf henne något, och då såg han så otäck ut, att hon nästan mådde illa då hon tänkte på det. Men hon behöfde inte låta märka att hon förstod något, så skulle han väl lämna henne i fred. Med den trösten och en sista kalkyl öfver huru mycket hon antagligen skulle ha hopsparadt vid årets slut somnade hon vanligen från sina funderingar, dem hon aldrig hade tid att syssla med under dagens lopp.

Sommaren gick under fortsatt blomstring af hotellaffären. Lena snäste till kurtisörerna lika ampert som förut, sparade, arbetade och kalkylerade likasom förut och kände sig stolt öfver att redan ha skickat hem fulla femtio daler. Tuominen var aldrig mera riktigt nykter. Han satt dagarna i ända i krog-rummet, men gjorde ingenting annat än drack med

sina kunder. Och Wehkalainen hade tagit hyra för en resa till Brasilien — d. v. s. han hade, nästan dödfull, öfverlämnats åt en kapten, som inte på annat sätt kunde få ihop en besättning för Rio Janeiro, där gula febern rasade alldeles ohyggligt det året. Tillbaka skulle han inte komma förrän på senhösten, om han alls kom tillbaka. Men undgick han farsotten, så var det en ypperlig affär, ty hyrorna på Rio voro höga och det var underförstådt med kaptenen att han inte skulle gifva ut en cent åt den gamla sputen, innan de väl voro tillbaka i New-York. Alt tycktes gå Tuominen väl i händer, och därför kände han sig vänligt stämd mot hela världen och ingalunda minst mot Lena.

Det var noga taget den enda förargelse han egentligen hade, den att Lena alls inte vänligt upptog hans försök att närma sig. Han kunde ibland sitta långa stunder och betrakta henne, där hon rörde sig bakom disken, flink och rund och treflig som alltid, och ju längre han såg på henne desto mera blänkte hans sura ögon. Och råkade Lena vid sådana tillfällen gå ut, så följde han genast efter, men rörde han bara vid henne, så fräste hon till som en katt och sade att han borde skämmas. Tuominen kände sig altmera förbittrad hvar gång han tänkte på det och hade småningom arbetat sig upp till en

drucket envis begärelse, den han hvarken kunde eller ville bemästra, utan tvärtom var fullt besluten att tillfredsställa så snart det föll sig lägligt.

Alldeles lika kry till humöret som förut var Lena håller inte, ty oaktadt trösten af de stora besparingarna kunde hon icke mera dölja för sig att hon hade en mycket otreflig befattning. Husbonden hade flera gånger visat hvad han förde i skölden, och några af de afspisade kurtisörerna hade i hastigt mod låtit undfalla sig yttranden, hvilka med all möjlig tydlighet ådagalade hvad de tänkte om henne. Nu skulle det bara fattas att någon från hennes socken — och ett par sådana funnos bland de stadiga kunderna — företog sig att skrifva hem och berätta hvad de trodde om henne, så vore det förbi med hennes goda namn och rykte. Och därmed naturligtvis också med alla de vackra förhoppningar hon i allra största tysthet närde om sin framtida ställning, då hon komme tillbaka och köpte sig eget hemman. Många gånger hade hon redan allvarsamt tänkt på att lämna altsamman och söka sig en annan plats, men alltid hade tanken på de tvåhundra dollars hon åtminstone ville arbeta ihop hållit henne tillbaka. Nu skulle det inte räcka länge mera, innan hon igen hade femtio hopsparade, och då ämnade hon själf begifva sig ned till kontoret vid Statestreet med dem i stället för att låta Tuo-

minen föra dem såsom förra gången. Hon ämnade tala med herrarna där och fråga sig för om ett och hvarje, så att hon kunde reda sig ifall hon lämnade hotellet, ty det hade hon klart för sig, att om Tuominen inte lämnade henne i fred, så skulle hon gå, om hon ock måste tjäna för hälften mindre lön.

Den väntade dagen, då summan var full, kom slutligen, och Tuominen hade lofvat följa henne ned till kontoret. Först hade hon gjort svårigheter, förmenande det vara onödigt att två gingo ut för en sak, den hon mycket väl kunde uträtta allena. Men så slog det honom att Lena, om hon nu skickade bort sina pengar, vore så godt som fullständigt i hans våld åtminstone för en vecka. Då gaf han efter, och då de begåfvo sig på väg i rätt god tid på morgonen, var han till och med skäligen nykter och därför hygglig och vänlig utan att vara närgången.

Lenas affär blef snart uträttad till hennes fulla belåtenhet, och då föreslog Tuominen en promenad uppåt Broadway, som mylrade af folk i det granna höstvädret. Lena kunde icke nog förvåna sig öfver de präktiga butikerna och gapade på den bländande grannlåten i deras fönster, tills hon kände sig yr i hufvudet och tröttare än om hon en hel lång sommar-dag gått på höängen med räfsan i hand. Också blef hon förtjust då Tuominen förde henne in på ett kon-

ditori, som föreföll henne alldeles öfverdådigt fint, och bjöd henne på glace och ett glas likör. Hon visste icke rätt hvad hon skulle beundra mest, den granna lokalen, trakteringen eller sin husbonde, som rörde sig så ogeneradt och med sådan oförskämd ledighet bland alt det fina folket, att Lena kände sig helt öfverväldigad af hans världsmannalater.

— Synd är det i alla fall, tänkte hon, att ingen tar hand om en sådan karl. Om någon bara kunde hålla honom från brännvinet, så skulle han snart bli rik och annars är han ju alldeles som en herreman redan nu.

Hon var ovanligt undfallande, ja, nästan vänlig mot sin husbonde under hemvägen och likaså när de voro hemma i hotellet igen, och det gjorde att Tuominens ögon blänkte ännu mera än vanligt, då alla de småsupar han efter hemkomsten inmundigat, senare på eftermiddagen begynte göra sin värkan.

Krogen blef tidigt tom den dagen. Det hade inte kommit så många kunder dit som vanligt under loppet af eftermiddagen, dels troligen emedan lokalen varit stängd till långt in på dagen, dels emedan det ovanligt varma och tryckande vädret, hvilket kommit som en öfverraskning nu i Oktober, gjorde att de flesta hällre drefvo omkring utomhus än sutto inne i ett kvast och hett rum.

Lena satt vid det öppna fönstret och stafvade, väl för tionde gången, igenom det bref, hvori modern berättade att hon fått den första sändningen af femtio dollars — tvåhundrafemtio mark. Tvåhundra voro insatta på sparbanken och de femtio skulle nog räcka ända till våren, skref gumman, för henne och barnen, ty både potäterna och rågen hade gifvit bra i år och grisen lofvade bli stor och vacker till jul-tiden. Lena log ett belåtet löje, då hon förestälde sig förvåningen och glädjen där hemma när den andra sändningen, som i dag afgått, kom fram. Om hon nu bara kunde hålla ut ett halft år till med samma lön som hittills, så kunde hon räkna på goda tvåhundra daler i besparingar och då kunde hon gärna söka sig en trefligare plats, fast med hälften så stor lön, ifall hon då ännu inte hade lust att fara hem. Hon kände sig så nöjd med hela världen och så tillfreds med sig själf, att hon till och med upptog Tuominens försök att inleda samtal helt vänligt.

Men det räckte inte länge innan han blef obehaglig. Han gaf allehanda vinkar och gjorde alt oförskämdare antydningar, så att Lena fann det mycket svårt att bibehålla sin vänliga uppsyn, ehuru hon nästan ansåg det vara sin skyldighet att visa sig tack-sam för hans tjänstaktighet tidigare på dagen. Slutligen sade hon att hon var trött och gick upp på

sitt rum, men kunde inte hindra att husbonden i förbifarten tog henne om lifvet och klämde om henne en smula. Hon gjorde sig lös och sade som vanligt fy, skäms! men inte med det vanliga eftertrycket — det var som om hennes anständighetskänsla i någon mån förslappats af den tyngande tacksamhetsskulden.

Då hon kom upp i sitt rum och sökte stänga dörren var låset i olag, utan att hon kunde begripa huru det gått till. Men då för tillfället inga andra gäster än ett par gamla matrosor, som aldrig betraktat henne med större vänlighet än de andra bo-hagstingen i huset, funnos i huset och de dessutom längesedan gått till sängs med ett grundligt aftonrus hvar, så kände hon sig på intet sätt orolig öfver det defekta låset utan begynte lugnt kläda af sig.

Hon hade hunnit bra nog till slut därmed och sträckte behagligt på sig, då hon tykte sig höra steg i korridoren utanför. Och ögonblicket därpå tog någon varligt i låset.

— Hvem är där? kom inte in! Hon svepte skyndsamt en kjol kring axlarna.

— Blif inte skräm, det är bara jag, sade Tuominens röst i detsamma han stack in sitt rödmosiga ansikte. Han hade synbarligen skrufvat upp kuraget med mera whisky.

— Hvad vill ni? nej, gå ut härifrån! halfskrek Lena, då han öppnade dörren helt och hållet och kom in.

— Sch! inte vill jag dig något ondt. Han kom med något osäkra steg öfver golvet.

— Gå ut, säger jag! Låt bli mig! Skäms ni inte als?

— Seså, skrik inte, sade Tuominen, i det han sökte draga den skyddande kjolen från flickans axlar, medan hon å sin sida höll i den med en styrka som om alt berott på att hålla den kvar.

— Jo, jag skriker, om ni inte låter mig vara i fred. Och i morgon dag går jag härifrån. Ut med er på eviga minuten eller skall ni få se på annat!

Hon var värkligen skrämnd nu och då Tuominen brutalt slet kjolen ur hennes händer blef hon lika vred som skrämnd. Utan att vidare tänka på blygsamheten sprang hon upp, grep en dammborste, som låg i ett hörn, och gaf Tuominen, då han åter närmade sig, ett lika väl menadt som väl måttadt rapp öfver knogarna så hans hand föll ned längs sidan.

— Ska' du slåss din f—n! ljöd hans röst ilsket, men slog öfver i en gråtmild ton då han fortsatte: hvarför vill du inte vara litet hyglig mot mig? Nog lär du ha haft vänner förut som alla andra, och jag är väl inte sämre karl än de.

Det var att gjuta olja på elden.

— Ut med er! skrek Lena öfverljudd. Skäms att tala på det sättet! Jag skall hjälpa er i väg, om ni inte packar er ut på fläcken. Och hon avancerade, halfnaken som hon var, med damborsten i högsta hugg och så resolut uppsyn att husbonden ansåg rådligast taga till reträtten.

— Jag går, jag går, sade han. F—n som visste att du var så argsint. Nog skall du få vara i fred för mig härefter, du lefver ju till så hela nabolaget hör det.

Men den som inte litade stort på hans löfte att lämna henne i ro var Lena. Hon stängde dörren så godt sig göra lät, drog sin kista framför den och satte sig sedan, alt ännu andfådd och röd af vreden, på sängkanten för att tänka öfver det skedda.

Jaså! det var således hvad de tänkte om henne! Trodde att hvem som bara hade lust utan vidare kunde tränga in till henne — och väntade kanske att hon skulle niga och tacka ännu på köpet. Låset hade den lufvern först förstört, det hade nog ingen annan gjort, och så kom han som en tjuf och en röfvare. Det här skall bli slut och det i morgon dag.

Hon var så ond att hon nästan kände sig frästad att gråta, och för att få någon afledare begynte

hon genast tömma sina byrålådor och packa deras innehåll i kistan, där den stod mot dörren.

Arbetet lugnade henne något så att hon kunde tänka klarare i saken och då fick hon också syn på den andra sidan. Det var inte utan att hon kände ett stygn af saknad då hon såg sig omkring i sitt rum, som var så oändligt mycket prydligare än något hon förut haft — ett riktigt herrskapsrum. Och pengar hade hon ju förtjänat glupskt, hundra dollars på knapt ett halft år utom alt hvad hon köpt. Nog var det bittert att lämna altsamman och kanske få vänta länge på annan tjänst.

Så kom hon ihåg att hon inte hade mera än ett par dollars i behåll sedan hon på förmiddagen skickat den stora summan hem till modern. Det gjorde ställningen ändå svårare, men lika fullt vacklade hon inte i sitt beslut. Följande dag skulle hon flytta och det utan prut. Här i landet behöfdes ju inga orlofsedlar, det hade Tuominen själf sagt, och då kunde ingen heller tvinga en att stanna till årets slut.

Om flyttningen rörde sig sedan hennes tankar ända tills hon somnade — efter det hon ändå gråtit en stump, när hela osäkerheten af framtiden stod klar för henne.

Morgonen fann henne emellertid lika bestämd som någonsin. Då hon kom ned var hennes hus-

bonde redan i rörelse och i full färd med att sopa krog salen — det var som om han erfarit ett behof att göra bot för föregående afton, och för att gifva något uttryck däråt tog han till kvasten.

— Inte är du väl ond numera? sade han i den vänligaste ton som stod honom till buds, då hon inte svarade något på hans „god morgon“.

— Ond eller inte, så stannar jag inte en dag till här i huset, ljöd Lenas svar, hvilket nästan kom Tuominen att tappa kvasten, ty sådana följer af sitt skämt, såsom han kvalificerade uppträdet, hade han inte väntat. Nu först såg han också att hon var iförd sina bästa kläder, som om hon ämnade sig ut.

— Du är väl inte tokig häller, sade han efter ett ögonblicks betänkande, med ett försök att visa sig morsk. Hvad skulle du flytta för? Om du inte vill, så vill du inte, det är althop. Men inte kan jag förstå hvarför du är så styf mot mig. Sämre vänner kunde du få.

— Kanhända, men jag är inte af den sorten ni tror och i dag flyttar jag.

Nu ändtligen fattade Tuominen att det var fullaste allvar och därmed gick det också i en blink upp för honom huru mycket som i själfva verket stod på spel.

Hvem som drog kunder till hotellet visste han bättre än någon annan. Inte var det han själf och inte var det varorna häller, det hade han bäst reda på, som visste hvad de kostade i inköp. Och nu skulle den, som hållit huset i ordning och fullt med folk dag in och dag ut, lämna honom i stöpet bara för det han nojsat litet med henne! Nej hällre skulle han då låta bli att ens se åt henne mera, om så måste vara. Nog måste hon väl låta tala med sig.

Han hade tänkt snabbare än troligen någonsin förut i sitt lif, och då han kommit till slut, slog han in på en helt annan tonart än förut.

— Kära barn, sade han i faderlig ton, nog måste du förstå att jag bara skämtade. Vi ska' glömma hela saken och du skall få en riktigt fin kappa till vintern bara du inte bråkar vidare. Nog skall jag hålla mina händer från dig hädanefter, efter du är så granntykt.

— Jag bryr mig inte om edra presenter och inte tror jag på edra löften häller. Bort vill jag.

— Var nu inte oresonlig! Tuominens röst blef alt mildare. Du hör ju att jag inte vill dig något ondt. Du skall — du skall få fem dollars i veckan. Seså, slå till nu! Han sträkte fram handen.

— Nej, envisades Lena. Inte narrar ni mig att bli kvar, hvarken med pengar eller med goda

ord. Här blir man hållen för en dålig flicka, och rätt som det är, få de höra det där hemma också. Försök inte att öfvertala mig, jag blir inte kvar.

Hennes ton föreföll Tuominen en smula mindre bestämd än förut, och litande på, att den som vinner tid också vinner alt annat, sade han torrt:

— Nåja, som du vill då. Veckan till slut måste du stanna i alla fall, det är lag här i landet. Om du inte då ändrat dig, så kan du göra som du behagar.

— Om det är lag, så måste jag väl, sade Lena, som om det varit mycket svårt att foga sig. Men i grunden kände hon sig inte alldeles missnöjd med den force majeure, som tvingade henne att förtjäna en veckas lön till, utom en hop drickspengar, innan hon gaf sig ut på egen hand igen.

— Men låset måste ni låta göra i ordning, sade hon likväl, såsom en sista protest.

Tuominen var som förvandlad efter den betan. Såg till att kunderna så litet som möjligt oroade Lena med kurtisförsök, höll sig själf för det mesta behjälpligt nykter och tillät sig inte den minsta när- gångenhet. Han kände sig riktigt ängslig till mods hvar gång han tänkte på, att flickan måhända ändå skulle vidhålla sitt beslut. Det vore hans säkra ruin, det kände han i luften, och den känslan var stark nog att för tillfället öfverrösta hans begärelser. Om

han också kunde få en annan, hvilket redan i och för sig var högst osäkert denna tid på året, så var det så godt som otänkbart att få en sådan som Lena. Det var en rent vidskeplig föreställning han hade om den tur, som följt honom sedan hon kom till huset, och därför var han villig att göra snart sagdt hvad som helst hellre än att mista henne. Men hon skulle nog stanna. Under hela veckan hade hon ju inte talat ett ord om sin flyttning.

Och ändå kände han sig i grund och botten alt annat än säker om den slutliga utgången. Kvinfolk äro nu en gång för alla oberäkneliga — därom hade till och med David Tuominen en outredd aning.

Hans förvåning blef därför mindre än hans bittra misräkning, då lördagens morgon kom och han, till svar på sitt i frågande ton framkastade förmodande, att Lena väl nu slagit alla flyttningstankar ur hägen, fick en bestämd försäkran att hon visst inte gjort det.

— I afton vill jag ha ut min lön, tillade hon, och i morgon går jag.

Det kokade i Tuominen af harm. Han kände en nästan okuflig lust att kasta sig öfver henne och slå henne, tills hon skulle be som en nåd att få stanna kvar, men han betvang sig. Om han nu gjorde det minsta felgrepp, så var han oåterkalleligt förlorad, det kände han instinktmässigt, och med henne

också hans på nytt gryende välstånd. Han måste finna på någonting, för att hålla henne kvar, men hvad?

Medan han ännu betänkte sig på hvad han skulle säga eller göra, betraktade han henne ofrånvändt, där hon rörde sig innanför disken, flinkt aftorkande det ena glaset efter det andra. Han kunde inte göra klart för sig hvad det var, som så behagade honom hos henne, men ju längre han såg på henne och ju mer han tänkte på, att hon kanske redan i morgon skulle lämna honom, desto högre kände han den gamla begärelsen stiga inom sig, lusten till hennes friska, fylliga kropp. Och därmed uppflammade också såsom en stor, klar låga en tanke, huru han skulle besegra hennes motstånd och hålla henne kvar. Han skulle gifta sig med henne — det var det enda kloka han kunde göra. Inte hade han ju ämnat gifta sig ännu, åtminstone inte i Amerika, där en karl måste vara lös och ledig för att komma någon hvart. Men komme tid, komme nog också råd. Här i landet var det ju inte så svårt att bli kvitt en hustru, om man ville bli fri igen — i värsta fall reste man bara sin väg till andra ändan af landet. Hufvudsaken var att nu förmå henne att stanna kvar och hålla affären i gång.

Alt detta drog i snabba, orediga konturer genom Tuominens hjärna, medan han betraktade sin tillernade hustru och af ren tankspriddhet slog i åt sig

samt tömde två stora glas whisky. Och som om de gifvit honom mod att genast göra slag i saken, sade han utan alla omsvep:

— Om du inte vill bli kvar här på samma vilkor som förut, så kanske du stannar som värdinna i huset? Hvad menar du om att gifta dig med mig?

Det var en oanad upplösning. Lena såg förvånad och tviflande på sin husbonde, men hans ansikte hade ett sådant uttryck, att hon på något oförklarligt sätt genast kände sig öfvertygad om, att han värkli-gen menade hvad han sade. Och då var det som om något bländat henne, i det hon i en sekund öfvertänkte alt hvad frågan innebar. Hon värdinna på hotellet, där hon visste att sådana summor, ofantligt stora i hennes ögon, förtjänades? Men hon ville det oaktadt inte förhasta sig.

— Jag vet inte, svarade hon stillsamt, det har jag aldrig förut tänkt på.

— Så gör det nu då, uppmanade Tuominen kärft. Han kände sig torr i halsen, då tanken på att äga henne trängde sig alt närmare inpå honom — och tillika erfor han något liknande förbittring öfver att svårigheterna inte låtit sig lösas på annat sätt. — Huru länge behöfver du tänka?

— I morgon skall jag gifva svar, sade Lena, alt på samma saktliga sätt. Hennes respekt för hus-

bonden, sedd i det nya ljus, hvori han nu framstod, hade vuxit betydligt under de sista minuterna.

Hela dagen gick hon sedan omkring med ett otydligt medvetande af att hennes öde nu var afgjort, ehuru Tuominen visst inte var den hon skulle tagit, om hon blott tänkt på det yttre. Men det betydde ju inte mycket. På det hela taget var han bra nog, och mot henne hade han alltid varit god. Alla karlar voro tokiga när åtrån fick makt med dem, men då han nu ville gifta sig med henne, så var det ju något helt annat. Kanske hade det hela tiden varit hans mening. Och dåligt ölsinne hade han inte, det visste hon. Fick hon bara hand om honom, så skulle det nog bli slut på drickandet, och då skulle de snart bli så rika, att de kunde fara hem och köpa en riktig herrgård. När han var nykter, så var han ju alldeles som en herreman redan nu. Såsom senast då han följde henne till emigrantkontoret och sedan förde henne ut bland det fina folket i staden. Hon vore ju rent galen, om hon inte jakade till ett sådant anbud.

Men tillräcklig klarhet i sitt beslut fick hon dock inte förrän på aftonen, då hon var helt ensam i sitt rum och inte hade något mera att uträtta.

— Om han lofvar att ge mig fyra daler i veckan att skicka hem — eller hälst två — och att flytta

tillbaka till Finland, när vi ha tillräckligt pengar, så tar jag honom. Det var hennes sista tanke, innan hon somnade.

Men då hon följande morgon meddelade sitt beslut åt Tuominen, var det som om orden fastnat henne i halsen, så att hon inte kunde begära mera än två dollars för de hemmavarande, och till och med för det tyckte hon sig skämmas, ehuru Tuominen villigt gick in på alt. Han var visst inte den, som skyggade för att lofva hvad som hälst.

Så bestämdes det, att de skulle gifta sig om tre veckor. Först yrkade Lena på sex veckors uppskof, så att hon kunde bli ordentligt förelust i sin hemsocken, men då Tuominen bestämdt försäkrade henne, att lysning var onödig enligt amerikansk lag, så prutade hon af tiden till tre, men därunder gick hon inte. Hon ville att bref om saken skulle hinna fram till modern, innan det var gjordt, eller åtminstone samtidigt. Och därvid blef det.

Tuominen var als inte oäfvnen såsom fästman. I grunden förargade det honom betydligt att han tvungits till en sådan ytterlighet som att gifta sig, men han var för klok att visa det, innan han fått makten i sina händer. Så länge Lena inte var bunden fast nog, var det bäst att fara varliga fram, man visste aldrig hvad hon kunde företaga sig. Han

hjälpte henne så mycket han kunde med arbetet, hemtade då och då små presenter och var inte mera närgången än hvad en fästman anständigtvis kunde vara. Men hans sura ögon blänkte altmera ju längre tiden led.

Lena å sin sida tänkte oafslätligt på huru det skulle gå för henne såsom gift, ty trots all skenbar hygglighet hos den tillkommande gemålen, kunde hon inte värja sig mot en oklar och oresonnerad känsla, att han ändå inte var rätt att lita på. Men så länge han inte visade sig från någon värre sida än hittills, kunde hon håller inte tro honom om något egentligen dåligt. Hon skulle nog veta att reda sig med honom när de väl vore gifta, och innan det skedde var hon ju fri, eftersom det inte ens behöfdes riktig lysning för giftermål i Amerika. Hvarken orlofsedel eller lysning! Nog var det ett konstigt land i alla fall.

Ingenting inträffade, som skulle gifvit henne skäl att rygga sin föresats att låta Tuominen göra sig till värdinna på hotellet, tvärtom. Hennes obestämda instinkt emot honom blef alt svagare ju längre han framhårdade i sin taktik af vänlig hygglighet, så att hon, då den bestämda dagen slutligen kom, hade lyckats intala sig att hon handlat både riktigt och klokt. D. v. s. på morgonen af bröllopsdagen.

Det var en fredag i slutet af Oktober som det heliga äkta förbundet mellan David Johansson Tuominen och Magdalena Isaksdotter Jussila skulle ingås. Lena hade stigit tidigt upp, hade städat både sitt eget rum och alla de öfriga samt hade sedan klädt sig i sin allra bästa stass så tidigt, att hon skulle hinna servera stamkundernas vanliga morgonsupar innan hon gick ut. Därefter skulle krog salen stängas ända tills de nygifva kommo hem, då ett större toddykalas till firande af dagens högtidlighet skulle äga rum.

Tuominen visade sig först senare. Han hade också sträkt upp sig på bästa sätt, hade rakat sig så slät som möjligt och lät inte bjuda sig på mera än två „sura“ supar, hvarefter han höfligt men bestämdt föste ut sina gäster, anmodande dem att komma igen på eftermiddagen.

Medan han därpå stängde den inre dörren till trappan, arbetade Lena så svetten stod henne i pannan med att dagen till ära draga ett par hvita handskar — den sista fästmanspresenten — på sina styfva händer. Just då hon var färdig att gå, trädde en lång, knotig karl med en sjömanssäck på axeln i dörren till gatan. Tuominen öppnade redan munnen för att säga ifrån att det var stängdt, då mannen stälde säcken ifrån sig och sade: „hälsningar från Rio“. — Det var Wehkalainen.

Tuominens ansikte fick ett förnöjdt uttryck och han hälsade särdeles vänligt, bedjande Wehkalainen stiga fram.

— Du kan genast taga i med rörelsen, sade han fryntligt. Lena och jag måste ut, men då du är här, så kunna vi lämna huset öppet.

Wehkalainen såg undrande på paret, som midt på en hvardag ämnade stänga lokalen för att gå ut. Och i sina bästa kläder, tänkte han.

— Hvad står nu på? frågade han. Inte är det ju någon hälg i dag.

— Man kan inte så noga veta, menade Tuominen småslugt. För oss är det hälg i alla fall. Vi ska åstad och giftas vi två.

— Hvad f—n nu! lydde Wehkalainens mera förvånade än artiga utrop. Men då han såg Lenas halft förlägna min, förstod han att det var rama allvaret och inte bara ett dåligt skämt af Tuominen, såsom han först tänkt. Och då blef han arg.

— Nå den gången gjorde då tokig som galen bad, sade han till Lena. Nog bäddar du skönt åt dig, om du gifter dig med den karlen.

— Håll din förb—de käft, röt Tuominen, på en gång alldeles grå i synen af ilska, eller kör jag dig på dörren på eviga minuten — — —

— Du! Köra mig på dörren? — det lär du alt akta dig för. Men för resten kan jag gärna tiga. Det är ju inte jag som blir gift med David Tuominen, så mig kvittar det lika.

Tuominen såg ut att vilja tillägga ytterligare något, ehuru han visst inte kände sig böjd för ett allvarsamt gräl med matrosen, som först och främst ledigt kunnat mala sönder honom mellan sina väldiga näfvar och dessutom nu måste ha en vacker summa på fickan efter sin långtur. Men Lena afstyrde all fortsättning genom att bjuda Wehkalainen ett glas öl, och genast därpå gick hon med Tuominen, som oaktadt grälet lämnade lokalen i matrosens vård. Det var alltid en god affär, ty utom att han sålde supar åt andra kunde han lika litet själf lämna whiskyn i ro som han kunde gå på vattnet. Och debiteringen skötte Tuominen sedan om — efter ögonmått.

Färden till stadshuset, där tillståndsbeviset för giftermålet — den amerikanska lysningen enligt Lenas uppfattning — skulle tagas ut, tog inte lång tid i anspråk och inte var det långa omgångar där häller. Lena svarade ett blygsamt „jäs“ på frågan om hon var Mägdälinä Djössilä, såsom herr bakom disken uttalade hennes namn, Tuominen erlade den obetydliga afgiften för beviset, och därmed voro de färdiga

att gå till fredsdomaren, som skulle ombestyras det slutliga tillknytandet af bandet.

Men de hade knappast hunnit ut i korridoren, innan en sluskigt klädd herre med en förfärlig skjortkrage och en illa tuggad cigarrstump mellan tänderna slog ned på Tuominen, räckte honom ett smutsigt visitkort — Joshua D. Sharky, justice of the peace — och sade sig vara villig att utföra vigselceremonin på stället.

— Både bekvämare och billigare för er än om ni går till någon annan — bara en dollar.

Tuominen visste, att en sådan vigsel var lika god i lagens ögon som någon annan, den kostade hälften mindre och orsakade minsta bråket. Hvarför inte? Med ett par ord förklarade han för Lena att den här herrn kunde och ville viga dem genast. Hon skulle bara svara yes, när han stälde en fråga till henne. Mera behöfdes inte.

— Inte är det ju någon präst, invände Lena. Men Tuominen tystade henne med några öfverlägsna ord om att i Amerika inte behöfdes några präster vid giftermål. Han skulle nog sedan närmare förklara det för henne.

Innan hon rätt hann besinna sig, sade den sluskige karlen några ord, Tuominen svarade yes tillräckligt ljudligt för två, herrn med cigarrstumpen sade

igen något och sträkte fram sin hand, Tuominen tryckte en sedel i den, och så vände han sig till Lena och sade: kom nu, det är färdigt.

— Hvad är färdigt? frågade hon i detsamma de kommo ut på gatan.

— Vigseln, vet jag. Han där inne vigde oss just nu.

— Han! den där karlen? Det kan du inbilla någon annan, men låt bli att sätta ihop sådant för mig. Lena kände sig ordentligt ond utan att ännu riktigt veta hvarför.

— Visst vigde han oss. Här i landet viges man af domaren; präst behöfs als inte, om man inte vill. Och här på kortet står hans namn och titel. Nog ä' vi lika lagligt gifta som alla andra i Amerika.

— Aldrig i lifvet, förklarade Lena med största bestämdhet. Om jag inte är vigd af präst, så är jag inte vigd als. Sådan där vigsel är en skam för Gud och människor. Du har själf sagt att här fins finsk präst i New-York, och han skall viga oss eller också blir det ingenting af vårt giftermål.

Och därvid blef det. Alla Tuominens försök att förklara civiläktenskapet såsom institution strandade mot Lenas stadigt rotade åsigt att utan präst kunde man inte vara riktigt gift. Mot den hjälpte intet resonnement och slutresultatet blef att Tuomi-

nen måste utfästa sig att följande dag låta pastorn fullborda vigseln. Att de voro lagligt gifta redan nu visste han i alla fall, och det sade han såsom sitt sista ord åt Lena.

— Låt så vara, svarade hon, men jag bryr mig inte om deras lagar. Hem skulle vi i alla fall aldrig kunna komma som gifta, om vi ock vore vigda af tre sådana som den där herrn.

Tuominen förargade sig visst en smula åt hennes envishet, men i det stora hela hade ju allt gått efter önskan. Hon var räddad åt affären i alla fall, hvad hon än tyckte om vigseln, och det var ju för ögonblicket hufvudsaken. Han kände sig helt lifvad vid tanken därpå och skämtade under hemvägen godmodigt med Lena, som också begynte tina upp hvad det led. Hon hade ju det viktiga pappret de fått i godt förvar i sin ficka, och i morgon skulle pastorn viga dem. Det var nog fullt allvar i alla fall, om också seder och bruk voro konstiga i Amerika.

På hotellet hade Wehkalainen emellertid installerat sig på sin gamla plats i hörnet bakom disken. Den ena efter den andra af de vanliga kunderna hade kommit in, då dörren befans öppen, och hade i förväntan på den fria förtäring värden utlofvat, druckit betydligt på egen bekostnad. Men alla försök att förmå Wehkalainen till frikostighet med det kapital

man allmänt antog honom hafva på fickan, hade visat sig fruktlösa. Han hade nog druckit ett par glas och sedan bjudit på en omgång i sin tur, men därvid hade det stannat.

Wehkalainen funderade. Det var inte ofta han mödade sig därmed, och aldrig förut hade han gjort sig det besväret samma dag han kommit tillbaka från en resa med några månaders sammansparad hyra. Men underrättelsen att Tuominen och Lena voro så godt som gifta hade gifvit honom en stöt, som totalt rubbat hans jämvikt. Inte för att han brydde sig mera om Lena än om andra flickor, men hon hade alltid varit snäll och vänlig mot honom. Hans skuld hade aldrig varit så liten som nu sedan hon skötte rörelsen. Och så visste han bättre än någon annan hvad slags karl Tuominen var. En tjuf var han, värre än en tjuf mot alla, som en gång råkat i hans klor. Det var synd och skam att en snäll, hygglig flicka skulle gifta sig med en sådan skojare. Men han, Wehkalainen, ämnade inte stanna där och se på huru Tuominen for fram med sin hustru. Det var det han tänkte på och det stora beslut, som småningom mognade i hans sinne, var att nu göra sig fri från Tuominen en gång för alla. Hälften af sin hopsparade hyra skulle han lämna i likvid för skulden, och så skulle han flytta till ett annat ställe. Här blef

det ändå bara elände, det visste han. Tuominen var inte den, som kunde hålla sig anständig i längden.

Ju mera han tänkte därpå, desto klarare såg han sin väg. Så snart Tuominen frågade efter pengar, skulle han säga ifrån, att han inte ämnade betala mera än sextio dollars, och så skulle han gå med samma. Han kände sig riktigt stridslysten, då han förestälde sig slutuppgörelsen och önskade bara att Tuominen strax skulle taga penningefrågan till tals så det blefve klart med ens.

Det gjorde Tuominen emellertid inte, ty då Lena och han kommo hem togos de emot med ett allmänt jubelskrän af de särdeles lifvade gästerna, som alla ville skåla med dem och gratulera. Lenas protester mot att kallas mistress väkte först en viss förvåning, men då Tuominen förklarade huru det hängde ihop, förbyttes förvåningen i en ström af skämt och kvickheter af sådan kaliber att Lena, hällre än att längre utsätta sig därför, lät udda vara jämt och lystrade till M:rs hvar gång någon skålade till henne.

Toddyglas med nödigt tillbehör och rom såsom spiritus rector kommo fram i en hast, så att Lena knappast hann få hatten af sig — handskarna hade hon stuckit i fickan genast utanför stadshuset — innan gillet var i full gång. Och det blef strax så lifligt

att Tuominen inte ens hann tänka på Wehkalainen och hans pengar.

Lena fick snart nog af sällskapet och försvann i största tysthet upp på sitt rum, där hon satte sig till det mödosamma värfvet att skriva hem och tala om huru underligt det går till vid bröllop i Amerika, hvilket upptog hennes tid ända till sängdags utan att brevet ändå var färdigt. Hon skulle sluta det följande dag, då hon kunde berätta att de voro ordentligt vigda.

Nere i salen blef oljudet alt värre. Det hjälpte inte als, att Tuominen snart förklarade sin traktering vara slut. Gästerna voro redan altför upprymda för att märka, huru liten den i själfva verket varit, och rekvirerade fram några flaskor till samt fortsatte toddydrickandet utan både socker och vatten. Endast Wehkalainen höll sig på afstånd i förväntan på uppgörelsen med Tuominen. Han ville inte dricka, ty då visste han att det var slut med honom och det gamla eländet färdigt igen.

Men då ingen uppgörelsestund kom, beslöt han att själf göra slag i saken. När Tuominen kom fram till disken och tillsade honom att hälla duktigt med vatten i flaskorna då de fylles på härnäst, förklarade Wehkalainen att han inte ämnade sitta där längre. Och så frågade han tvärt:

— Huru mycket är jag ännu skyldig här i huset? Jag vill betala så länge jag har pengar.

— Gif hit bara, jag skall räkna ihop i morgon. Det kan jag inte göra nu.

— Här har du — sextio daler.

— Är det alt hvad du har? Tuominen begrep inte hvad som var åt karlen, men kände lika väl harmen öfver hans sätt och faconer börja sjuda hos sig.

— Det är åtminstone alt hvad jag ämnar betala, ljöd svaret och ehuru Tuominen nu började ana hvad meningen var, fans där något i den gamla matrosens uppsyn, som gjorde, att han inte sporde någon lust att drifva saken vidare. Åtminstone inte så länge rummet var fullt af folk, som säkert ingenting skulle ha emot att se honom uppiskad, ja, som kanske vore nog så lifvåde att hjälpa till en smula.

— Du kan väl vänta till i morgon med din likvid, sade han därför med återhållen ilska, men stack sedlarna i fickan. Inte kommer jag ihåg din skuld utantill. Gå upp och lägg dig, om du inte vill sitta här längre, så få vi talas vid i morgon.

Egentligen var det ju inte Wehkalainens afsikt att tala vidare i saken als, men den gamla vanan att göra som Tuominen ville värkade alt ännu så mycket, att han gick upp och lade sig i ett af rummen

i öfra våningen, i det första, hvars dörr stod öppen och det råkade vara rummet näst intill Lenas.

Tuominens nöje af kalaset var emellertid i grund förstördt. Hvad kunde karlen mena med att inte vilja lämna ifrån sig alla sina pengar? Ämnade han verkligen börja bråka om deras gamla räkningar? Det hade nog någon satt i hufvudet på den gamla fyllbulten, men han skulle alt bli skött som han var sjuk till. Det fans mera än en poliskonstapel, som hjälpt Tuominen ur trassel förut, och Wehkalainen var väl inte svårare att skrämma till foglighet än andra. Harmen steg alt högre i hans af spriten omtöcknade hjärna och gjorde, att han tvärt afslog en anhållan om mera rom.

— Här har druckits nog för i kväll, förklarade han. Det är bäst ni går er väg nu, så jag får stänga.

Intet parlamenteringar hjälpte, men huruvida det skulle blifvit så alldeles lätt att verkligen afhysa det envisa sällskapet är tvifvelaktigt nog, såvida inte en af gästerna råkat säga, att man inte kunde begära att en nygift man skulle tillbringa hela natten med drickande. Då slog stämningen om med ens och, efter en ytterligare salva af skämtsamma anspelningar samt ett skråligt försök att hurra för bruden, begåfvode, som inte bodde i huset, sig bort, medan hotellgästerna med mycket besvär och stort buller kno-

gade upp till öfra våningen, lämnande värden att stänga och släcka gasen.

Därunder var det som om det grofkorniga skämt gästerna i sista stunden affyrat hade nytändt Tuominen gamla lust till Lena. Under det skarpa drickandet hade han als inte kommit ihåg henne utan motståndslöst hängifvit sig åt ruset, men Wehkalainens besynnerliga beteende hade väckt honom och satt hans hjärna i arbete igen. Sedan behöfdes blott gästernas anspelningar för att all den sprit han förtärt skulle värka som eld under en panna. Medan han räknade ihop kassan för dagen steg begärelsen allt högre inom honom, men nu fann han nästan nöje vid att vänta och pina sig själf. Nu, då hon inte mera kunde afvisa honom, hade det ju ingen brådska.

Men på samma gång han tänkte på detta, sköto andra visioner upp och i dem spelade Lena sådan han sett henne om natten, då hon dref ut honom med damborsten, hufvudrollen. Han bet ihop käkarna och sväljde ett par gånger, slog i åt sig ett stort, bräddfyllt glas whisky samt tömde det i ett drag. Därpå skrufvade han ned gasen och gick upp i sitt rum för att först låsa in sina penningar.

En stund därefter vaknade Lena vid det någon sökte öppna hennes dörr.

— Hvem är där?

— Hvem annan skulle det väl vara än jag, svarade Tuominen otåligt. Det förargade honom att finna dörren stängd.

— Hvad vill ni? gå och lägg er och låt mig vara i fred.

— Seså, prata inte nu utan öppna dörren. Din man må väl få komma in när han vill!

— Min man är ni inte ännu, och så länge håller jag min dörr stängd. Gå nu till sängs och ställ inte till något spektakel. Lenas röst ljöd helt vänlig och i själfva väcket kände hon sig håller inte förargad. I morgon skulle de ju vigas — — —

Men Tuominen blef rasande. Skulle han låta afspisa sig så snöpligt och stå som ett åtlöje, bara för att hon hade några dumma griller om vigsel med präst? Den länge kufvade begärelsen, spritångorna och vreden tillsammans tumlade om i hans hjärna och bragte honom på en gång i sådant raseri att hans röst ljöd hes och skroflig.

— Om du inte öppnar dörren på ögonblicket så sparkar jag in den, förb— a mig gör jag inte det!

— Ni är väl inte galen håller! hördes Lenas röst tätt innanför dörren. Hon hade rusat upp ur sängen, skrämmd af Tuominens tonfall, som inte lämnade något tvifvel om att han menade hvad han

sade. — Var nu hygglig och gå! alt ännu i bedjande ton.

Ett våldsamt slag mot dörren var alt det svar hon fick, och det bragte också henne i harnesk.

— Jaså, det börjas på det sättet, sade hon i helt annan tonart än förut. Nå, bättre är det att det händer i dag än i morgon. Vänta skall ni få på, att få mig till prästen, om ni håller på så här. Gå genast från min dörr eller också går jag i morgon och det blir ingen vigsel af mellan oss.

Det var halmstrået som bröt kamelens rygg. Flämtande af ursinne framstötte Tuominen i afbrutna satser en ström af svordomar och skymford, medan han gång på gång sparkade till dörren så den knakade i fogningarna.

— Går, säger du! Du går så i h—vete håller. Det är slut nu med dina konstner — och jag är den som befaller. Öppna på ögonblicket, om du inte vill ha mera stryk än du orkar ta emot — — —

Han kastade sig med hela sin kroppstyngd mot den klena dörren, som flög i stycken, illa skakad som den redan förut var.

Lena sprang med ett högt skrik så långt undan som hon kunde komma, men inom ett ögonblick hade Tuominen hunnit fram till henne och slog henne våldsamt i ansiktet. Intet annat än vanvettigt raseri

kände han numera och därjämte begär att krossa hennes motstånd en gång för alla. Han grep henne med ena handen i håret och höjde den andra till ett nytt slag, då med ens Wehkalainens röst hördes genom tumultet:

— Jaså, du slår kvinfolk, din rackare! men nu ska' du få se på f—n.

Och Wehkalainens årslånga, tysta och tillbaka-trängda förbittring mot blodsugaren gaf sig luft i ett kok stryk sådant Tuominen aldrig förut varit med om. Ett ögonblick sökte han sätta sig till motvärn, men det nästa låg han kullslagen på golfvet, bedjande om nåd och förskoning under slagen, som obarmhärtigt haglade ned på honom.

Slutligen lade Lena sig emellan. Hon kunde ju inte se karlen ihjälslagen midt för sina ögon håller, och dessutom hade hon nu hunnit kasta litet kläder på sig, så att hon kunde träda fram.

— Låt det vara nog nu, sade hon. Nog lär han nu låta mig vara i fred.

— Det är det bästa han kan göra, men egentligen borde han ha litet mera för min egen skull. Wehkalainen lämnade med synbar motvilja sitt värk, det han inte tyktes anse stort mera än halfgjordt, ehuru krögaren stönande och med slutna ögon låg kvar på golfvet, altför mörbultad att stiga upp.

— Rör på dig, kommenderade matrosen, i det han omildt berörde den liggande med foten. Och då Tuominen mödosamt reste sig, tog han honom i armen, ledde honom till hans eget rum och låste dörren från yttre sidan, hotande med en grof ed att slå sönder hvartenda ben i hotellvärdens kropp vid minsta försök att kalla på hjälp. Därpå gick han tillbaka till Lena, som under tiden förfullständigt sin klädsel och nu var sysselsatt med att bada sitt illa svullna ansikte med kallt vatten.

— Hvad ämnar du nu taga dig till? frågade han. Jag måste härifrån redan i natt, annars låter han häkta mig och sedan vet man inte huru det går. I morgon dag reser jag från New-York och tar hyra från en annan stad, men för dig blir det värre, han är i stånd till hvad som hälst.

— Jag blir inte håller här, förklarade Lena bestämdt. I morgon går jag, om jag så aldrig får någon tjänst mera.

— Inte kan du gå som du vill, när du gift dig med honom, sade Wehkalainen medlidsamt.

— Jag är inte gift, protesterade Lena. Och så beskref hon allt som förefallit tidigare på dagen.

Den gamla matrosen klådde sig betänksamt i hufvudet. Det var en högst kinkig kasus att utlåta sig om, ty så mycken aning om lagar och seder i

Amerika hade också han, att han visste det en domare kunde viga utan biträde af präst. Frågan var nu bara om den sluskige karlen, hvarom Lena talade, verkligen var en domare.

— Nog är jag rädd för att du är gift i alla fall, sade han slutligen tveksamt och då vet jag sannemligen inte hvad jag skall råda dig till.

Lena brast i gråt. Om hon verkligen var gift med Tuominen så var hon olycklig, nu visste hon det. Sådan han visat sig i natt kunde hon tro honom om hvad som hälst — härnäst skulle han väl slå ihjäl henne. Hon snyftade alt bittrare.

— Vill du rymma? frågade Wehkalainen tvärt. Han hade fått en idé.

— Jo, men hvar? Jag känner ju ingen människa här i landet.

— Ja, inte just jag håller. Men jag känner ändå till flera trakter i Michigan och Minnesota med, där det fins hela byar af finnar. Dit kunde du resa.

— Är det inte förfärligt långt dit?

Det var åter en brydsam fråga, ty Wehkalainen hade passerat genom Minnesota och Michigan på återväg från San Francisco. Han hade under sommaren arbetat hos några finska farmare och hade sedan färdats till New-York på en hvetepråm, där han i sällskap med några andra drifvare omsatt säsongens be-

sparingar i en sådan mängd whisky att han inte hade det minsta minne af resans längd. Men han trodde inte att det var så farligt långt med bantåg.

— Men om Tuominen får reda på att jag är där, så kan han väl få mig tillbaka med kronoskjuts? frågade Lena, öfvertygad om att en så vacker institution som „kronoskjutsen“ fans införd i hvarje civiliseradt samhälle.

— Det skulle han väl kunna, menade Wehkalainen, med tanken på polisens ogenerade sätt att handskas med förrymda sjömän. Och enligt alt hvad han visste var väl lagen mycket strängare mot förrymda hustrur.

— Då är det inte värdt, pustade Lena. Jag har bara den skammen till att bli fasttagen.

— Strunt, sade matrosen. Han hade rymt mera än en gång och vanligen hade det lyckats utmärkt.

— Det kan så vara för en karl, invände Lena med en djup känsla af afund mot det kön som kunde säga „strunt“ om kronoskjutsen, men för mig vore det en evig skam om polisen tog mig. Nog måste jag bli här, om han också slår ihjäl mig. Hon började gråta på nytt.

— Så res hem, sade Wehkalainen otåligt. Där kan han ingenting göra åt dig och ångbåtar går det hvar dag.

— Jag har inte pengar, snyftade flickan. Två daler är alt hvad jag har, han har inte gifvit ut någont för den här veckan.

— Ja, men jag har, försäkrade Wehkalainen, som nu en gång var besluten att spela Tuominen ett gement streck. Du kan få låna af mig tills vi träffas igen, tillade han skämtsamt.

— Inte vill jag ta dina pengar, protesterade Lena. Gud vet om vi träffas igen i den här världen.

— Det gör ingen skillnad. Jag bara super upp dem, om du inte tar dem. Vill du så gå vi strax ned till Castle Garden och vänta där tills du få biljett så kan du resa med första båt?

— Nog hade jag tänkt stanna tills jag arbetat ihop åtminstone tvåhundra daler, sade Lena fundersamt, med en sista, sorgsen afskedstanke till sina vackra rikedomsdrommar, men hällre far jag hem med mindre än jag blir kvar här i huset.

— Allräj, sade Wehkalainen afgörande. Du kan få min sjömanssäck för dina saker. Kistan kan jag inte bära allena, men det mesta du har går nog i säcken.

— Bry dig inte om det. Vi orka nog bära kistan tillsammans och hällre lämnar jag den på gatan än här, sade Lena hurtigt. Hon fick en riktig hjärt-

klappning vid tanken att redan om några timmar vara på hemväg, och det lifvade upp henne.

Inom några minuter var byrålädornas innehåll tömdt i kistan, hvilken de båda så tyst som möjligt buro ned, och kort därpå vandrade de raskt nedåt Chenystreet, som denna tid på dygnet var tyst och öde.

Vandringen ned till hamnen blef både lång och tröttande och mera än en gång måste de pusta ut, hvarvid Lena alltid kastade en ängslig blick nedåt gatan, där Tuominen möjligen kunde dyka upp. Men allt gick lyckligt. Då de omsider kommo in i Battery-parken, där träden prunkade i alla indiansommarens granna färger, drog Lena ett djupt andetag af lättnad. Och ännu lättare andades hon, då Wehkalainen, sedan de småsofvit några timmar på en bänk under förväntan på att Castle Gardens portar skulle öppnas, efter endast några minuters frånvaro kom tillbaka med en biljett, som gälde ända till Wasa, och hemtade med sig en pojke, som på en handkärra skulle forsla kistan till ångbåtsbolagets docka. Det var visst ett par mils väg dit, men det betydde ingenting, då de bara behöfde följa efter handkärren. De hunno fram i så god tid, att Lena till och med började känna sig ängslig för att Tuominen ännu skulle kunna få tag på henne.

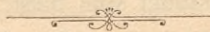
Men Wehkalainen lugnade henne med att det inte var troligt. Och för öfrigt skulle hon inte bli lämnad allena, ty han hade vid närmare betänkande och då pengarne väl räckte till, köpt biljett också för sig själf öfver till Liverpool. Man kunde aldrig veta, menade han, hvad Tuominen kunde taga sig till, då han såg att Lena rymt, och i Liverpool var det åtminstone lika lätt att få hyra som i New-York. Det lugnade Lena fullkomligt, och vissheten att hafva en bekant människa att lita till under resan, bragte henne i så godt humör, att hon nästan helt och hållet lyckades slå bort tanken på de hundra dollars mera hon ansåg att hon rättvisligen borde ha fört med sig från Amerika.

Men då den väldiga ångaren lade ut och långsamt lämnade kajen på alt längre afstånd, trängde den sig på henne igen, starkare än förut. Och då om en stund New-Yorks husrader längst borta begynte smälta ihop till en enda otydlig massa och frihetsgudinnans jättestatya blef alt mera lik en dimfigur i den lätta, höstliga solröken, då steg bitterheten af den stora missräkningen henne ända upp i halsen. Och det var med en tydlig återspeglung däraf i röst och min hon i djupt öfvertygad ton sade till Wehkalainen, att det inte betydde mycket huru rikt Ame-

rika var, då det hade så usla lagar, att den fattige inte hade någon rätt.

Den gamla matrosen såg fundersam ut, medan han långsamt stufvade in en ny laddning tuggtobak och med tungan jämkade den till rätta till vänster i munnen, där den ständigt på samma ställe valkade bussen åstadkommit en knöl, som liknade en utväxt på käkbenet.

— Det är inte lagarnas fel, sade han slutligen då operationen var lyckligt slutförd, de äro bra nog. Men människorna ä' dåliga, ser du, och då hjälpa lagarna till ingenting.

Enoch Muponen på krigsstråt.

Fordom tillhörde Amerika indianerna, men i våra dagar tillhöra indianerna Amerika. Präriernas och skogarnas f. d. fria söner hållas numera instängda på reserverade områden, där regeringen genom sina soldater vaktar dem så noga som trots några raskreatur, välvilligt tillåtande dem att svälta, frysa, lefva och dö huru fritt och oinskränkt som hälst, så länge de bara inte försöka lämna sitt område och upplifva gamla buffeljaktminnen med de stora boskapskungarnas oxar, kor och kalfvar, hvilka i tusental ströfva på betesmarkerna rundtom reservationerna. Göra de det, så blir det annat af. Armén mobiliseras, proviant- och ammunitionskontrakt uppgöras och pengar stjälas så intensivt som blott amerikanska eller ryska kronoleverantörer kunna göra det.

Därmed är nu likväl på intet vis sagdt, att inga pengar stjälas under andra än krigstider i Amerika. Tvärtom stjäles där alltid högst betydligt och inga-

lunda minst af dem, som på regeringens vägnar dela ut föda och kläder åt Amerikas forna egare. Ty så långt ha indianerna, trots trägen och långvarig öfning, ännu inte kommit att de kunde lifnära sig endast med gräs och rötter, och därför är regeringen tvungen att förse dem också med en del andra födoämnen. Två gånger i månaden samlas krigarne till den plats inom reservationen, som kallas agenturen, och där utlämnar Onkel Sams ombud till de röde alt hvad de under de närmaste två veckorna anses kunna behöfva för att hålla kropp och själ tillsamman.

Men nu variera åsikterna härutinnan tyvärr rätt betänkligt. Agenten anser att oxar, som längesedan svultit af sig alt annat kött än de hårdaste musklerna och de segaste senorna, äro goda nog att gnaga på för rödskinn, medan dessa åter hålla före, att ingen annan än agenten kan bli fet på dylik diet — och så uppstå dispyter. Ibland lyckas det agenten att lugna sina skyddslingar med ett eller annat skålpund ruttet mjöl mera än han noga taget ämnat gifva dem, men ibland lyckas det inte, och då draga de röda männen bort, stjäla hästar och boskap och slå ihjäl ett eller annat blekansikte i omnäjden för att gifva tillbörligt uttryck åt sitt missnöje.

Då är spektaklet färdigt. Förenta Staternas öfvergeneral rycker i fält med armén, tidningarna trycka

spalt på spalt med beskrifningar om de röda djäflarnas — det är den tekniska termen — grymhet, blodtörst och list och fasta föresats att hållre stupa till sista man än underkasta sig, obegripliga kvantiteter proviant förtäras af trupperna och sådana massor ammunition förbrukas — allt enligt leveranskontrakten — att de borde förslå för expedierande af hvartenda rödskinn i landet till de sälla jaktmarkerna. Om flera eller färre veckor, beroende på årstiden och väderleken, lyckas det sedan att drifva indianerna tillbaka till agenturen, där de arma djäflarna tagas emot med öppna armar såsom förlorade, men återfunna och ångrande söner. Och då de vid det laget svultit tillräckligt för att med god smak tugga till och med leveransoxar, så äro de nog så villiga att tända fredspipan, isynnerhet som de i anledning af tillfällets högtidlighet få tobaken till den gratis. Så ungefär ser ett indiankrig ut i våra dagar.

Det sista, som till dato inträffat, gick af stapeln för litet mera än ett år sedan ute i South Dakota. Den gången var det Sioux indianerna, som tröttnat på regeringsdieten, och då de vid föregående enahanda tillfällen visat sig rätt segslitna i sin opposition, så väntade man sig något mera än vanligt intressant, hvarför också till krigsskådeplatsen samlades en mängd tidningskorrespondenter — och bland dem äfven jag.

Tillfället att få se en bit gränsmarkslif ute på prärierna under särskildt intressanta omständigheter var för godt att försummas, och därför steg jag en gnistrande kall Januarimorgon ur järnvägskupén vid stationen Rushville i Nebraska, tätt invid Dakotagränsen, samt började genast i sällskap med en annan tidningsman, den jag råkat på tåget, leta efter någon, som vore villig att sälja eller hyra oss ett par hästar för ridten ut till Pine Ridge-agenturen och för begagnande under kampanjen.

Den lilla präribyn var full af folk: statsmilis, som ryckt ut för att mota ett möjligt försök af rödskinnen att bryta sig väg åt Nebraska till och falla öfver nybyggena längs reservationens södra gräns, forkarlar med hästar och stora, fyrehjuliga vagnar, afsedda för transport af förnödenheter ut till högkvarteret, cowboys, som förrättade kurir och spjäretjänst, och slutligen en brokig hop människor, som skyndat undan från de närmast hotade nybyggena med barn och bohagsting, och nu så godt sig göra lät kamperade i byns fåtaliga brädsckjul eller på dess enda gata. Det såg helt krigiskt ut, allt detta vimmel af militär och annat folk, men ändå kunde jag inte förmå mig att tro på allvaret af hela kriget.

Inte ens sedan vi lyckats träffa aftal om ett par präribronchas och sent omsider kommo i väg,

föreföll mig färden stort annat än som en lustridt, så öde och tom och fredlig såg näjden ut — dock att märka att uttrycket lustridt måste tagas bildligt, ty ridten var i själfva verket inte lustig als. Hästarna voro af den riktiga präritypen och utmärkte sig för ett traf, som redan inom den första kvarten bibragte oss en liflig öfvertygelse om sanningen af en del resandes berättelser om huru gauchos i Sydamerika göra kött mört genom att placera det mellan sadeln och hästryggen och sedan rida på det en stund. Våra hästar kunde också göra kött mört, det betviflade vi inte als, efter ett halft dussin mil eller så.

Men sedan vi hunnit öfver den terräng som bevakades af milis-trupperna och in på de uppstudsiga indianernas område, samt i anledning däraf funno oss föranlåtna att inslå en raskare fart, försonades vi helt och hållet med våra riddjur, som i en långsträkt, half traf-, half galopptakt tillryggalade mil efter mil, den ena långsluttande åsen upp, den andra ned, utan att tröttna och utan ett felsteg. Det var rent märkvärdigt att lägga märke till de små djurens sega ut hållighet — och stort annat var där inte håller att lägga märke till i den altjämt lika öde och liflösa näjden. Grågult gräs i glesa tufvor, som visade den skarpfrusna, gråa leran emellan, här och där en fläck af smutsig, damblandad snö och någon gång nere i

dälderna snår af vide och en eller annan nödvuxen, vindpiskad tall.

Väl hälften af den trettio mil långa vägen hade vi ridit och hade småningom kommit in i en trakt, där det sista snöfallet varit rikligt nog att hölja marken med ett obrutet snötäcke, som hållit dammet nere och därför var bländande hvitt, då vi från krönet af en af de låga åsarna blefvo varse en man, som nere i däliden stretade framåt i samma riktning som vi. Inom kort voro vi så nära, att vi tydligt kunde iakttaga hvar detalj af figuren, medan vi läto hästarna i skridt gå vägen uppåt nästa ås.

— En underlig typ den där, anmärkte min kamrat, medan jag förgäfves sökte tvinga min hjärna att utreda det intryck af gammal bekant, som den fyrkantiga, gråklädda gestalten där framför oss gjorde på mig. De där breda axlarna, med ett hästbetsel slängdt öfver den ena, den korta nacken och det runda hufvudet, täkt af en skinnmössa och framför alt den stadiga, säkra gången — alt det där hade jag sett förut.

Mannen hade påtagligen redan varseblifvit oss, då vi redo ned i dalen och vände därför inte ens på hufvudet, ehuru han måste hört hästarnas steg på den hårdfrusna marken. Han bara trampade jämt och stadigt vidare, och då begynte det klarna i mitt

minne. Hemma i Finland var det jag mången gni-strande kall vinterdag sett dylika breda ryggar, sett samma slags stadiga fjät stiga vägen framåt, medan jag i sakta mak åkte uppför någon backe och hästens andedrækt stod som en hvit rök i den bistert kalla luften.

Jag red på för att få en blick på mannen också framifrån, men redan då jag kom i bredd med honom häfdes de ringa tvifvel om landsmanskapet jag ännu hyste, ty där, ur vänstra byxfickan, dinglade vid en smal, svart läderrem en piprensare af mässing, en sådan där krökt tingest med ett hål för remmen i öfra ändan, sådan man nog inte kunde köpa den i hela vida världen annat än i finsk landthandelsbutik.

— God dag, sade jag.

— God dag, svarade han i det han såg upp, så likgiltigt som om det händt honom minst en gång om dagen att där ute i indianterritoriet bli tilltalad på sitt eget språk. Men han stannade likväl och sträkte säfligt fram handen, då jag rakte honom min till hälsning.

— Hvarifrån kommer herrn? frågade han därpå, i det han ur bröstfickan drog fram en liten marsurpipa med mjukt skaft och hornmunstycke och klämde ned dess innehåll med pekfingret.

Det upplyste jag honom om och frågade sedan i min tur, hvart han var på väg och huru det kom sig att helt ensam trampade omkring här i indianlandet. Visste han inte att det var krig med de röde?

— Joo, nog visste han att där var någotslags bråk å färde och det var till och med just anledningen, hvarför han var stadd på vandring. Föregående afton hade det tatarbycket stulit hans häst från en liten farm, som han hade strax utanför reservationen. Han var nu på väg för att söka få den tillbaka.

Trodde han då, att indianerna så där utan vidare skulle lämna ut hästen blott han fick rätt på dem, frågade jag vidare.

— Någotslags länsmän måste de väl ha också här i landet, svarade han trankilt, i det han strök eld på en tändsticka och tätt omslöt piphufvudet med båda händerna, medan han sökte få dess innehåll att brinna. Och sedan operationen lyckligt slutförts, blåste han ut en god munfull rök och tillade, att med en sådan hop krigsfolk, som tågat ut efter indianerna — tatarne enligt hans uppfattning — så kunde det väl inte bli svårt för länsmannen, eller hvad han nu må kallas, att skaffa rätt på en stulen häst.

Mot den logiken kunde det inte argumenteras, det förstod jag godt, men hvad jag inte förstod, var

huru karlen inte hade desto tydligare begrepp om saker och ting i ett land, där han redan blifvit jordägare, och därför lämnade jag hästaffären åsido samt frågade i stället, huru han råkat slå sig ned där i trakten och huru länge han varit i Amerika.

— Halftannat år, sade han. De hade, en hel flock finnar, genast i New-York värfvats för järnvägsarbete till en linje inte långt härifrån, och då det blef slut, hade han föregående vår tagit upp ett stycke regeringsland, som ju inte kostade något, för att försöka sig på jordbruk. De andra hade dragit längre västerut.

Nu började jag få en aning om, huru det var möjligt att han så litet kände till förhållandena, och medan vi i sakta mak tågade vidare, blef aningen under samtalets lopp full visshet. Han plögade helt enkelt intet umgänge med någon annan än handelsmannen i Rushville, dit han emellanåt förde några bushels hvete för att tillbyta sig de oundgängligaste förnödenheterna, och hade därför heller inte lärt någon engelska. Hästen hade han köpt med besparingar från järnvägsarbetet; en plog och en harf hade han gjort sig själf, och bo gjorde han i en jordkula, den han grävt och inrättat med egna händer. Föregående vår hade han inte hunnit få något stort utsäde i jorden, men det han sått hade slagit väl till,

och nu hade han så mycket plöjdt att han på våren hoppades kunna så en tio till tolf tunnor — utsäde hade han tillräckligt. Det var hela hans historia i Amerika, och den hade han ingenting emot att förtälja. Tvärtom var han meddelsam nog, då han en gång kom i farten.

Långsamt blef det ju visst emellanåt där ute i ensamheten, menade han, men det kunde inte hjälpas. Alt hade gått bra nog ändå tills tatarne lagt sig till hästen, som om dagarna fick ströfva fritt omkring, men under vinternätterna delade jordkulan. Bara han fick den tillbaka, så skulle det nog bli bra igen. Det var en brun vallack med hvit strumpa på högra bakbenet. Helt ung häst.

Ett svagt försök från min sida att göra klart för honom, huru ytterst ringa utsikter han hade att få igen sin bruna vallack, misslyckades totalt, och lika liten effekt hade alla föreställningar om, att han kunde råka illa ut på vägen till Pine Ridge, helt ensam och obebäpnad som han var.

Han bara smålog öfverlägset och menade tro på, att han nog kunde reda sig. Indiantattare hade han sett så godt som hvar dag ända tills det här bråket börjades, och var inte det minsta rädd för dem. Och för resten, om de velat göra honom något ondt, så hade de väl gjort det då de stulo vallacken. Om

den saken hade de nog varit flera. Den gaf sig inte fast åt hvem som hälst.

Där hjälpte intet resonnerande, det insåg jag och önskade honom härför lycka på färden och så redo vi på, jag och min reskamrat, som kände sig högeligen road af Enoch Muponens historia. En enda indian sågo vi under resten af vägen, men då han uppenbart var ännu ängsligare att undvika oss än vi honom, så kommo vi utan vidare äfventyr på aftonen fram till reservationsagenturen.

Och följande morgon infann sig äfven vännen Enoch. Han hade anländt redan under natten och hade så snart solen gick upp begifvit sig till det läger en del s. k. vänskapligt sinnade indianer slagit upp i dalen nedanför agenturen, för att se åt om hans bruna vallack möjligen fans där. Men intet spår af den hade stått att upptäcka, och därför kom han nu till mig. Jag skulle skaffa honom besked om hvar de andra tatarne uppehöllo sig. Nu kände han sig ändå säkrare än förut om att hela kriget var bara skräp, då ju en hel hop af de röde i allsköns vänskap och fredlighet kommo och gingo bland soldaterna kring agenturen utan att någon oroade dem.

Men han blef smått fundersam, då han hörde att indianerna höllo till ute i ödemarken, minst fem eller sex gånger längre bort än den väg han redan

kommit, och att ingen från en dag till en annan kunde säga hvar de vore att söka.

— Då måste man ju ha vägkost med sig, sade han i förtretad ton. F—n också, att jag inte visste det förut. Jag har inte mera med mig än för ett par dagar, så nu måste jag hem tillbaka.

Igen försökte jag öfvertyga honom om att det dock vore mycket klokare att vänta tils kriget var slut och sedan på allvar börja spaningarna efter vallacken.

— Jo, inföll han med en viss hetta, och då ha de ridit den fördärfvad. Nog är det bäst att göra hvad man kan, så länge den är i lifvet.

Därmed begaf han sig på väg efter vägkost och kom först följande dag tillbaka, med betslet öfver axeln som förut. Men då var det redan för sent. Samma morgon hade ordres utfärdats, förbjudande en och hvar att begifva sig längre bort från agenturen än till förpostlinjerna, och det svaga försök jag gjorde att utvärka tillåtelse för Enoch Muponen att passera för att leta efter sin häst, misslyckades naturligtvis.

— Galenskaper! sade stabschefen, i hvars hand afgörandet låg, karlen måste vara från förståndet. Och därvid såg han på mig med en blick, som angaf, att han inte kände sig fullt på det klara med ombudets sinnessillstånd håller.

Muponen blef förargad, då han hörde utgången, men sedan han å sin sida gjort ett fåfängt försök att helt ogeneradt vandra sin väg som om inga förpostlinjer funnits, öfvergick förargelsen till missmod.

— Nu får jag den väl aldrig tillbaka, sade han hopplöst, och hvad skall jag här lefva af när vägkosten är slut?

Den senare delen af frågan besvarade sig lyckligtvis själf ännu samma dag, ty då några af mina kolleger lyckats få reda på de nyheter, hvilka orsakat det generella förbudet mot aflägsnande från agenteren, och i anledning däraf behöfde en kurir för att föra deras telegram till Rushville, erbjöd jag Mupomens tjänster för två dollars mindre än det pris herrar cowboys fordrade. Och då jag tillika gick i borgen för hans pålitlighet genom att lofva låna honom min häst, så antogs ombudet med nöje.

Ännu mera nöje beredde det vännen Enoch, som ansåg åtta dollars för en färd till Rushville vara plumpt betaldt, och förklarade sig mera än villig att härnäst föra telegram för hälften, eller fast mindre om så skulle vara.

— Och inte behöfver jag någon häst, slutade han, nog hinner jag dit till i morgon också till fots. Jag förklarade dock alldeles bestämdt, att de som skickade telegrammen ville hafva dem inläm-

nade före kl. 12 på natten, och då mörknade hans belåtna min betydligt, i det han frågade huru mycket jag ville hafva i hyra för hästen, men klarnade upp igen, då jag svarade, att kampen behöfde motion och följaktligen inte skulle kosta honom någonting.

Och motion fick den, till och med betydligt mera än jag afsett, ty då vi tidigt morgonen därpå kommo ut ur vår sofbarack var den nya kuriren redan tillbaka, och min häst hängde hufvudet på ett så melankoliskt sätt, att jag helt förargad sökte för Muponen klargöra den betydliga skilnaden mellan att rida en häst fördärfvad och att motionera den.

Men då han högeligen förvånad sade, att han icke kunnat tro annat än att herrarna ville ha det lilla pappret från telegrafan lika fort tillbaka som de andra ned till Rushville, så kunde jag å min sida inte annat än skratta åt hans uppfattning af ett telegramkvittos vikt och betydelse — och i själfva verket hade jag inte heller skäl till annat, då bronchon senare på dagen kryade till igen och med god aptit tuggade sitt foder.

Enoch fick sina åtta dollars, och två dagar senare, då de förut vänskapligt sinnade rödskinden sent på aftonen med ens bröto upp sitt läger och gäfvo uttryck åt förändringen i sin sinnesstämning genom att från alla håll öfversälla agenturen med gevärsku-

lor, erbjöd sig ett nytt tillfälle för honom att förtjäna pengar. Ingen visste om vägen till Rushville var öppen eller inte, hvarför endast en cowboy befans villig att rida dit med depescher och han begärde femtio dollars för turen.

Priset var öfverdrifvet, men troligen skulle det blifvit nödvändigt att betala det, då de stora tidningarna ju måste få underrättelser om de senaste händelserna, kosta hvad det ville, men jag kallade igen på Enoch Muponen, som alt sedan sin sista expedition dagarna i ända drifvit omkring i närheten af vårt högkvarter, och han var villig att besörja telegrammen för tjugufem.

— Inte skulle jag ens begära så mycket, förklarade han smått generad, men här fins en karl som har en god häst till salu för tjugufem daler och den ville jag gärna köpa. Vallacken får jag väl inte tillbaka numera.

Jag meddelade de andra huru sakerna stodo och de voro så nöjda att de lofvade honom fem dollars extra, om och när han kom tillbaka till Pine Ridge, och så vandrade han att hemta karlen, som hade hästen till salu.

Om en liten stund kom han tillbaka med mannen, hvilken befans vara en Chenyenneindian, anställd som spjäre vid högkvarteret. Huru de två lyckats

göra sig förstådda vet allenast den gud, som sätter finska ödemarksbor i stånd att öfveralt i världen reda sig endast med sitt eget språk — förklara det kan ingen. Men Chenyennespäjaren hade faktiskt en häst, den han var villig att sälja för tjugufem dollars, och tio minuter senare red vännen Enoch i väg på den betydligt magra kampen, utan sadel, men med sitt eget betsel, det han med ett grin af belåtenhet hängt öfver hufvudet på sin nya häst.

En smula oroliga kände vi oss visst för honom — de andra troligen mest för sina telegram — men redan vid middagstiden följande dag infann han sig med kvittot, fick sina extra fem dollars och såg själanöjd ut, ehuru han föreföll betydligt styfbent och ögonskenligen sporde mycket ringa böjelse för en sittande ställning.

Efter den mandaten blef han anlita såsom kurir, så ofta hans häst blott orkade — själf var han alltid redo — och öfveralt inom agenturen blefvo han och hans historia så väl kända, att till och med stabschefen, så snart han visade sig och sade: pass — telekram — Rössville, utan vidare skref ut ett sådant med ett „here old boy, look out for your scalp“, eller något i den vägen.

På det enformigaste möjliga sätt gledo dagarna framåt, under oupphörligt manövrerande af trupperna

för att utan blodsutgjutelse drifva de röde tillbaka till agenturen, och till ytterst ringa fröjd för oss tidningskorrespondenter, som endast genom högkvarteret kunde erhålla några nyheter, tills ändtligen indianernas hufvudstyrka slog läger endast några få mil från Pine Ridge, och underhandlingar inleddes med höfdingarna om slutlig underkastelse. Då blef situationen intressant, ty misslyckades underhandlingarna, så kunde man hvilket ögonblick som hälst vänta ett angrepp af de mångfaldigt talrikare rödskinden mot agenturens endast några hundra man starka besättning. Till och med Enoch Muponen begynte förefalla nervös vid utsikten att möjligen ändå inom kort få återse sin bruna vallack, och kunde endast med svårighet afhållas från ett desperat försök att stjäla sig ut till indianlägret, något som var strängt förbjudet.

Så ficks slutligen en öfverenskommelse om en stor pow-wow med höfdingarna till stånd och på bestämdt klockslag kommo de ridande in till agenturen i samlad trupp, målade och befädrade och mera respektingifvande i sin vilda ståt än åtminstone jag skulle trott det möjligt.

Mellan två led soldater, som höllo åskådarne på tillbörligt afstånd, utan en blick hvarken till höger eller vänster, utan en rörelse eller ett minspel redo de sexton höfdingarna in på agenturens gård,

där de lika tyst och allvarsamt sutto af samt bundo sina hästar vid staketet, hvarefter de i en lång rad värdigt tågade in i det stora tältet, där fredsrådet skulle hållas. Där möttes de af kommenderande generalen, hans stabschef och adjutanter i full uniform och af oss tidningsmän i så pass hyggliga kostymer, som vi kunnat åstadkomma efter de många veckornas vistelse i vildmarkerna. Mottagandet försiggick under högtidlig tystnad och lika högtidligt intogo höfdingarna sina platser i en krets på marken, medan generalen satte sig på en stol och vi öfriga förblefvo stående.

Så öppnades öfverläggningarna med ett tal genom tolk af generalen, som uppmanade de röde männen att framlägga sina klagomål mot den store faderns i Washington ombudsmän, och en efter annan stego höfdingarna upp och svarade i ordalag och med åtbörder, som värkligen voro både värdiga och vackra. Flera af dem voro påtagligen födda talare och framstälde sin sak så skickligt, att vi med största intresse följde med förhandlingarna, som redan pågått en tid, då vi med ens hörde ett trampande af fötter utanför tältet och skildtvaktens röst, som förklarade att ingen fick passera.

— Nå, nå — telekram — Rössville, hördes svaret, med ett tonfall, som kom oss alla, ända till stabs-

chefen, att draga på munnen. Ett par gånger upprepades trollformeln med alt ifrigare betoning, men den gången förfelade den totalt sin värkan, och då gick jag ut för att se hvad som stod på, ty att vännen Enoch inte utan giltig anledning försökte tränga sig in, visste jag mycket väl.

Han sken upp af belåtenhet, då han fick syn på mig, och sade med en viktig åtbörd:

— Vallacken är här nu.

— Hvad? frågade jag.

— Vallacken är här, upprepade han, den står där vid staketet bland de andra hästarna. Jag tyckte nog att jag kände igen den, då tattarne kommo, men den var midt i hopen, så att jag inte var säker, och först nu slapp jag in på gården så jag kunde se den.

Under det han talade hade han fört mig fram till planket och pekade ut en duktig brun häst, med en indiansadel på ryggen, ett dito betsel på hufvudet och all möjlig annan grannlåt litet hvarstädes.

— Det är väl bäst att jag tar bort den genast, sade han. Bara herrn säger åt vakten att det är min häst, så slipper jag nog ut.

Det afrådde jag honom dock från att göra, men hvad jag inte kunde förhindra, var att han tog sadeln, betset och den öfriga grannlåten af hästen och i stället fäste sin byxrem kring dess hals.

Pow-wow'en råkade en god stund ännu och därunder samlades en hop folk, som sett hvad Muponen förhade och godt kunde förstå huru saken hängde ihop, utanför staketet, medan vännen Enoch innanför omsorgsfullt synade sin vallack på alla sidor, kände på dess ben och hofvar och slutligen belåtet utlät sig att den var „åll räjt“.

Slutligen kommo höfdingarna ut, åtföljda af tolkarna och tidningsmännen, samt vandrade i högtidlig gåsmarsch fram till sina hästar. De öfriga låtsade som om de inte sågo något ovanligt alls, bundo lös sina riddjur och sutto upp, men en lång, ståtlig karl, grant utstyrd med ett par buffelhorn öfver pannan, gulmålad med röda och svarta tvärränder samt försedd med en lång fjäderkam utåt ryggen, befann sig i tydlig förlägenhet om hvad han skulle göra, då han upptäckte Enoch Muponen hållande den häst på hvilken han ridit in till rådsförsamlingen.

Ett ögonblick sågo de båda styft på hvarandra och därunder blef indianens min alt bistrare, så tog finnen pipan ur munnen, spottade åt sidan och sade:

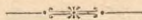
— Glo du tattarf—n, *min* är hästen och den rider inte du mera.

Jag kallade på tolken och frågade genom honom, huru rödskinnet kommit sig till hästen. Men indianen svarade ingenting utan såg efter de andra

höfdingarna, som långsamt redo bort, blickade på de kringstående, tvekade ännu ett ögonblick — och tyktes så inse att det var en hopplös kasus, hvarför han plockade upp sina tillhörigheter från marken och skyndade med långa steg och mycket liten högtidlighet efter sina kolleger, med den ståtliga fjäderbusken svajande utefter ryggen och ledsagad af åskådarnes skratt och glåpord.

— Egentligen borde han väl ha ett kok strykt också, funderade Muponen, men uppgaf i belåtenheten öfver sin återfunna vallack alla vidare demonstrationer och ledde ut den från agenturens gård under försäkran att nu skulle han genast hem.

Och då vi tidningsmän kort därpå sutto vid vår middag, kom han, ledande sina båda hästar, upp till vår barack, band dem vid dörren, trädde in och gick laget rundt, räckande handen åt enhvar af oss, i det han sade: adjö nu, tackar så mycket, såsom ackompagnement till hvar handslag.

Det var väl förut bestämdt.

Angbåten från Liverpool till New-York hade redan några dagar varit ute på oceanen, så att de flesta af passagerarne hunnit öfver sjösjukestadiet och kunde vistas uppe på däck samt deltaga i det egendomliga sällskapslif, som råder ombord på en stor oceanångare. Jag för min enskilda del hade tämligen snart fått nog af detta sällskapslif, som just inte föreföll mig synnerligt intressant, och jag tillbragte därefter en stor del af min tid nere på mellandäck, där samlingen af passagerare var betydligt brokigare och just därigenom också hela hopen intressantare än på första klass.

Det är ett egendomligt förhållande, detta att egentligen blott de fattigaste och de rikaste — och långt ifrån alla af de senare — äga mod att helt och hållet vara sig själfva, att göra och låta som de behaga, kläda sig som det lämpar sig bäst för tillfället och omgifningen, sätta sig öfver andras om-

döme och i främsta rummet blott fästa afseende vid egen bekvämlighet och egen fördel — hänsynslöshet i ena fallet, emedan ingen ändå är en tacksam för att man lämnar det egna jaget ur sikte, i det andra emedan i alla fall ens önsknigar bli uppfyllda så länge man har råd att betala högsta pris för alt. Fattigdomen är brutal, emedan den måste vara det för att icke helt och hållet trampas under fötterna, rikedomem emedan den vet huru stor den mänskliga fegheten är — ofta nog af egen, bitter erfarenhet från den tid, då samlandet pågick med smicker, smil och alt slags kryperi.

Vi hade nu inte mera än en Croesus ombord, och han hörde till det species af släktet, som anser penningar vara illa använda, om de icke utgifvas till fromma för buk och gom, och det slaget är för väl känt för att kunna reta någons nyfikenhet. De öfriga första-klass-passagerarne voro människor af det vanliga slaget, mer eller mindre sjösjuka, mer eller mindre kära, mer eller mindre glada och sorgsna, af det slags roffiskar, som miljonvis följa med strömmen, sökande snappa åt sig så mycket som möjligt af småfischen, som leker vid ytan och med ett gemensamt namn kallas lifvets goda.

Men på mellandäck fans folk af annat slag, män med irrande, skygg blick och osund ansiktsfärg,

tydande på ett lif, förstördt af demonen alkohol, andra med ett bittert, hårdt drag, framkalladt af årslång, lönlös kamp mot nöd och fattigdom, och ännu andra, hos hvilka det bittra, hårda draget längesedan plånats ut och lämnat rum för ett uttryck af slött resignerad underkastelse under alt hvad ödet må beskära. Icke kroppens, musklernas underkastelse, de kunna härda ut med slitet ännu i många år, men själens, som icke mera hoppas på någonting annat än större lätthet att komma åt den dagliga födan, andens underkastelse under den lag, som tvingar den ene att arbeta sig fördärfvad endast för tillfredsställandet af de rent djuriska behofven, och tillåter den andre att slösa all sin förmåga blott på utfinnandet af nya önsknin- gar och behof att fylla.

Alla dessa typer — och många andra jämte dem — voro talrikt representerade på mellandäck, men dessutom fans där folk, som inte hade sin lefnadshistoria skrifven i ansiktet och som därför icke utan vidare kunde hänföras till någon bestämd kategori, men hvilka just därigenom gånge några af oss spekulativt anlagda öfverklasspassagerare tillfälle att fördrifva en och annan långträdig stund med försök att utgrunda, hvad som väl förmått dem till den långa färden.

Jag hade småningom lärt mig känna igen flera af dessa, som inte hörde till någon bestämd klass och hade bland dem särskildt fäst mig vid en af mina landsmän, en man mellan tjugufem och trettio, stor, axelbred och tung, med grå ögon, hvilkas något hängande ögonlock gáfvo dem ett egendomligt bedröfvadt uttryck, och fylliga läppar samt en rund haka, som mera skulle anstått en flicka än en karl. Han höll sig mest i närheten af en kvinna, hvilken påtagligen reste utan annat sällskap och skydd än sina två barn, en präktig liten solbränd, bred och stadig pojke med linlugg, och en flicka, som kunde vara på sin höjd tre år gammal och som alltid hängde sin mor i hälarna. Att han icke var kvinnans man, därtill kunde jag sluta mig af det halft förvånade uttryck af tacksamhet, hvarmed hon tog emot de små tjänster han gjorde henne, och af den halft trotsiga, halft ödmjuka uppsyn, hvarmed pojken med linluggen fogade sig i de förhållningsregler mannen någon gång utdelade, då ungdomens lifskrafter blefvo altför pigga.

— Är det er hustru? frågade jag, för att nu säga någonting, en dag då vi råkade stå i bredd vid relingen borta i fören.

— Nej. —

— Någon släkting? —

— Nej. —

— Hvert är hon på väg? frågade jag vidare, besluten att få ett samtal i gång, trots mannens mycket litet uppmuntrande fåordighet.

— Till ett land i Amerika, som heter Montana, svarade han, med en första blick på den, som inte ville lämna honom i fred.

— Åh, då förstår jag. Hon har sin man därute och reser nu till honom? —

— Så är det, bekräftade han och vände på nytt blicken utåt hafvet, där ett par tumlare simmade i kapp med fartyget och gång på gång lyfte sig ur vattnet så att solljuset gnistrade mot deras våta skinn.

— Hon är väl från samma by som ni? kastade jag fram, i tanke att minnet af hemknutarna skulle göra honom mera språksam.

— Nej, inte ens från samma socken. Jag kände henne inte als, förrän vi träffades på ångbåten från Göteborg, men då hon är helt ensam och har svårt med de båda barnen, så hjälper jag henne litet när jag kan.

— Det var tur för henne att träffa er, sade jag, ty från New-York till Montana är det hela hopen svårare att resa än från Finland till New-York. —

— Inte reser jag så långt, svarade han. Jag stannar väl först i New-York en tid. Men nog kom-

mer hon fram, han har betalad biljett ända till en stad därborta, där hennes man lofvat möta henne. — Vänta litet, tillade han därpå i det han begaf sig bort till trappan, som förde ned till mellandäckspassagerarnes sofrum.

Om ett par minuter kom han tillbaka med ett omsorgsfullt hopviket pappersblad i handen.

— Känner ni den herre, hvars namn står här? frågade han, visande pappret utan att lämna det ifrån sig.

Det var adressen på ett af emigrantkontoren i New-York, där jag visste att en finsk man var anställd. Jag svarade därför, att jag värkligen råkade känna den ifrågavarande herrn.

— Nå, då är alt riktigt, sade han med ett uttryck af lättnad. Hennes man skickade det här pappret till henne och skref, att hon bara skulle visa det på ångbåtsbron i New-York, så skulle nog någon visa henne vägen till en herre, som åter säkert skulle laga så, att hon kom till järnvägen och in på rätt tåg. —

— Hon måtte känna sig bra säker på sin man, anmärkte jag, då hon vågar sig ut på en så lång och svår resa utan att veta något mera därom än hvad han skrifvit. —

— Jaa, det gör hon, försäkrade han nästan ifrigt. Hon säger, att han alltid varit god mot henne — och en del kvinfolk äro ju sådana att de göra hvad som hälst för den, som är god mot dem. —

Det sista sade han med en ton, som om han för sin del nog vanligen sett andra kvinfolk än sådana han talade om, men var villig erkänna, att könet också företedde vackra undantag.

— Hvart ämnar ni själf ta vägen från New-York?

— Det vet jag inte ännu. Kanske jag inte häller stannar där länge, det beror på huru det går att få arbete och hvad man kan förtjäna. —

— Bäst är det väl att resa så litet som möjligt, sade jag, utan hällre stanna på ett ställe, om blott arbetsförtjänsten är någorlunda god. I längden lönar det sig nog bäst och går hastigast att få ihop så mycket man behöfver för att fara hem tillbaka. —

— Inte ämnar jag fara hem, sade han afvärande. Men nu skall jag tacka så mycket, för att herrn såg på pappret. —

Därmed gick han sin väg.

Men bekantskapen var gjord i alla fall, det erkände han genom att helt vänligt besvara min hälsning, då vi nästa gång möttes. En cigarr höll han också tillgodo med och tyktes inte häller alldeles

obenägen att språka om saker och ting i Amerika, om hvilket han själf visste så godt som intet, men hvarom han gjorde frågor, som visade, att han nog kunde bruka sitt förstånd då så behöfdes.

Ju närmare vi kommo målet för resan, desto mera eftertänksam tyktes han bli och tack vare mina upplysningar om landet, dit vi ämnade oss, tyktes han också börja komma till alt större klarhet om, att det kanske inte skulle bli alldeles så lätt att ta sig fram där, som han förut tänkt sig. Men alla tvifvelsmål därom fördref han vanligen på samma sätt: att det väl ändå inte kunde finnas något land i världen, där en ensam karl, som var frisk och stark och ville arbeta, inte skulle kunna slå sig ut. Det var nog också min åsikt om saken, men däremot kunde jag inte dela hans mening, att det vore bäst att komma till någon trakt, där det fans så få finnar som möjligt. Tvärtom sade jag honom, att han till en början borde söka sig arbete just bland landsmän, då han ju inte kunde någon engelska och således skulle få ganska svårt att reda sig, om han komme bland idel främlingar.

Men det ville han inte höra talas om. Det var som om han rent af varit skygg för landsmän och isynnerhet för folk från sin egen hemtrakt, och sådana, menade han, fans det troligen öfveralt hvar

finnar slagit sig ned. Om han inte hade förefallit så genomhederlig och pålitlig i uppsyn och sätt att tala, skulle jag närapå kunnat misstänka, att han hade några mer eller mindre obehagliga skäl för sin önskan att undvika landsmän, men jag behöfde bara se på honom, där han brukade stå vid relingen och blicka ut öfver hafvet för att förstå att han icke hade någonting af brottsling i sig. Där fans hvarken något skygt eller något skuldmedvetet drag i hela hans person.

Så kom den sista aftonen före ankomsten till New-York. Lotsen hade redan kommit ombord, den sedvanliga, festliga middagen, som karakteriserar sista dagen af de stora oceanångarnes färd, var förbi med skålar och tal, och passagerarne hade spridt sig öfver promenaddäcket i de vanliga kottierierna, hvilka voro en smula lifligare och rörligare än vanligt, tack vare det vackra vädret, den lugna sjön och förhoppningarna att snart komma i land. Jag hade ströfvat omkring där en stund, men då jag under öfverresan hållit mig tämligen mycket på afstånd från de andra, hade jag nu icke häller något kottieri att sluta mig till och gick därför ned på mellandäck för att se hvad folket där hade för sig.

Den första jag fick syn på, var min vän, hvilken såsom vanligt satt helt ensam på relingen med ena armen kring staget på förmasten och såg ned i

vattnet, som gnistrade där det bröts i vågor af vårt fartyg.

— Nå, sade jag, nu är resan snart slut. —

— Ja, om man bara skall till New-York, så är den snart slut — och ännu fortare kunde den ta slut helt och hållet, om man ville, svarade han långsamt, utan att lyfta blicken från svallvågorna nedanför.

— Det slutet kommer nog också i sinom tid, sade jag, men därmed har det ingen brådska. Nog är det bättre att vänta och se huru det går. —

— Det vet jag nu inte, svarade han i ännu mera eftertänksam ton än förut. Man väntar och väntar alltid på någonting bättre, och vanligen blir det bara värre i stället. —

— Kom, sade jag uppmuntrande, rök en cigarr med mig och tala om hvad som trycker. Det brukar ofta hjälpa. —

— Inte hjälper det mig, men om herrn vill höra om det, så kan jag nog gärna berätta — det fins så många andra förut, som veta altsamman. —

Vi satte oss längst ute i fören, därifrån man kunde se långt bort öfver den lugna hafsytan och sedan han fått sin cigarr ordentligt tänd, berättade han sin historia, som dessvärre var lik bra många andra jag hört där hemma i Finland.

Det var bara en vacker torparflicka det gälde, hvars föräldrar haft sin stuga endast ett stenkast från den, där han växte upp, så att han ju inte gärna kunde undgå sitt öde att bli kär i flickan och vilja gifta sig med henne. Men hon hade större fordringar på lifvet och framtiden än som så och föll därför ett lätt offer för en nyanländ stockjunkare, som slog omkring sig med pengar och stora ord, så att han inom kort blef ett lejon i hela trakten.

En tid var det roligt nog, med granna siden dukar och punschtraktering hvar gång stockjunkaren kom på visit, men sedan kom en annan tid, då flickan inte mera hade lust att vara glad och hennes stockjunkare inte håller såg alldeles lika munter ut som förut. Och kort därefter började underliga rykten komma i omlopp, och då försvann stockjunkaren tolt — till Amerika påstod man. Men flickan försvann inte, utan var alt kvar hemma då länsman kom och sade, att hon måste i häkte, emedan hon tagit lifvet af sitt barn och att det bästa hon kunde göra vore att bekänna hvar hon gömt det. Och bekänna gjorde hon utan omsvep, så att hela saken inte orsakade länsmannen och domaren mycket besvär, utan kunde utageras redan vid första ting. Det blef sex års tukthus. Men stockjunkaren, som hjälpt henne med råd och dåd, han hade värkligen skuddat stof-

tet af sina fötter och kunde inte fås tag på, fastän länsman lät lysa efter honom i kyrkan tre skilda gånger.

Det var altsamman, men det hade varit tillräckligt för att göra lifvet där hemma outhärdligt för den som berättade det åt mig den där lugna, vackra Juni aftonen ute på Atlanten, och då hade han beslutat att också resa bort, så långt bort som möjligt, för att kunna glömma altihop. Men det hade inte lyckats honom att glömma det just ännu, det kunde jag tydligt både se och höra då han talade om det, och fattade jag hans sinnelag riktigt, så var han nog en af dem, som inte glömma i hast, hvarken godt eller ondt.

Därför tänkte han häller inte på att med tiden vända hem igen, utan bara på att komma bort, långt, långt bort. Den tanken gick som en röd tråd genom allt hvad han sade om sina framtidsplaner. I New-York ämnade han inte stanna längre tid än hvad han just jämt behöfde för att förstärka sin reskassa, ty stort mera hade han inte haft med sig än hvad som åtgick för ångbåtsbiljetten och kunde behöfvas tills han fick arbete.

Så kommo vi in på kapitlet om Amerika igen, och därom talade vi ända tills jag ansåg det vara tid att gå till kojs och sade honom god natt, sedan jag likvisst förut lofvat att på kontoret i New-York inlägga

ett godt ord för hans skyddsling, kvinnan med de båda barnen.

På förmiddagen följande dag kommo vi fram, men då inte ens i det jämnlighetens förlofvade land som kallas Amerika, öfver- och underklass — här första klass och mellandäckspassagerare — ha samma rättigheter, utan landsättas på olika tider och platser, så förlorade jag min reskamrat tillsvidare ur sikte. De som ha råd att resa på första klass, få gå i land utan vidare så snart ångbåten lägger till, men mellandäckspassagerarne få vänta några timmar innan de, med ungefär samma ceremonier som boskap, utlastas vid Castle-Garden, där de underkastas ett slags besiktning och examen om hvad de äro för folk, hvad som förmått dem att emigrera o. s. v. Det är gud-bevars för att förekomma att alt för mycket slödder skall slippa in till Unionen — men slöddret på första klass examinerar man inte.

Detta gjorde att jag inte kunde vara min resebekantskap och hans skyddslingar på något sätt behjälplig vid ankomsten, men jag höll mitt löfte att rekommendera hustrun med de båda barnen på emigrantkontoret, så att hon nog kom ordentligt på väg till Montana och blef försedd med kort till ett par af kontorets agenter på orter dem hon skulle passera. Själf såg jag henne inte då hon kom upp i

sällskap med sin beskyddare, men då jag ett par dagar senare stod där och betraktade en skeppslast nyanlända emigranter, fick jag i hopen syn på mannen. Han syntes helt nöjd öfver att träffa mig och sade, att han kommit för att höra efter nyaste priset på biljett till Duluth vid Lake Superior, ty där, så hade man sagt honom, kunde en karl under sommaren förtjäna duktiga pengar, ehuru arbetet med lossning och lastning af fartyg var mycket tungt.

— Men det är jag inte rädd för, tillade han med ett halft leende, i det han rätade på sin långa kropp. Nog orkar jag göra sådant arbete som andra stå ut med, bara jag kan komma dit.

Det kunde han emellertid inte den gången, därtill var hans kassa mycket för klen, utan skulle han till en början se sig om efter arbete i New-York. Visst gjordes honom ett anbud att förena sig med en hop andra arbetare, som skulle ned till Costa Rica, där de med arbete fingo betala kostnaden för sin resa, men det ville han inte antaga, emedan han hört att det var så hett därnere, och dessutom, menade han, kunde man inte så noga veta huru man skulle slippa därifrån, om man ville bort. Nej, då var han mera böjd för arbete på ett tegelbruk utanför New-York, dit man också just då värfvade folk och där han enligt noggrann uträkning på två veckor kunde

förtjäna ihop hvad som brast i priset för biljetten till Duluth.

Nog blef han varnad för tegelbruket och agenterna, som värfvade arbetare dit, emedan de voro okända svindlare, men han menade, att han nog kunde reda sig. Hufvudsaken var ju att genast få arbete, så att han kunde börja förtjäna, och så begaf han sig ut till sitt tegelbruk så att jag inte mera såg till honom medan jag var kvar i New-York.

* * *

En månad senare var jag själf nere i Costa Rica och hade tagit emot befälet öfver en „camp“ (arbetarestation) ute i vildmarken. Allting var nytt där borta, både omgifningar, lefnadssätt, värksamhet och folket jag hade att göra med, så att episoden från färden öfver Atlanten snart helt och hållet försvann ur mitt minne. Men några veckor efter det jag tagit emot min camp, fick jag en dag underrättelse från högkvarteret om att en sändning arbetare anländt från New-York och var destinerad till min station, där det behöfdes mera folk. Och då de kommo, var min resebekantskap bland dem.

Han hade ganska riktigt råkat ut för svindlare och bedragare, hvilka, då det sent omsider blef

likviddag, i stället för kontanter lämnade honom en räkning på järnvägsbiljett, — tegelbruket låg jämt tjugu minuters väg från New-York — hyra för bostad, — en sofplats på golfvet i en lada — kost och annat, uppgående sammanlagdt till några dollars mera än arbetslönen för den tid som gått.

Hvad man sagt honom för att förklara kalkylen hade han naturligtvis inte förstätt, endast det hade han fattat, att man fordrat ytterligare några dagars arbete för att utjämna räkningen, men det hade han inte vidare brytt sig om, utan helt enkelt gått sin väg. Förmannen för arbetarne hade nog sökt hindra honom därifrån, men då min vän, som inte kunde meddela sig muntligen med honom, tagit sin tillflykt till argument af lika internationell som handgriplig natur, hade han uppgifvit försöket och låtit mannen gå. Till New-York hade han gått till fots längs järnvägslinjen och ganska riktigt hittat tillbaka till emigrantkontoret, där man likväl inte kunde förhjälpa honom till hans rätt, gentemot de skojare, för hvilka han råkat ut. Men den sent förvärfvade erfarenheten hade kurerat honom för lusten att göra vidare experiment i New-York, och då värfningen af arbetare för Costa Rica alt ännu pågick, hade han anmält sig för resa dit ned. Själf tykte han sig ha haft rätt god tur då han sluppit med så litet, ty efteråt hade han hört om

andra, som låtit lura sig till arbetsställen, där de fått slafva i månadetal utan någon lön, innan de lyckats komma därifrån. Och nu ämnade han stanna tills han sparat ihop tillräckligt för att sedan kunna resa till hvilken trakt han själf behagade.

Men trivas gjorde han inte där nere, ehuru han arbetade bättre än de flesta, aldrig försummade någon arbetstimme, utan tvärtom åtog sig extra arbete, såsom vedhuggning för köket och annat, som ökade hans inkomster så att han, då den första månadslikviden inträffade, inte allenast kunde betala hela sin nedresa utan till och med hade något i öfverskott. Från de andra arbetarne höll han sig på så långt afstånd som möjligt, ty bland dem funnos, såsom han befarat, ett par stycken, hvilka kände till historien om stockjunkaren och alt hvad däraf följt, och han skydde till och med åsynen af folk, som påminte honom därom. Vanligtvis satt han alldeles ensam, då arbetet för dagen var slut, och tyktes bli alt dystrare och svårmodigare till sinnes ju längre det led.

En månad till stod han ändå ut med det, men då förklarade han en vacker dag „att han inte hade ro mera att stanna“ utan ville bort, och inte ens min invändning, att han ju knappast hade mera kontanter än att han jämt och nått kunde komma tillbaka till New-York, tyktes göra något intryck på honom.

Men då jag erbjöd honom att åtaga sig kolbränning för lägreets smedja, ett arbete, det han kunde sköta helt ensam och hvarpå han kunde förtjäna betydligt mera än den vanliga dagspenningen, klarnade han upp en smula. Och redan samma dag begaf han sig inåt urskogen för att söka upp en lämplig plats för en mila.

Till lägret kom han sedan blott en gång i veckan efter matvaror, dem han själf tillredde i den koja han uppfört åt sig inne i skogan, och då kom han alltid och sökte upp mig blott för att hälsa och fråga huru jag mådde. Gladare var han nog inte än förr, men han tyktes trifvas skäligen bra i alla fall där ute i ensamheten, och tigrarna — såsom våra arbetare kallade jaguarerna — var han inte det minsta rädd för. De äro ju inte så farligt stora, sade han, och inte så värst argsinta heller, åtminstone att döma af de två han sett.

Tyvärr kunde inte kolbränningen pågå i oändlighet, isynnerhet som han på tre veckor redan bränt mera än den behöfliga kvantiteten, hvilken jag antagit att han skulle behöfva fem för att få ihop, och då fick han lof att gå ut på linjen igen. Men nu trufdes han ännu mindre än förut, så att han redan om några dagar åter igen förklarade sig vilja bort,

och så snart likviden för kolbränningen kom, gjorde han sig i ordning att resa.

Af de andra arbetarne, bland hvilka funnos några, som förut ströfvat mycket omkring i Förenta Staterna, hade han hört om de stora skogarna i Wyoming, och då han från barndomen var van vid alt slags skogsarbete, hade han nu beslutit att begifva sig dit. Kanske skulle han taga arbete på en eller annan plats under vägen, men till Norden, „där det fans ordentlig vinter“, ville han framför alt.

„Det är för mycket att ha sommar hela året om“, sade han, „jag kan inte hålla ut med det“.

Värmen var nog inte det hufvudsakliga onda, som plågade honom, utan en underlig oro och otillfredsställelse, som han icke kunde rå med, och då jag mycket väl insåg detta, sökte jag inte håller vidare öfvertala honom att stanna kvar, utan gaf honom en marchroute öfver New-Orleans, längs Mississippifloden och vidare upp till Wyoming, och därpå reste han, försäkrande mig, att det enda han önskade, vore att ännu någon gång få träffa mig, som varit så vänlig mot honom. Jag trodde inte då, att hans önskan skulle uppfyllas.

* * *

Ett helt år hade förflutit sedan jag lämnade den heta, soliga södern, mera än ett år sedan jag såg min vän från Atlanterfärden vandra bort genom urskogen, uppåt nordén, dit hans öde dref honom. Jag hade under tiden hamnat i Chicago, den unga, underbart väldiga, penningjaktande präristaden, där ingen har tid till annat än löpande efter dollarn, där de otaliga fabrikskorstenarna utan afbrott bolma ut sin illaluktande rök, så att himmelens blåa sky endast undantagsvis skymtar fram, där miljoner vinnas på en dag och förloras på en timme, där tiotusenden lefva i den eländigaste smuts och fattigdom, men alla likväl fyllda af feberhett, aggande begär att i trots af allt dock en gång komma till rikedom och öfverflöd.

Jag hade anställning vid en tidning, och till åliggandena vid min befattning hörde bland annat också att ta emot de besökande, hvilka på amerikanskt sätt kommo upp på byrån för att få sina namn publicerade i visitlistan. Bland sådana besökande träffade jag så en dag en man, hvilken värkligen ville träffa tidningens ägare och inte kommit endast för reklamens skull, men som denne för tillfället var utgången, samtalade vi om ditt och datt medan besökaren väntade. Han hade kort förut lämnat sin post såsom chef för staten Illinois fängelse, och däraf kom det sig, att vi snart nog kommo in på kapitlet om brott och

brottslingar, hvarvid han ur sin rika erfarenhet meddela åtskilligt af intresse och i sammanhang med det öfriga nämde några ord om den oändliga brokigheten hos den samling af förbrytare han haft omhänder, i typ, i karaktär, nationalitet — i alt, kort sagdt.

— Hade ni några finnar där? frågade jag.

— Jo en, svarade han, den ende där varit under alla de år jag varit chef. —

Jag bad honom berätta hvad han i öfrigt kände till om mannen, men han sade, att det icke var synnerligen mycket, eftersom ingen kunde tala med honom. Han hade hemtats från Wyoming, som ännu inte haft råd och tid att uppföra ett eget statsfängelse och därför aftalat med Illinois om härbergerande af dess förbrytare, för att aftjäna åtta års tukthusstaff, ådömdt för ett mord, begånget där borta i skogarna.

— Det är synd om karlen, tillade f. d. fängelsechefen, ty om inte alla tecken bedraga, så lider han ett bra hårdt straff för det han begått, och säkert är, att han inte kan hålla ut sin tid till slut. Redan då jag lämnade platsen, trodde jag, att han börjat bli sinnesrubbad, och då hade han ändå inte suttit inne mera än några månader. —

— Tror ni då, att han blifvit oskyldigt dömd? frågade jag.

— Nej, inte egentligen oskyldigt. Han har nog knifvat ihjäl en karl någonstädes borta i Wyoming, men om jag bedömer honom rätt — och det borde jag ju kunna — så var det inte något mord utan en sådan där affär, som folk i den delen af världen oftast als inte brukar antastas för. Men karlen förstår mycket litet engelska och kan inte tala tio ord, så det var omöjligt för mig att få reda på någonting närmare af honom själf.

— Hvad heter han?

— Han kallar sig Wilson och under det namnet har han blifvit dömd, men hans eget är det väl inte, eftersom han den första tiden som oftast glömde att svara, då det ropades upp.

— Kan man få se och tala med fångarna där ute? frågade jag vidare.

— Inte i allmänhet, svarade han, men om ni såsom tidningsman och landsman därtill vill besöka honom, så skall jag med nöje gifva er ett introduktionsbref till min efterträdare. — Och bra vore det, om ni reste dit, så den stackars fan en gång finge tala med någon människa, som förstår honom. —

Jag tackade för anbudet och några dagar senare for jag ut till Joliet, där fängelset ligger. Mitt bref till chefen var tillfyllesgörande, så att han genast efter dess genomläsande beordrade en fångknekt att

föra mig till 819, Wilsons cell, samt vänta på mig utanför dörren. Några minuter därpå stodo vi i den höga, tysta gården, som sträcker sig genom fängelsets alla våningar, med smäckra järngallerier löpande längs hvarje rad af celler och med ett hvitstruket glastak, som ger en skarp, likformig belysning åt gårdens ljusa väggar och mörka gallerier och trappor. Uppe i tredje våningen kommo vi till cellen 819, hvars dörr min beledsagare öppnade.

Dess innevånare stod vid fönstret och såg ut genom dess galler, utan att ens vända på hufvudet, ehuru han måste hört att någon kom in. Det var en lång, stark figur, klädd i den ohyggliga amerikanska fångdräkten af svart och hvitrandigt tyg, som skäres så att ränderna löpa rundt om kroppen.

— God dag, sade jag på finska.

Han vände sig långsamt om, som om han inte känt sig säker på att ha hört rätt, såg några ögonblick stumt på mig med ett underligt förvånadt och frågande uttryck och förde båda sina händer tillsammans i det han utbrast:

— Herre Jesus välsigne! huru har kapten kunnat få rätt på mig?

Det var ingen annan än min vän från Atlanterfärden och urskogarna i södern. Jag kände igen honom, så snart han öppnade munnen och tilltalade mig

med titulaturen där nedifrån, ehuru hans ansiktsfärg var helt och hållet förändrad och dragen blifvit kantiga och skarpa.

Med några ord förklarade jag, att det blott var slumpen, som fört mig till Joliet, men det ville han inte tro.

— Det var nog bestämdt, att vi skulle träffas igen, sade han. Allting är bestämdt på förhand här i världen, och det som en gång är bestämdt händer nog, om man sen vill eller inte.

Hans blick var med ett så stirrande, frånvarande uttryck fästad på mig, medan han gaf luft åt sina fatalistiska tankar, att jag inte genast kom mig för att säga något, men det behöfdes inte häller, ty om ett par ögonblick fortsatte han:

— Se nu på mig till exempel. Redan där hemma brukade jag emellanåt tänka, att jag borde slå ihjäl den där stockjunkaren som jag berättade om på ångbåten, men så tänkte jag igen, att inte kunde jag ju bli mördare, och så gick det dag efter dag tills han rymde — och nu har jag ändå slagit ihjäl honom, fastän det såg ut som om vi två aldrig mera skulle träffas.

— Var det honom ni dräpte uppe i Wyoming? frågade jag, då han tystnade; ett smälöje, hvars ut-

tryck af tillfredsställelse stod i egendomlig kontrast mot blicken, spelade på hans läppar.

— Ja, naturligtvis, svarade han, alt fortfarande leende. Hvem annan skulle jag väl dräpa?

— Huru gick det till? Berätta althop åt mig.

— Åh, det är just inte mycket att berätta om. Så snart jag såg honom, visste jag, att det var för den skull jag kommit dit, och så, en dag då han slängde ett skymford åt mig, slog jag honom med knifven — bara en gång och han dog strax.

— Jaja, det som man minst väntar sig inträffar vanligen, sade jag och tillade sedan för att söka för-
må honom att småningom meddela mig flera enskildheter af tilldragelsen: tala nu om för mig, huru er resa från Costa Rica gick, hvar ni sedan dess varit och arbetat o. s. v. —

Till en viss grad lyckades det att få honom ur tankarna på det som bragt honom till platsen, där vi träffades, ehuru han alt emellanåt syntes böjd för att hoppa öfver den mellanliggande tiden och återgå till episoden i Wyoming. Småningom blef han likväl lugnare och berättade snart på sitt gamla, fäordiga sätt, uppmuntrad af idkeliga frågor från min sida, om huru han kommit till New-Orleans och därifrån rest vidare med en flodångare längs Mississippi. Från denna plats hade han begifvit sig åt nordvest,

hade arbetat på några farmer och i en grufva i Colorado samt hade slutligen efter flera månader hamnat uppe i Wyoming, och fått plats vid en såg, där förut några andra finnar arbetade.

När det sedan blef vinter och sågen stannade, drog han i väg inåt skogarna på stockhygge och där hade han till en början tykt sig trifvas ganska bra. Men så hade förmannen för laget blifvit sjuk och måst lämna arbetet, och då en ny förman kom ut var det ingen annan än samma stockjunkare, för hvars skull flickan från granntorpet blifvit olycklig.

— Det tog mig så underligt i bröstet, när jag såg honom, sade min stackars vän, men först då han fick ögonen på mig och grinade och frågade om Anni skickat hälsningar till honom, visste jag, att det nu var bestämdt, att jag skulle slå ihjäl honom. Först tänkte jag göra det genast, men så tykte jag, att jag borde tala med honom först för att vara riktigt säker, och därför väntade jag tills vi slutat arbetet och kommit tillbaka till lägret.

Här tystnade han ett ögonblick och jag väntade utan att göra några frågor för att inte störa det lugn, som syntes ha efterträdt den första upphetsningen vid åsynen af mig. Han stirrade rätt framför sig ut i rummet, som om han sökt noga påminna sig alt som händt, men föreföll så stillsam och redig

som om hans sinne aldrig varit i minsta mån om-töcknad, och efter en minut eller så fortsatte han i samma lugna och jämna ton som förut:

— Jag gick in till honom i hans rum och sade, att jag kommit för att tala om Anni, eftersom han frågat efter henne, men han sade, att han visste huru det gått och inte brydde sig om att höra något mera. Då frågade jag, om han tänkte göra någonting, när hennes tid i fängelset vore ute, då det ju i alla fall var hans fel att hon kommit dit, men han bad mig tåga och inte blanda mig i så'nt, som inte angick mig. „Du kan ju själf gifva dig med henne“, sade han, „när hon slipper ut. Nog lär hon duga åt dig, om det också gått litet på sned för henne förut“.

— Då högg jag knifven i honom och han skrek som en hare, slutade min vän med ett förvridet skrott och så fortsatte han i alt häftigare ton: och sedan öppnade jag dörren och bad de andra komma och se hvad jag gjort, och de bundo mig och förde mig andra dagen långt bort till ett fängelse och sedan till domstolen och så tillbaka till fängelset igen, af och an flera gånger tills jag inte kunde tänka mera och till slut hemtades jag hit och här har jag varit ända se'n dess och har aldrig talat med någon människa förrän nu med er.

Hans blick, som under de sista orden fått ett altmera vildt och förvirradt uttryck, var fortfarande fästad på mig där jag satt på hans säng, utan att veta hvad jag skulle säga eller göra, men syntes igen klarna upp som om något runnit honom i hågen.

— Kommer ni ihåg när ni på ångbåten sade att det nog är bäst att vänta? frågade han, men fortsatte innan jag hann svara något, med ett nytt skratt, som lät ännu vildare än förut:

— Ni hade alt rätt den gången — bara man har tålmod och väntar, så blir nog alt bra till sist. — Men jag behöfver inte vänta länge numera, bara några dagar. Jag har skrifvit till senaten att den där stockjunkaren inte var värd att lefva och nu skall jag få ett hemman för att jag slog ihjäl honom och en senator kommer själf hit endera dagen för att släppa ut mig.

Han hade begynt gå fram och tillbaka i den trånga cellen medan han talade, kastande då och då en blick på mig, och nu stannade han tätt framför mig, som om han fått någon ny idé.

— Ni skall resa hem, kapten, sade han, och laga så, att Anni också slipper ut. Om ni bara säger, att jag har hennes barn här, så kommer hon nog hit och så gifva vi oss och här vet ju ingen någonting om henne. Men ni måste resa genast, tillade

han med andlös ifver, och i det han skyndade till dörren och gaf den en väldig spark, som dånade ute i gården, skrek han så högt han förmådde:

— Hemta genast fram kaptens häst, han skall rida efter min brud — hör ni inte?

Fångnekten kom in och jag gick, efter ett hastigt afsked från min stackars vän, som inte tykte sig kunna få mig i väg fort nog, tillbaka till fängelsechefens rum, där jag redogjorde för utgången af mitt besök, utan att han tyktes bli det ringaste förvånad.

— Jaså, det har brutit ut till slut, sade han endast. Och så ringde han på en af betjäningen och sade:

— N:o 819 skall genast föras till en dårcell. Tag en tvångströja och några man med er — det kan lätt hända att han blir våldsam.

Pastor Lahti.

Det var lif och rörelse i Anoka, en vacker söndagsförmiddag i början af Juni. Från hvarenda gård i settlementet kommo så många som blott kunde lämna hus och hem, några i båt öfver sjön, andra till fots och de, som bodde allra längst borta, i fyrhjuliga farmarevagnar, till Salmela-gården, i hvars stora sal det skulle hållas bibelförklaring på eftermiddagen.

Ända sedan Anoka fick egen järnvägsstation och „staden“ begynte växa upp längs banan, hade det varit tal om att skaffa dit en finsk präst och bygga en kyrka, men först nu hade det blifvit allvar af saken. Sedan på våren närapå ett dussin nybyggare kommit till och flera af de andra skaffat sina hustrur och barn öfver, hade nödvändigheten att realisera planen, börjat göra sig gällande. Någon undervisning måste ju barnen få, och de fullvuxna kunde det inte annat än göra godt att någon gång få höra Guds ord, om

det så ock bara vore för att hålla karlarna från krogen, medan predikan pågick.

Ty krog hade Anoka naturligtvis, och två handelsbodas och postkontor, som var inhytt i ett rum bakom krogen, hvars ägare tillika var fredsdomare, polischef och enda konstapel. Stort besvär med ordningens upprätthållande hade han visst inte, men fredsdomaren Tuhkala kände nog ändå vikten af den mångskiftande ämbetsmanna-ansvarighet, som hvilade på hans skuldror — och så ofta tillfälle gafs, gjorde han sitt bästa för att låta också andra få kännning af den. Men annars var han en beskedlig karl och kunde tillräckligt engelska för att gå befolkningen tillhanda med ett och hvarje i deras affärer, då de någon gång hade sådana med „utländingar“, såsom de kallade alla andra än sina landsmän.

Han tyckte visst inte, att det behöfdes kyrka och präst i Anoka, men då Salmelahusbonden, som hade den största farmen i trakten och annars också var en förnuftig karl, lofvat gratis tomt för byggnaden och äfven det öfriga folket syntes önska en själasörjare, så ville han, Tuhkala, inte draga sig undan. Tvärtom var det just han, som, då han fått höra att pastor Lahti i Mills ville lämna orten, skrifvit och bedt honom komma till Anoka för att hålla profpredikan.

Egentligen prästvigd var Lahti inte, utan bara utsläpt från ett norskt prästbageri i Illinois, där själaherderdar tillverkades i dussinvis och där han, så godt hans fullständiga obekantskap med språket medgaf, deltagit i den ettåriga kursen. Men hemma hade han gått i folkskoleseminarium, och ehuru han för något sträck blifvit affärdad därifrån långt förrän han ens kunde tänka på dimissionsbetyg, hade han dock hunnit inhemta betydligt större kunskaper än hvad de öfriga prästkandidaterna i anstalten kunde skryta af och hade därför bland dem varit ett klart skinande ljus — på rådbråkad engelska.

I Amerika hade han drifvit vida omkring. En tid såsom emigrantrunnare i New-York, sedan såsom kosthållare för ett lag järnvägsarbetare ute i vestern, ett halft år såsom veterinär i en ny stad i Dakota och därefter — sedan han i fyllan och villan kurerat ihjäl en farmares hela köbesättning på en enda natt — hade han slagit sig på prästbanan. I Mills, också ett finskt settlement, hade han nu senast vistats en tid såsom präst, barnaläsare och tidningsredaktör på en gång, men han tyckte inte om luften där, skref han till Tuhkala, och var därför mycket villig att komma till Anoka, ifall församlingen åtog sig att uppföra det nödiga huset för kyrkan, skolan och pastorn själf.

Det kan ju nog hända att luften i Mills inte var den bästa, men misstänkligt är i alla fall, att pastorns lust att flytta också i någon mån berodde därpå, att hans församlingsbor redan blifvit tillräckligt amerikanserade för att hota honom med tjära och fjäder, ifall han en gång till uppträdde full i predikstolen. Huru som helst var han böjd för att flytta öfver till Anoka och i dag skulle han hålla bibelförklaring i Salmelagårdens sal.

Tidigt på eftermiddagen kom tåget med pastorn. Fredsdomaren Tuhkala, den amerikanska handelsmannen, Salmelabusbonden och några andra honoratiores togo emot honom på stationen, medan resten af menigheten samlat sig i en tät klunga på vägen, en bit från gården där samlingen skulle ske. Pastorn smålog vänligt mot de medborgare, som togo emot honom, protesterade mot att Salmelavärden tog hans nattsäck, men gaf med sig och satte sig, följd af de öfriga, i gång utåt vägen, sedan han med en min som om sådant vore långt under hans värdighet, höflig men bestämdt afböjt Tuhkalas invit till hela sällskapet att först taga ett litet glas.

Reputerlig att se var han just inte, där han gick ett halft steg före de öfriga. Ansiktet var fett och blött, slätrakadt och försedt men en näsa, som visade näsborrarna rätt framifrån. Munnen stor, rund och

fuktig och ögonen små, men oroliga och likasom ständigt på spaning. Då han kom fram till gruppen af församlingsbor på vägen, nego kvinfolken djupt och karlarna togo betänksamt hattarna af sig, medan pastorn gång efter annan långsamt och värdigt böjde på hufvudet och sade: god dag, god dag kära vänner! En pojke knykte sin syster i kjolen och sade: ser du så'na stickor till ben han har! och manade henne och två andra flickor att flina.

Men pastorn märkte det inte, utan gick vidare fram mot huset, där han försvan i främmand, kam-maren innanför salen, sedan han med ännu ett fett tacksamhets småleende tagit sin nattsäck af värden. Och omedelbart därpå började menigheten stillsamt intaga sina platser, en del på stolar och andra på bänkar och bräder lagda på packlådor.

Så snart alla voro inne, kom pastorn ut och gick med afmätta steg och ett mildt smålöje fram till sin plats bakom bordet, som var klädt med en hvit duk. Han hade klädt om sig och bar nu en riktig prästrock med mycket smala ärmar och en lång rad knappar, hvaraf likväl endast den öfversta var tillknäpt, medan de andra stodo öppna och visade en misstänkligt tjock urked, som liknade guld och var fästad inne i fickan med en säkerhetsnål.

Pastorns klocka hade alltid råkat stanna på något obegripligt sätt, „just i dag på morgonen“.

— Låter oss bedja, sade han efter det han harklat sig och kastat en snabb blick öfver församlingen. Och sedan han lagom länge hållit hufvudet lutadt mot sina sammanknäpta händer, höjde han det och sade med vacker betoning, att han ämnade tala om synden — ty syndare äro vi ju alla!

Det var en utläggning om synden i allmänhet och om svalg och dryckenskap isynnerhet han gaf till bästa, och det var ord och inga visor Anokaboarna fingo höra — de som aldrig gjort sig skyldiga till värre svalg än att någon enda gång äta sig till magvärk på fläsk och nypotäter och som inte hade råd att dricka något så när ordentligt mera än ett par gånger om året på sin höjd.

Men pastorn, som föregående afton tagit ett grundligt afsked af några likatänkande själar i Mills, hade en dunkande känsla i hufvudet, och den dref honom till en dånande predikan öfver „djäfvulen i buteljen“, såsom han fann lämpligt titulera den bondfinkel som serverades i Mills, och därmed lyckades han så skaka upp sina åhörare, att kvinfolken begynte snyfta högljudt och karlarna sågo allvarsamma ut, medan barnen, skrämde af skrikandet och de rysliga orden, trykte sig tätt till hvarandra eller till sina

mödrar och darrade i sina små samveten, fast de aldrig smakat ens bondfinkel.

Sedan pastorn slutat utläggningen, tog han med sin annandagshesa röst upp en salm, men då de flesta af församlingen inte på långa tider varit med om någon gudstjänst, riskerade bara två äldre kvinnor falla in, och det blef en så lustig trio att barnen glömde både djäfvulen i buteljen och alla andra djäflar, och begynte fnittra igen. Men pastorn tystade dem med en allvarsam blick, slutade sången med endast en vers och bad därefter med en ovanligt väl prononcerad darrning i rösten: Härran välsigne eder och bevara eder. — — — Så drog han sig tillbaka igen i det inre rummet, medan menigheten sakta troppade ut och samlade sig i en klunga utanför huset samt begynte i halft hviskande ton utbyta åsikter om pastorns utförsgåfvor, hvilka slagit an på dem såsom särdeles framstående.

Det blef därför heller ingen diskussion, då Salmelahusbonden om en stund kallade männen tillbaka in i salen och frågade, hvad de tänkte om byggandet af en kyrka. Han för sin del var fullt tillfreds med det han hört och vore färdig att stå vid sitt löfte om fri tomt så nära staden som hans ägor sträkte sig, utom att han naturligtvis såsom alla andra skulle bidra med virke och dagsvärken. Ingen oppone-

rade sig, utan man kom öfverens om, att följande lördagmorgon hvarje arbetsför karl skulle infinna sig på byggnadsplatsen, jordägarne med endel virke och de andra försedda med värktyg, så att man kunde få huset upp med ens. Salmelavärden åtog sig att räkna ut, huru mycket stolpar, bräder och annat det skulle behöfvas, så att enhvar i tid kunde få veta hvad han hade att hemta, och så skildes de församlade åt, nöjda och belåtna allesamman och pastorn inte minst.

Den enda, som hade sina dubier om hela företaget var fredsdomaren. Om den där prästen — eller hvad han nu var, ty inte såg han riktigt ut som en präst — värkligen ämnade på fullt allvar börja bråka om nykterhet, så kunde det göra en betydlig skilnad i hans, Tuhkalas, affärer. Inte för att det egentligen söps så betydligt i Anoka, men hvar gång någon farmare kom för att köpa något i butikerna, tittade han också in i Tuhkalas lokal, och det blef hela hopen slantar på året. Han satte sig redan samma afton ned och skref ett bref till postmästaren i Mills, som också var finne, anhållande att få veta allt, som var känt om pastor Lahti. Och när svaret kom, grinade fredsdomaren illmarigt, ehuru han ansåg klokast att tillsvidare behålla nyheterna för sig själf. Det hade ju ingen brådska, man kunde alltid först se hvad prästen tog sig för, då han blef litet varm i kläderna.

Lördagen kom och med den en ovanlig rörelse i det tysta Anoka. Tidigt på morgonen kommo farmare med sina vagnar, lastade med bräder, pålar och takspån, och omedelbart därpå började hamrandet och sågandet. De voro timmermän hvarenda man, österbottningar allesamman, så det gick som en dans att sätta upp huset, som bygdes på vanligt amerikanskt sätt: bräder på korsvirke. När eftermiddagen kom och med den kvinfolken, som hemtade mat och kaffe åt de arbetande, var endast en del af taket otäkt, alt det öfriga var gjordt, och då föreslog pastorn, att menigheten skulle taga sig en svängom. Man var i ett fritt land, sade han, och behöfde als inte fästa sig vid gamla fördomar. I Guds hus kunde man fröjdas lika väl som bedja; Herren hade visst ingenting emot oskyldig glädje.

Man såg smått förvånadt på hvarandra, ovan vid sådan liberalitet från den andliga myndighetens sida, men ett par unga karlar, som inte varit med om en dans på mycket länge, skyndade till sitt kvarter, ett knapt stenkast därifrån, och hemtade en dragharmonika. Den tog pastorn hand om och visade sig genast vara en riktig öfverdängare i dansmusik, så balen inom kort var i full gång. Både yngre och äldre grepos af danslusten, så att glädjen snart stod högt i tak, eller rättare i sky, ty taket var ju ännu

så länge öppet i midten. Och balens erkända drottning var Salmelas Agatha, den enda unga flickan i hela samlingen, där alla de andra fruntimren endera redan för länge sedan voro gifta eller också ännu riktiga barnungar, och därför skulle naturligtvis hvar-
enda karl ha sig en sväng med henne.

Själftva pastorn blef något senare på kvällen så lifvad, att han slängde handklaveret i vrån, dansade fram till flickan med sprattlande polkasteg och grep henne om lifvet, i det han ropade till menigheten: nu sjunga vi en polska godt folk! Och så stämde han själf upp en lustig melodi till ord, som åtminstone hemma inte ofta sjungas i kyrkan, och församlingen skrålade med, medan pastorn svängde Agatha rundt, satte ömsom klacken och ömsom tån i golvet och stampade så dammet rök. Det var en lifvad afton, som länge efteråt talades om i Anoka, den, då den nya kyrkan invigdes.

När dansen sent på natten tog slut, anmälde pastorn, att han följande dag igen skulle hålla bibelförklaring hos brodern Salmela, och då skulle han taga upp kollekt för den nya kyrkan, som under följande vecka skulle bli så färdig att den kunde begagnas. Det behöfdes en hel del medel för altare och kyrkokärl samt ett och hvarje annat, och därför hoppades han, att församlingen inte skulle visa sig njugg.

— Det var f—n till lifvad präst vi fått! sade bokhållar Wuori från handelsbutiken, då han vandrade hem i sällskap med fredsdomaren. Jag har aldrig sett maken.

— Inte jag håller, svarade Tuhkala tort. Men kanske vi få se än mera bara vi vänta.

Följande dag var pastorn emellertid mycket värdig igen och höll en så vacker bibelförklaring, att han fick in elfva dollars och en half vid kollekten. Han lät genast församlingen veta, att han nästa söndag skulle hålla nattvardsgång i den nya kyrkan och på aftonen skref han till Minneapolis efter vinet.

På kyrkan arbetades det sedan träget, taket gjordes först i ordning, så satte man upp ett altare, och mot slutet af veckan bad pastorn några af kvinnfolken binda kransar och guirlander af gröna blad och blommor. På lördagen var alt färdigt och såg helt ståtligt ut, fastän fönstren ännu inte voro insatta. Men de gröna guirlanderna kring fönsteröppningarna, kransarna på väggarna och blommorna kring altaret, till hvilket Salmelavärdinnan lånat ett lakan, skylde alla möjliga brister.

Nattvardsvinet kom också lördagmorgon med godståget, ett stort krus och ett litet, som kunde hålla ett stop eller så, och som kom Tuhkala att smågrina, då han såg det på stationen. Men han var

likväl villig att låna pastorn en större mugg att användas såsom kalk, och i handelsbutiken köptes ett skålpund små, hvita thébiscuits, som dögo till oblater, ty dem hade pastor Lahti glömt och bara tänkt på våtvarorna. Alt var i ordning om aftonen, och i hela omnäjdén fans inte en själ, som inte ämnade vara med om den första gudstjänsten i den nya kyrkan. Så godt som hvarenda kvinna i församlingen och en hel hop karlar dessutom hade anmält sig till nattvardsgång, och pastorn höll lördageftermiddag ett det vackraste skriftermål i sitt eget rum i kyrkobyggnaden, dit han flyttat in dagen förut.

Söndagsmorgonen gick solen upp strålande klar och lyste öfver ett landskap, hvars fridfulla täckhet väl kunde stämma till andakt redan i och för sig. Sjön låg lugn och blank, med här och hvar en ring, då någon fisk slog i vattenytan, och tid efter annan fårades den jämna spegeln af en båt, som, fullastad med hälgdagsklädda och hälgdagsstämda människor, styrde mot Salmelastranden. På långt håll syntes kyrkan, öfverst på den långsluttande kullen, prydd med riktiga gröna björkar vid knutarna och på båda sidor om dörren, och med en amerikansk flagga svajande från takåsen. Det var Salmela Heikkis, pojken idé, den han utfört tidigt på morgonen, efter att föregående afton han fått låna flaggan af Tuhkala,

som i sin egenskap af myndighetsperson lagt sig till den, den senaste fjärde Juli.

Från östan och västan, från norr och söder kommo farmarne med sina familjer, åkande, gående eller roende, tills väl ett femtiotal samlats vid kyrkan. Först gingo alla fram till dörren, på hvilken pastorn spikat upp ett anslag, förkunnande att gudstjänsten skulle hållas kl. 9 och kl. 11, nattvardsgång efter hvardera, och aftonsång kl. 6. *Obs!* kollekterna vid alla tre tillfalla vinkassan.

Gubbarna, och gummorna med för resten, nyste välbehagligt — det föreföll alt så hemvant och bekant — och slogo sig sedan ned här och där på kyrkbacken, alldeles som de plägat förr i världen där hemma, för att vänta på gudstjänstens början.

Och vänta fingo de. Klockan blef nio, hon blef half tio och närmade sig slutligen tio, men ingen pastor syntes till, och dörren förblef stängd. Man undrade, först tyst, sedan alt mera högljudt öfver orsaken till den långa väntan, och ju mera man i de olika grupperna utbytte tankar därom desto mera förvånade började minerna bli. Slutligen tog Salmela Heikki, som med största otålighet väntade ett berömande ord af pastorn för sin vackra idé med flaggan, mod till sig och stretade upp längs hörnpålen under pastorns rum, som låg ut öfver sluttningen och där-

för några fot öfver marken. Utmed den smala, utskjutande listen vid golfvet praktiserade han sig sedan, hållande sig med händerna vid fönsterkarmen, ett steg åt sidan och kastade en blick in i rummet. Hans ansikte fick ett skrämtdt uttryck och händerna släppte genast sitt tag så att han tungt föll till marken.

— Hvad har du för dig? frågade hans far strängt. Han satt på en stubbe nära till, språkande med fredsdomare Tuhkala och märkte först nu, hvad sonen tagit sig före.

— Pastorn är sjuk, svarade pojken med häpen min. Han ligger på golfvet.

— Ah hm, hostade fredsdomaren. Han anade genast hvad det var och uppmanade därför Salmelabusbond att komma med honom in och se huru det var fatt.

Dörren var stängd inifrån, men endast med hake, hvarför Tuhkalas knifblad utan svårighet öppnade den. I det inre rummet låg pastorn ganska riktigt på golfvet nära tröskeln.

— Han är död, hviskade Salmelavärden häpet.

— Var inte rädd, svarade fredsdomaren, han kvicknar nog till igen. Därmed gick han fram till pastorn, som var iförd sin prästrock och tydligen ämnat sig ut då han föll, och klef med ett långt steg öfver den liggande kroppen samt såg sig omkring i

rummet, medan Salmelavärden från dörren tog en öfverblick af situationen.

— Full är den f—n, sade Tuhkala, i det han pekade på det mindre kruset, som kommit dagen förut och nu låg tomt på golvet invid pastorns bädd. Ur det stora kruset med nattvardsvin hade han också sökt hålla något i muggen, men om för att användas i kyrkan eller för att skölja ned whiskyn med, kunde åskådarne inte afgöra. De sågo endast, att han hållt ut en hop på golvet, där det runnit ända fram till dörren, och själf låg pastorn nu med hufvudet och halfva kroppen i den heliga vätskan.

Salmelavärden försökte resa upp honom, och då öppnade han ögonen,

— min — — — lekamen — — — blod, stönade han otydligt, men då blef värden vred, svor till och lät pastorn handlöst falla tillbaka på golvet.

— Låt honom ligga, tills han nyktrar till, sade fredsdomaren. Sedan kunna vi köra honom härifrån — ifall andra tänka som jag.

Two eller tre nyfikna ansikten visade sig i ytterdörren, uppfattade situationen i en blink och försvunno igen. Innan fredsdomaren och Salmelabusbonden ännu hunnit stänga dörren efter sig, hade underrättelsen om, hvarför pastorn var förhindrad att hålla gudstjänst och nattvardsgång flugit från mun till

mun bland de väntande, hvilka likasom af instinkt alla skockade sig tillsamman under ett indigneradt sorl, som tydligt nog angaf hvad de tänkte.

Det var inga milda omdömen, som faldes öfver pastor Lahti under den närmaste kvarttimmen, och hade de yngre karlarna fått råda, så skulle han blifvit släpad ned till sjön, badad där tills han blef nykter igen och sedan pryglad ut från Anoka. Men de äldre ville inte veta af några amerikanska seder. På deras bestämda yrkande beslöt man att låta honom sofva ruset af sig och därefter meddela honom, att Anoka inte hade något vidare bruk för honom. Salmelavärden och fredsdomaren fingo i uppdrag att öfverbringa menighetens enhälliga consilium abeundi, och därefter skildes församlingen åt i allsköns stillhet. Det var nästan som om de skämts för hvarandra inbördes och hälst undvikit att vidare tala om saken.

— Du får föra ordet, då vi gå till honom, sade Salmelavärden. Och det åtog sig fredsdomaren mer än gärna. Han skulle nog föra ordet.

Länge behöfde de häller inte vänta på tillfälle att tala med pastorn, som på aftonsidan själfmant kom öfver till Tuhkala. Och Salmelavärden, som såg honom begifva sig dit, skyndade efter, så att han kom fram nästan samtidigt.

Pastorn hade inte behöft fundera länge öfver hvad som händt, då han vaknade upp. En enda blick på det toma whiskykruset och på det utspilda vinet hade varit tillräcklig för att visa honom huru landet låg. Men då han inte kom ihåg, att någon varit inne hos honom tidigare på dagen, så tänkte han, att situationen kanhända inte ännu var alldeles hopplös, och styrde därför i väg till fredsdomaren för att litet sondera terrängen.

Salmelavärdens ankomst och Tuhkalas bistra min gjorde det genast klart, att allt inte var som det borde, men pastorn var inte den som lät förbluffa sig af småsaker.

— God afton, sade han snävt. Jag kom öfver hit för att fråga, hvarför ingen människa i hela Anoka varit kristlig och barmhärtig nog att se till mig i min nöd och plåga i dag. Där har jag legat sjuk nästan till döds, och ingen har så mycket som bjudit mig en dryck vatten, nej, inte ens kommit för att se om jag behöfde något. Sannerligen säger jag er — han höjde handen och skakade den framför den till ytterlighet förbluffade Salmelavärdens ansikte — detta skall eder vedergäldt varda. Säger icke skriften — — —

Men nu hade fredsdomaren återfått målföret och han vardt arg med besked.

— Hör på du, hästdoktor, afbröt han pastorsn tirad, vi ä' inga barnungar, Salmela och jag, utan kunna rätt väl urskilja om en karl är sjuk eller full. Full var du ända upp till mynningen i dag morgse, och whiskyn du fylde dig med hade du bestält med kyrkans pengar. Sådana konster tåla vi inte här i Anoka, och därför är det bäst du packar dig i väg härifrån, innan pojkarna få tag på dig.

— Dömen icke, så varder I icke dömde, säger Herren — började pastorn med en total omsvängning af taktik. Men fredsdomaren gjorde en föraktlig åtbörd.

— Håll upp med den där låten, sade han. Gudlighet af din sort duger inte åt oss. Folket här har kommit öfverens, att de inte vilja höra gudsord af dig numera och ha bedt oss säga ifrån att du kan resa.

— Men om jag nu inte vill, sade pastorn, som faktiskt inte visste hvart han egentligen skulle taga vägen. Jag har väl rätt att bo här så väl som någon annan.

— Jobevars, svarade fredsdomaren artigt, det har du. Men för den händelsen kan jag berätta, att här i Anoka är lika godt om tjära och fjäder som i Mills. Och om det inte hjälper, så häktar jag dig för förskingring af kollekten vid bibelförklaringen. Gudbevars, nog kan du stanna i Anoka, om du har lust,

Men pastor Lahti hade inte lust. När nattåget kom, var han på stationen och köpte en biljett för återstoden af kollekten, till Ishpeming i Michigan. Och där uppvaktade han redaktören för den finska tidningen, och berättade, att han sett sig om bland landsmännen i Minnesota för att möjligen börja en skola och sätta upp en tidning i något settlement där. Men han hade inte kunnat trifvas ihop med det råbarkade foljet. Minnesota var ännu inte rätta platsen för en bildad karl.

Huru Pekka fick förlåtelse för hästen.

Ställningen var bekymmersam, det var visst och sant och tydligt och klart både för Matti Ilola och Pekka Tarvanen, där de sutto på hvar sin säck med resgods midt i solbaddet utanför järnvägsstationen. De hade anländt dit med tåget österifrån för ungefär en timme sedan, och då hade konduktören utan synnerliga omständigheter fört ut säckarna samt med en hel mängd ord, hvaraf de inte förstodo ett enda, och några få åtbörder, dem de i stället uppfattat så mycket bättre, antydt, att de själfva skulle göra sina reseffekter sällskap. Det hade de också gjort, men hvad de vidare skulle taga sig till, visste de inte, ty från stationen ledde hvarken väg eller stig öfver den grågula solförbrända slätten, och stationsagenten hade bara stirrat på dem, då de på ren och tydlig finska frågat, hvad det alt egentligen hade att betyda.

Att där var något i vägen med biljetterna kunde de förstå, men hvad det var, kunde ingendera af dem

utgrunda, ehuru de nu i en timmes tid funderat så svetten stod dem i pannan. De visste bara, att det såg högst bekymmersamt ut.

Biljetterna hade Isokylä Antti, som redan några år varit i Amerika, skickat åt dem, och han borde nog haft reda på sig. Och ända tills det blef mörkt aftonen förut hade de sett stationernas namn, hvaraf ett och annat också fans på biljetterna, så det var tydligt, att de först under natten råkat på villovägar. Men biljetterna hade konduktören behållit, så att nu hade de ingenting annat att lita till än Anttis bref, hvilket Matti såsom den äldre och förståndigare hade i sitt förvar.

Matti och Pekka voro bröder och hette egentligen båda två Tarvanen, men Matti hade, såsom seden och bruket fordra, tagit namn efter sitt torp, då han för några år sedan varit lättsinnig nog att skaffa sig både hustru och jordbruk på halsen på samma gång, medan Pekka såsom obesluten alt gick under det gemensamma familjenamnet.

På torpet hade det i början gått bra, men så kom där en liten Matti till världen, och hans mamma gick upp för tidigt, så hon blef sjuk och inte mera kunde passa på hushållet och kräken. Och följden häraf var åter den, att Matti själf fick hålla sig hemma i stället för att förtjäna pengar på stocksläpning så-

som förut. Visst anförtrorde han hästen åt Pekka, men det var naturligtvis inte detsamma — „pojkar äro ändå bara pojkar“, brukade Matti säga. Och Pekka var nog en pojke till åren, ehuru godt ett hufvud längre än Matti samt trots sina sjutton år lika grof och stark som någon fullvuxen karl.

Kanhända skulle alt dock kunnat reda sig, om det stannat vid den ena oturen med hustrun, men som hvar man vet kommer olyckan aldrig ensam. Och därför hände det en vacker dag under värsta menförestiden, att Pekka kom hem, dragande stocksläden själf, och på den hade han hästens hud. Kräket hade brutit benet af sig och måst klubbas.

Huru det nu egentligen gått till, blef aldrig till fullo utredt, ty i första hettan hade Matti framkastat någonting om, att det skett honom rätt, då han kunnat lämna hästen i händerna på en valp, som ännu inte var torr bakom öronen — och sedan dess hade ingen kunnat förmå Pekka att yttra ett ord om saken. Så snart någon blott nämde ordet häst, knep han ihop munnen, tills den såg ut som ett rakt sträck, och de ljusgrå ögonen fingo ett uttryck, som inte egentligen uppmuntrade någon att fortsätta med det ämnet. Men att han på sätt och vis kände sig skyldig till olyckan, kunde man förstå, då snön smälte bort och han begynte reda till åkern för vårsådden med hacka och

spade, utan att någon ens tänkt på att be honom om något sådant.

Då kom Isokylä Anttis bref. Han var kusin till bröderna Tarvanen och hade i stället för att draga lott till värneplikten svurit på, att ingen korpral eller annan stackare, som gick i kronans kläder, någonsin skulle kujonera honom, och så hade han rymt till Amerika. Där hade det gått honom väl, och därför skickade han nu två biljetter för resa från Wasa ända fram till den kolgrufva i Montana, där han arbetade, och där han försäkrade att Matti också kunde förtjäna sina två daler om dagen eller mera. „Pojken kan du ju taga med“, slutade brefvet, „han kan ju lika väl växa upp till karl här som där hemma“.

Pekka satt och betraktade med något liknande ett löje sina valkiga händer och grofva lemmar, medan Matti stafvade igenom de sista orden, men han blef allvarsam igen, då den äldre brodern långsamt, men mycket stadigt placerade sin näfve på bordet och sade: det gör jag.

Så vände han sig till Pekka, såg betänksamt på honom och sade med särskildt eftertryck: hvad dig angår, så vet jag värligen inte rätt hvad jag skall göra. Arbeta kan du nog, men om du också har tillräckligt förstånd för att föras ut på en sådan långresa, det vet jag inte. Såsom du måste ha burtt

dig åt med hästen, då den bröt benet af sig, är jag inte säker om man kan lita på dig.

Pekka blef röd ända upp i pannan och knep ihop munnen hårdare än någonsin förr, medan han stadigt såg brodren rätt i ögonen, men han svarade ingenting, förrän denne tillade: men om du lofvar att göra precis som jag säger, både på resan och sedan också i Amerika, så tänker jag du kan få följa med.

Då sade Pekka bestämdt: jo, det gör jag. Och så talades det inte vidare därom, men så snart Matti sedan fått torpet utarrenderadt och den nödortfuga utrustningen var i ordning, begåfvo de sig på väg.

Ända till New-York var det lätt att reda sig, då de alltid träffade någon, som förstod finska, och äfven på järnvägen gick det till en början bra nog; ty de reste i sällskap med landsmän, som skulle till Michigan. Men ju längre västerut de kommo, desto värre blef det, och här sutto de nu i själfva Montana, d. v. s. enligt sin uppfattning alldeles i närheten af Isokylä Antti och kolgrufvan, utan att veta, huru de skulle komma dit. Det var därför det var så bekymmersamt.

Matti tog fram brevet för att ännu en gång studera namnet på grufstaden. Sedan han sett en stund därpå, steg han upp och gick fram till stationsagenten,

som stod i den öppna dörren och tuggade sin tobak, då och då sneglande på de två besynnerliga figurerna, som sutto där midt i solbaddet, utan att ens tala med hvarandra.

— Tirlots, sade Matti och pekade på en rad i brevet.

Stationsagenten såg först på Matti och så på brevet. — Hvad f—n säger ni? frågade han sedan med suverän amerikansk öfverlägsenhet. Tala något kristet språk, om ni vill bli förstådd. Därmed vände han sig bort, men fick i detsamma syn på en stor fluga, som satt sig rätt emellan Pekkas fötter. Den tog han omsorgsfullt korn på, drog ihop läpparna och sände en lång, brun stråle mot flugstackaren, som blef nästan dränkt och helt och hållet förbryllad, då hon med ens kastades öfver på rygg.

Matti gick tillbaka till sin plats och suckade bekymradt: den karlen förstår ingenting.

— Han är en dumbom, påstod Pekka, med blicken riktad på den bruna pölen mellan sina fötter, där flugan gjorde vanmäktiga ansträngningar att komma på rätt köl igen.

Matti var påtagligen af samma åsikt och sade därför ingenting, utan läste ännu en gång igenom det dyrbara brevet, det han dock redan närapå kunde utantill.

— Här står att Tirlots är i södra Montana, sade han efter en stund till Pekka.

— Ja, svarade denne, anseende sig uppfordrad att också yttra sin åsikt. Och eftersom det är en grufva, så måste den väl vara bland de där bärgen fortsatte han, visande med en långsam handrörelse söderut, där en räcka bärg syntes resa sig, så långt borta, att deras blånande ytterlinjer nästan smälte ihop med solröken.

— Det är alt bra långt dit, invände Matti, som nog fattade meningen, men inte ville antaga rådet brådstörtadt för att ungdomen inte skulle tro sig altför klok. Men han tog fram tobakspungen i alla fall och begynte stoppa en ny pipa, och det gaf vid handen, att han kände sig bättre till mods.

— Låt så vara, svarade Pekka käkt, men om vi gå ända fram till bärgen och sedan följa dem åt öster, så måste vi till slut komma till något ställe där de veta, hvar Tirlots är.

— Hvarför åt öster?

— Därför att vi säkert farit förbi. Konduktören skulle inte lämnat oss här, om inte biljetterna varit slut, och Antti skickade nog biljetter ända fram.

Matti sög ett djupt bloss ur pipan, blåste ut röken och betraktade Pekka med en blick af häpen förvåning, blandad med en liten skymt af respekt.

Och sedan han öfvertygat sig om, att brodern var vid fullt normal sinnesförfattning, oaktadt den snilleblyxt han nyss ljungat fram, steg Matti upp, kastade säcken öfver axeln och sade: låt oss gå! samt begaf sig i väg, utan att egna ens en blick åt stationsagenten, som alt stod kvar i dörren. Pekka följde exemplet, men tyktes erinra sig något i detsamma han slängde säcken på ryggen. Han rätade på sig, bligade stint på stationsagenten, hostade och spottade så ett ärligt tag en tum eller två framför dennes fötter, vände sig om och gick.

Mannen rykte till och gjorde en åtbörd, som om han velat häjda Pekka, men en blick på dennes ovanligt breda rygg kom honom att ändra tankar, så att han i stället åtnöjde sig med att mumla något om „oförskämda utländingar“, då han gick in i huset.

Strax på andra sidan järnvägsspåret vidtog prärrin, hvilken från stationen såg så jämn och slät ut, där den låg i solskenet, som brände så hett att luften dalrade öfver det brunstekta gräset. Men den var långt ifrån så jämn som den såg ut, isynnerhet då man gick rätt fram, utan att följa någon väg. Det blef en mycket varm promenad, hufvudsakligast för Matti, som hade en tyngre säck att bära på och dessutom ägde betydligt kortare ben. Men han sade ingenting, utan höll jämna steg med Pekka, som als inte tyktes

märka, att marken emellanåt var betydligt lös och att buskarna snärjde sig kring hans ben. Han bara strök i väg med långa, maskinmässigt jämna steg, alt under det han höll ögonen riktade på bärgeu där långt borta, och munnen hopprässad som om han beslutit att komma fram dit eller bli på vägeu.

Solen stod nästan rätt öfver deras hufvuden, då de begåfvo sig på väg, och den var lågt nere, då de kommit så långt, att enskildheterna af bärglandet började bli tydliga — och ju mera de kunde uppfatta däråf, desto mera sjöuk Mattis mod. Det var inte als en lång, jämn vall, såsom han förestålt sig, utan ett förfärligt virrvarr af utsprång, höjder, dalar, klippor och bärg, längs hvilka man omöjligt kunde vandra framåt i någon bestämd riktning, isynnerhet inte då det började lida mot natten.

Slutligen kommo de, vid foten af de första höga kullarna, till en liten bäck, som korsade deras kosa, och där stannade Matti och satte säcken ifrån sig.

— Det här bär för f—n i våld, sade han trumpet. Om vi komma in bland de där bärgeu, så hitta vi aldrig ut igen, sedan det en gång blifvit mörkt. Jag går inte längre i kväll.

Pekka slängde sin säck tämligen omildt åt sidan och tog sig en lång klunk vatten ur bäcken, hvar-

efter han, synbarligen uppfriskad, började stoppa sin pipa — alt utan att säga ett ord.

Matti läskade också sin gom och sträkte sedan ut sig på marken, stödande nacken och ryggen mot sin säck. Men han kände sig inte upplagd för tobak. Det var ju i alla fall han, som var den äldre och som därför borde haft mera förstånd än att låta en pojke narra sig i väg inåt vildmarken. Om de i stället hade följt järnvägen, funderade han, så hade de väl slutligen kommit till någon stad eller by — ehuru det visst var sant, att det här i landet var förfärligt långt från den ena staden till den andra. Och under det han funderade, sjönk solen alt lägre och lägre och blef alt rödare och rödare, hvilket väl i Amerika som annorstädes i världen betydde att natten var i antågande. Det började se altmera bekymmersamt ut, och Matti suckade så tungt, att det nästan ekade, men det bekom inte Pekka det minsta. Han bara rökte och såg ut som om han ännu inte tykt läget vara alldeles hopplöst.

Så sände solen sin sista glöd öfver prärin och öfver de brungula kullarna, som fingo en sådan lefvande varm färg därvid, och öfver de grå bärgväggarna, så att de skimrade i rosenrött, och sist öfver de höga, snöklädda topparna längst borta, och bragte dem att glimma i orange och blodrött, tills det såg

ut som om de brunnit. Och ögonblicket därpå sjönk det stora, glödande klotet bort under synranden, och skuggorna begynte krypa upp längs kullarna och sedan längs bärgen, allt högre och högre, tills de nådde snötopparna och släckte det granna ljuset, så att snön med ens blef hvitgrå, af en dödlik, kall färg, som kom en att frysa, då man såg därpå.

Nere vid bäcken hade det också blifvit mörkt. Pekkas pipa glimmade ännu som en jättestor, röd lysmask, men Mattis andetag, regelbundna och skärande som om de frambragts af en såg, förrådde, att han för tillfället glömt sina bekymmer.

De hade i stället nu begynt inkräkta Pekkas sinne. Vanligen var det så, att han behöfde längre tid än Matti för att öppna sin hjärna för en viss tankegång, men så tänkte han så mycket grundligare i stället, när han en gång började på. Och nu hade han börjat riktigt på allvar, ty såvidt han förstod var där ingenting annat att göra än att vända tillbaka till järnvägen, så snart det blef dager. Det hade Matti tydligen beslutit — och sedan visste man inte, om det als mera skulle bli möjligt att komma till kolgrufvan, där Antti och de andra förtjänade sådana stora pengar. Och Pekka kände sig ändå alldeles öfvertygad om, att den låg någonstädes där inne bland bärgen.

Därvid blickade han dit uppåt i mörkret, och då tykte han sig ett stycke längre fram och högre uppe se likasom ett återsken af sin egen glimmande pipa, men större och klarare. Pekka gnuggade sig grundligt i ögonen, och så såg han igen uppåt. Det var eldsken, därom fans inte något tvifvel.

Han sträckte ut foten, stötte till Matti och sade, då denne öppnade ögonen.

— Där uppe på bärget fins folk, som tändt en eld.

Matti reste sig och såg. Jaa, eldsken var det, och det kunde inte betyda annat än att där också fans folk, hvarför han, utan att slösa några ord, tog sin säck på ryggen och vandrade i väg längs bäckstranden, följd tätt i spåren af Pekka.

Det blef en förfärligt besvärlig vandring, öfver stock och sten, genom buskar och snår uppåt kullen, som ställvis var så brant, att de blott med största möda kunde hålla sig på fötterna. När de slutligen, andfådda och drypande af svett, nådde fram till eldskenet sågo de, att det lyste genom fönstret till ett slags hus, som var till hälften nedgräfdt i jorden, och då de blickade ned i dalen på andra sidan sågo de några dussin andra dylika ljus glimma genom mörkret.

Matti såsom den äldre öppnade dörren, så snart han återfått andedrägten och steg in.

Midt i det lilla rummet stodo ett par toma packlådor, och omkring dem sutto fem män med hattarna på hufvudet och spelade kort vid skenet af en liten lampa utan glas. En hög af filter i ett hörn af rummet, ett stenkrus af innehållsrikt utseende på golvet invid packlådorna och några kokkärl af järnplåt på den af stenar slarfvigt hopfogade spiseln, fullständiga möbleringen.

— God afton, sade Matti höfligt på finska.

— Hello boys, svarade ett par röster, snalk in. Men ingen af de spelande tyktes ha tid att egna någon vidare uppmärksamhet åt nykomlingarna, hvar för desse lade sina säckar i ett hörn och satte sig på filthögen samt drogo fram sina pipor och begynte hjälpa till att göra den rökfyllda luften ännu tjockare.

Om en stund kom spelet till ett slut, och då togo spelarne de båda främlingarna i närmare skärskådande.

— Tag er en tår! uppmanade värden på stället och sköt med foten fram kruset till Pekka, som satt närmast.

Pekka, som fullkomligt förstod, hvarom det var fråga, torkade sig artigt om munnen med baksidan af handen och satte så kruset till läpparna.

— Tack, sade han på finska, sedan han slutat.

— Halloh! ropade värden, hvad sade ni?

Pekka grinade vänligt till svar, men sade ingenting.

— Talar ni inte engelska, gossar? frågade en annan af männen.

— Förstår inte, svarade Matti, på hvilken den frågande råkat kasta sin blick.

— Det här ä' alt några söta djur, sade mannen, vänd till sina kamrater. Nu ska' vi ha det skämtsammt och se hvad slags stoff de här gossarna äro gjorda af.

Därmed vände han sig på nytt till främlingarna och började öfverhopa dem med en ström af kvickheter af det slag man inte gärna kan få höra annat än bland grufarbetare och cowboys ute i västern. De andra skrattade och hjälpte till det bästa de kunde, medan Matti och Pekka sökte se vänliga ut och hålla så god min som möjligt.

Men då oväsendet blef altmera högljudt och inte det minsta tvifvel mera kunde råda om att de och inga andra voro föremål för driften, förändrades Mattis vänliga min till en af både förbittring och fruktan, medan löjet på Pekkas breda mun stelnade till ett grin, och hans ögon fingo samma uttryck som då någon fordom hemma på skogstorpet började tala om hästen.

Misstagande sig på de båda främlingarnas fredlighet och eggad till allt större ansträngningar af kamraternas bifall, fick den, som börjat skämtet, med ens en ny idé. I ett nu drog han revolvern ur bältet, riktade ett ögonblick och sköt nästan i samma sekund pipan ur Mattis mun.

— Herre Jesus! nu börja de skjuta! skrek denne och kastade sig bakåt mot väggen. Men Pekka glömde tvärt både sin säflichkeit och sin omogna ålder, rusade upp och vred med ett våldsamt grepp revolvern ur skämtarens hand, medan han samtidigt med andra handen fattade honom i strupen och slog honom i golvet så ledigt som om han slagit i kull en kägla.

Mannen sprang upp igen, men Pekka höll honom tillbaka och sade — på finska naturligtvis — man skall inte leka med pistolen, det händer lätt en olycka.

Skämtaren sökte slita sig lös, men de andra, som tydligen ansågo att skämtet gått långt nog, lade sig emellan och då Pekka, inseende att ingen vidare fara var för handen, räckte revolvern tillbaka åt dess ägare, skakade denne hand med honom på det hjärtligaste och sade, att så präktiga näfvar hade han inte ofta råkat ut för. Och så gick kruset laget rundt.

— Månne vi inte borde ge oss i väg nu? sade Matti sedan han sväljt sin andel. Det är farliga karlar, som bara för ro skull skjuta pipan ur munnen på folk.

— Nu vet jag hvad de tala! utropade en af amerikanarne, som noga lyssnat till Mattis ord. Det är finska, det fins en hel hop af dem äfven i Deer Lodge.

— Tirlots! utbröt Matti i högsta förtjusning. Trilots! och därmed gick han fram till mannen och skakade hans hand på samma sätt som en annan handterar en pumpstång.

— Menar ni Deer Lodge? frågade amerikanaren. Är det dit ni ämnar er? Hvarför har ni kommit den här vägen, då ni kunnat slippa ända fram med tåget. Härifrån har ni sex timmars marsch öfver bärgen och inte just någon chaussée att marschera på häller.

Det var naturligtvis alt hebreiska för Matti. Men det förstod han att de ändtligen fått tag på någon, som kände vägen till Tirlots, och därför lade han sig, då sällskapet om en stund skildes åt, till hvila på blanka golfvet med större sinneslugn än på mycket länge.

På morgonen förde amerikanaren dem in på rätta vägen, pekade uppåt bärgen, dit den ledde och sade ett par gånger: Deer Lodge.

— Bra, bra! svarade Matti, nickade våldsamt till tecken att han förstod, och efter ännu en handskakning med vägvisaren vandrade de båda bröderna med glatt mod framåt på väg till Tirlots och Isokylä Antti.

Men då de gått en half mil eller så och Matti fått tid på sig att öfvertänka alt, som inträffat på det sista dygnet, vände han sig till Pekka och sade med eftertryck:

— Jag tror ändå inte att det var ditt fel, att hästen bröt benet af sig i våras.

Och Pekka prässade inte ihop munnen, utan öppnade den till det bredaste löje han kunde åstadkomma.

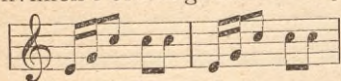
Nikolaïpolka.

m jag inte helt och hållet missminner mig, var det sommaren 1876 — utställningssommaren — jag i Helsingfors första gången hörde Nikolaïpolkan. Vi hade, några kamrater och jag, legat ute i skärgården en månad eller så, för att läsa, hette det. Men i själfva verket hade vi nog njutit mera af segling, saltvatten och hafsluft än af den rikliga andliga spis våra medhafda juridiska och andra luntor bjödo på. Och så hade vi seglat in till Helsingfors för att vara med om öppnandet af den stora utställningen, kring hvilken allas intresse sedan månader samlat sig.

Det kändes helt behagligt och civiliseradt igen att på kvällen efter öppningshögtidigheterna sitta på Brunnsparksverandan och se på folkvimlet och stojet nedanför samt lyssna till musiken, som utfördes af chevaliergardets från Petersburg ståtliga orkester. På den tiden var det något nytt i Helsingfors att höra musik af Petersburgska gardesorkestrar, hvarför pu-

bliken också genom ifriga applåder visade att den senterade det ovanliga nöjet.

De hvituniformerade musikanterna hade redan spelat åtskilliga stycken till allmän gamman och belåtenhet, då man hängde ut en ny nummer på estraden, hvilken i ordningen kommer jag inte numera ihåg.

ljöd det. Och så togo musikanterna instrumenten från munnen och sjöngo Ni-ko-lai. Det lät högst lustigt, då man inte hört det förut, hvarför det också blef sådana applåder, att stycket måste tagas dacapo. Och då sjöngo musikanterne Hel-sing-fors, hvilket naturligtvis uppväckte ännu mera jubel.

Nikolai polkan blef ett bravurnummer, som spelade snart sagdt hvar kväll ute i Brunnsparken till den under utställningssommaren ständigt växlande och ständigt talrika publikens oförminskade fröjd. Men så togs stycket upp också af diverse andra orkestrar och spelades följande vinter på både enskilda och offentliga baler, på populära konserter och vid alla möjliga andra tillfällen, så att publiken snart fick hjärtligt nog däraf, och då försvann polkan småningom från repertoarerna.

De följande åren kunde det visst någon gång hända att ett positiv eller en dragharmonika åter-

kallade Nikolaïpolkan och julidagen 1876, då utställningen öppnades, i min hägkomst, men till och med positiven och dragharmonikorna följa ju på sätt och vis med sin tid, om ock vanligen ett bra stycke bak-
efter, och då kom det sig, att hela polkan slutligen helt och hållet försvann åtminstone ur mitt minne.

* * *

För några år sedan råkade jag hamna nere i miniatyrepubliken Costa Rica. Resan hade gått genom den västindiska arkipelagen till Colon vid Panamakanalens östra mynning och därifrån upp till Puerto Limon, republikens i fråga enda hamn vid atlantiska kusten och därhos ett af de osundaste hål på jordklotet. Två dagar hade jag fått lof att vänta där och hade såsom en liten välkomsthälsning redan haft en lindrig släng af klimatfebern, hvilket just inte bidragit till att sprida en soligare dager öfver saker och ting. Så hade jag skakat större delen af en dag i en Costa Ricansk järnvägsvagn, och hvad det vill säga, vet ingen, som ej försökt det. Och dagen där-
efter hade jag tillbragt åtta timmar i en mexikansk sadel på en häst, som trafvade hårdare än någon häst jag förut ridit, och det på vägar, dem mina europeiska fördomar inte tilläto mig att betrakta såsom

vägar als. På eftermiddagen hade jag slutligen kommit fram till hufvudstaden, våt, smutsig och sönderbråkad samt med det angenäma medvetandet att jag inte kände en lefvande själ på hela orten och inte ett ord af det språk där talades.

Mina tankar och funderingar voro inte särskildt trefliga, där jag satt i mitt rum på hotellet och med en viss nyfikenhet mönstrade asgamarna, „the bug-gards“, som sutto på ett tak strax utanför. Men jag var så pass trött i alla fall att inte ens mina dystra betraktelser länge förmådde hålla mig vaken, utan glömde jag snart nog både buggards, spanjorer, järnvägsarbetare och alt annat i en sömn så djup, som man blott kan njuta den efter åtta timmar i en mexikansk sadel på en hårdt trafvande häst.

Jag inte ens drömde under förra delen af natten, men på morgonsidan kommo drömmarna i stället i en sådan omöjligt sammanblandad hop, att jag inte fick någon reda i dem als. Endast det stod slutligen klart för mig, att jag igen satt på Brunnshusverandan i Helsingfors, hörde på Nikolaïpolkan i sällskap med några studentkamrater, som talade spanska och voro svartklädda som buggards allihop. Då vaknade jag, men det tog mig någon tid, innan jag fick klart för mig hvar jag var, ty

ljöd det alt fortfarande i mina öron. Det var militärorkestern, som spelade utanför presidentpalatset, förklarade negerynglingen, som kom in, då jag tryckte på knappen till ringklockan.

Den spelade idel gamla bekanta saker, den Costa Ricanska militärorkestern, och de läto så märkvärdigt trefliga alla de kända melodierna, både Nikolaïpolkan och marschen ur Tiggarestudenten och Länderlappsvalsen och alla de andra. Jag låg kvar i sängen så länge morgonkonserten varade, lyssnande till musiken och tykte, att jag på det hela ändå inte var så alldeles långt borta från all civilisation som det förefallit mig aftonen förut.

* * *

En vecka senare hade jag öfvertagit befälet öfver en trupp järnvägsarbetare långt inne i urskogen, genom hvilken den nya linjen gick fram. Det var min första erfarenhet af järnvägsarbete i tropikerna och den var inte rolig, ty midt på dagen hade en förtviflad regnskur genomblött såväl arbetarne som mig, och efteråt hade solen bränt så hett, att vi närapå kväfts af utdunstningarna från den våta, uppgrädda jorden. Åtminstone föreföll det mig så; det var ju min första dag ute på arbetet.

Och inte blef min stämning gladare, då vi kommo tillbaka till lägret och jag tog mitt rum, som blifvit repareradt under dagens lopp, i besittning. Det var den luftigaste bostad jag någonsin sett och liknade ingenting så mycket som en hönsbur, uppförd af käppar som den var, med bara marken till golf, och springor så vida, att man kunde sticka handen och armen igenom dem öfveralt i väggarna. Också var det omöjligt att bränna ljus där sedan mörkret inträdt, ty alla de miljoner flygfän, som nattetid svärma omkring i tropikerna, flögo ut och in och surrade kring ljuslågan på ett sätt så nervretande att jag hållre satt i mörkret, men det var inte särdeles trefligt det håller.

Om en stund kom emellertid den tyske föreståndaren för lägerkommissariatet in till mig, och då blef det samspråk af, men tämligen matt och enstavigt. Snart nog domnade det bort helt och hållet, så att vi sutto alldeles tysta och blossade på våra pipsnuggor så de glimmade i mörkret. Utanför väggen till mitt rum stod ett väldigt brödfrukträd, hvarunder en hop af arbetarne slagit sig ned, men de tyktes håller inte böjda för samtal utan gjorde som vi — sögo på sina pipor så de glödde som en hop jättelysmaskar i den djupsvarta skuggan under trädet. Det tyckte en af dem påtagligen blef ledsamt, hvar-

för han gick efter sin dragharmonika och började kvintilera på den. Först var det blott några ackord han frambragte, så några takter af en marsch och så kom — Nikolaïpolkan.

„Da legt das verfluchte Rindvieh wieder los mit seiner Polka“, sade tysken, och tillade att mannen nu i tre veckor, eller ända sedan han hämtat tjutvärket från San José, så godt som hvar afton undfågnat sina åhörare med samma stycke. Men jag bad honom inte svära öfver Nikolaïpolkan och berättade hvilka minnen den väckt hos mig, då jag några dagar tidigare hörde den uppe i hufvudstaden.

„Meinetwegen“, sade tysken. „Nog får vi snart tillräckligt af de minnena, om den där karlen håller på några veckor till“.

Det gjorde musikanten emellertid inte, utan öfvergick snart därefter till ett annat favoritstycke. Och så mycket hade Nikolaïpolkan igen uträttat, att jag kom in på helt andra tankar och somnade helt godt i min hönsbur.

* * *

Frampå vintern lämnade jag San José i sällskap med min tyske vän från urskogsregionen. Efter tre långa dagars ridt i förfärlig värme och på ännu mera

förfärliga vägar kommo vi till den punkt vid San Carlos floden, där vägen tog slut, och där funno vi att vi igen låtit lura oss af infödingarnes besynnerliga sätt att meddela uppgifter om orter och afstånd — och allting annat med för resten. I stället för en by såsom vi väntat fans där endast en usel koja, bebodd af en halfindian, som inte egde mera än en enda liten kanot den han hvarken kunde hyra eller sälja åt oss. Men en timmes väg längre nedåt floden fans en landtmätarstation, som ständigt stod i förbindelse med kusten, och dit åtog han sig att föra oss i sin kanot.

Vi kunde just ingenting annat göra än antaga anbudet, hvarför hästarna släpptes in på en betesmark, därifrån de enligt aftal skulle afhämtas af sin egare. Inom en half timme flöto vi utför floden i den obehagligt ranka kanoten — på vinst och förlust i ordets egentliga bemärkelse, och om en timme eller så anlände vi till platsen där stationen skulle finnas.

Men där fans ingen station. Den hade blifvit flyttad åtskilliga mil inåt urskogen och begagnade nu en annan kommunikationsled ned till kusten. Det meddelade oss en annan halfindian, som hade ett litet nybygge på platsen, men han tillade, att en båt samma afton eller påföljande dag väntades på väg till kusten, och den skulle säkert taga oss med.

Där var åter ingenting annat att göra än att mottaga Don Canarios, såsom halfblodsnybyggaren kallade sig, inbjudning att vänta i hans hus tills båten kom — eller rättare *under* hans tak, ty huset bestod blott af ett grästak på fyra stolpar.

Det blef förfärligt långa timmar vi tillbragte i afvaktan på båten, som hvarken kom samma afton eller följande dag. Mosquitos funnos där i oräknade miljarder och intet annat att ligga på än bara marken. Regna gjorde det med korta mellanskof och varmt var det så svetten flöt i strömmar vid minsta rörelse. Det blef outhärdligt i längden, och så beslöto vi den andra aftonen att bygga oss en flotte och gifva oss i väg — ifall inte båten på morgonen skulle visa sig.

Det gjorde den inte, och då började vi våra tillrustningar. Don Canario sökte visst afråda oss från företaget såsom varande altför riskabelt, men då vi förklarade oss beredda att hållre riskera hvad som hälst än uthärda mosquiterna en natt till, gick han in på att vara oss behjälplig och begaf sig inåt skogen för att fälla det nödiga korkträdsvirket, medan vi sutto och väntade.

Det var ännu rätt tidigt på morgonen, men solen brände redan olidligt hett och återkastades i stic-kande blanka reflexer från ytan af floden, som i sakta

mak flöt fram nedanför. Emellanåt kunde vi se en alligator sticka upp sitt fula hufvud öfver vattenytan, och då och då hördes en fågel skria inne i skogen, men annars var allting tyst, såsom vanligt, då den starka dagshettan begynt.

Vi sutto också tysta, begrundande hvardera vanskligheterna af den förestående flodfärden, och kände oss alt annat än friska och lifvade till mods öfver våra utsikter, då vi med ens hörde en munter hvissling från skogen bakom oss.

ljöd det, och fram ur urskogen kom en ung mörkhyad indian med steg så spänstiga och lätta som om han vandrat på ett golf i stället för den ojämna spången. Han tystnade tvärt, då han fick syn på oss, men skrattade med hela fysionomin, då min reskamrat tog upp melodin och hvisslade fortsättningen.

Han hade varit uppe i staden Granada, berättade han, och hade där hört militärörkestern spela den roliga melodin, som så slagit an på honom att han sedan dess ständigt och jämt hade den i öronen.

Och så mycket gjorde den igen för oss att vi med betydligt lättare mod grepo väcket med flottbygget an och ett par timmar senare gifvo oss

i väg på vår äfventyrliga tur. Den hade just i rätta ögonblicket träffat våra öron, nästan som en hälsning från civilisationen, mot hvilken vi ju sträfvade.

* * *

Det var dock sista gången Nikolaïpolkan föreföll oss rolig, ty då vi några dagar senare i Nicaraguas hufvudstad afton efter afton hörde den vid friluftskonserterna på stadens torg, började det tyckas alltmera besynnerligt att spansk-amerikanarne kunnat fatta sådan smak för slagdängan att de spelade den hvarthälst man än kom.

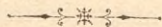
Och då vi sedan hört det utslitna skräpet vid olika tillfällen i Honduras samt hvar kväll i en veckas tid i San Salvador, hade vi nog och öfvernog däraf. Ja, så utpinade voro vi att, då en yngre herre med bena midt i hufvudet, rutiga onämbara och gammaltestamentlig näsa, en afton ombord på Pacificångaren företog sig att bland annan lika klassisk musik också traktera med Nikolaïpolka min reskamrat höfligt men bestämdt bad honom „die jammerhafte Dудelei doch gütigst zu lassen“. Och då den gammaltestamentlige såg förvånad ut, tillade min tyske vän, att vi nu i sex veckor hört „dieselbe miserable Polka“ öfveralt hvar vi kommit, och han för sin del

vore besluten att hällre begå mord än höra den en gång till.

Ättlingen af Israel producerade ett smålöje, som kom hans näsa att ytterligare kröka sig nedåt, och sade med ett belåtet gnuggande af sina otäcka händer, att det varit „das famoseste Geschäft“ han någonsin gjort, då han i Tyskland öfvertagit ett lager gamla noter till makulaturpris och i denna ända af världen sålt dem tre gånger dyrare än hvad ny musik kostade. Endast en liten del hade han kvar, och den kunde han säkert bli af med i Guatemala blott publiken fick höra de lifvade melodierna. Därför spelade han dem så ofta tillfälle yppade sig.

Vi blefvo så glada öfver att ändtligen ha hunnit upp själfva urkällan till Nikolaïpolkan, att vi tvärt bjödo honom med näsan och de rutiga på ljumt öl till en half dollar buteljen, och då vi tubbat honom till ett heligt löfte att inte mera under hela resan spela slagdängan, knäpte min tyske vän andaktigt ihop sina händer och bad:

„Du store, helige Wagner, förlåt oss alla våra syndiga tankar om din musik! och kan du ej förlåta, så döm oss till tio dagars Götterdämmerung eller tre veckors Parsifal, men förskona oss från mera Nikolaïpolka, nu och till evig tid?“ Och jag sade: amen.

I den sista vagnen på tåget.

Då solen gick upp, var tåget redan ute på prärien, som sträckte sig så långt ögat bar åt alla håll, här och där vågig, någon gång afbruten af ett litet tillflöde till floden, längs hvars strand banan gick fram, men på det hela ödslig och flack och tröttande enformig i sin gråa ton. Banan följde icke hvar och en af flodens många slingringar och bukter och därför försvann denna emellanåt ur sikte, men endast för att om en minut eller par igen visa en skymt af sitt grågula vatten. Alt skiftade i grått, marken, flodvattenet och gräset i gulgrått, sagebuskarna i gröngrått och skyn i blågrått, en intensiv, stålblå ton, som bragte ögonen att värka, om man länge stirrade ut genom vagnsfönstret.

Och inne i kupén lade sig dammet i alt tjockare gråa lager öfver alt och alla, öfver kläder och ansikten och effekter, tills ögat blef så vant vid den grå färgen, att den minsta brytning däri kom som en

uppenbarelse. Vagnen var full af folk, men alla voro ur humör, uttröttade och als inte upplagda för sällskaplighet, och tåget rasslade i väg med ett skarpt slamrande ljud, genom hvilket trängde en dof, dåmande underton, som steg och sjönk alt efter som farten ökades eller minskades, men aldrig dog bort helt och hållet, inte ens under de sällsynta uppehållen vid de små präristäderna, där det väldiga lokomotivets brummande ljud så starkt i den ändlösa stillheten.

På ett ställe skymtade några indiantepees fram bakom buskarna tätt vid floden, men de voro grågula också de, så att de endast genom sina ytterlinjer afbröto den oändliga flackheten, och ingen människa var att se. Endast några sömniga präriponies hängde sina hufvuden i det glödande solbaddet, altför lata att afbeta det torra gräset mellan tälten, och de hade tumlat i flodgyttjan, så att de voro täckta af grågul lera från hufvud till svans.

Längre bort låg en stor boskapshjord, spridd öfver en halfmils terräng längs banan och så långt åt sidorna att de sista sågo ut endast som mörkare punkter i den allmänna gråheten, idislande trögt och sömnigt det foder de gnagat ihop tidigare på dagen. Tåget brusade förbi utan att ens förmå skrämma upp dem från marken, och slätten låg åter lika öde och tom och liflös som förut.

Genom en utskjutande sporre af Dakotas Rod Lands dånade tränen i väg, då solen stod rätt öfver jorden, så att inte ens telegrafstolparna kastade någon skugga, och där afbröts enformigheten för en stund af de vidunderligt formade lerkullarna, mellan hvilka banan gick fram. Torn och kolonner, koner och pyramider, djurkroppar och människohufvuden och hus och pelare och mycket annat därtill hade leran format, då vulkanisk eld, luft och vatten tillsammans en gång bröto den jämna prärien i tusen och tiotusen tal bizarra stycken. Här stod en enstaka jätteskepnad som en skildtvakt på post vid en gapande öppning till underjorden, där stego ett dussin eller flera vridna kolonner, krönta af fantastiska kapitäl, högt mot skyn, på en del ställen var leran bränd tegelröd; näst intill stack en brunsvart stenkolsådra fram i dagen och mellan lerkullarna, där marken alltid är fuktig, bredde buffelgräset ut sig i en yfvig, mörkgrön matta.

Passagerarne slukade med sina trötta ögon det egendomliga sceneriet, men inom mindre än en halftimme lämnade tåget den sista kullen bakom sig och där låg slätten igen, i oöfverskådlig flackhet, sträckande sig åt norr, söder, öster och väster. En om en sjönko de resande tillbaka i sina hörn, slöto ögonen för att värja blicken mot den tröstlösa gråheten

och dåsade bort den ena timmen efter den andra i slö likgiltighet.

I östra Dakota vidtog den odlade delen af prä-
rin. Först skymtade enstaka små hvetetäppor, rikt
gula i färg, här och där längs banan; vid stationerna
blefvo de små täpporna stora sammanhängande åkrar,
och där syntes små städer med stora breda, dam-
miga gator, utan stenläggning och utan skugga i det
brännande solskenet. Och ännu längre österut flöto
de stora åkrarna ihop till ett enda, oafbrutet fält, där
hvetet vajade på milslånga tegar, som upptogo hela
slätten åt alla håll. Tåget var inne i Red Riverda-
len och fortsatte mil efter mil, timme efter timme
genom hvetehafvet, som sträkte sig långt in i Min-
nesota.

Det var knappast mindre enformigt än den gråa
slätten längre västerut, om ock färgtonen var en
annan. Här och hvar stack visst ett enstaka hus upp
ur den vajande säden, men knapt en mänsklig va-
relse syntes till. Höbärgningen var undangjord och
hvetet ännu icke fullt moget, farmarne voro inte i
arbete på sina fält, och därför såg den rika odlings-
bygden lika liflös och ödslig ut som den orörda prärin.

Så gick solen ned någonstädes där borta bak-
om tåget, och kastade sin rodnande glöd öfver hvetefäl-
ten och husen och färgade den stålgrå skyn i brän-

nande orange. Orangen blef småningom alt blekare, skiftade öfver i rosenrödt, och så dog ljuset bort med ett sista fint skimmer öfver några små, ulliga molntoppar högst uppe. Fästet blef alt mörkare i färg, och jorden och luften smälte ihop i ett enda dunkel, genom hvilket sömniga, rödaktiga ljusglimtar blinkade från de enstaka husen och stjärnorna en om en begynte tindra fram. För hvarje minut flammade nya till där uppe, den ena konstellationen efter den andra blef fullt synlig, och slutligen blänkte och gnistrade det mörkblå hvalfvet hvarter man än såg — medan tåget alt höll på med sitt taktfasta, rasslande slammer till en dof, dånande underton, som aldrig helt och hållet dog bort.

Den svarta sofkupébetjänten kom in för att förvandla sätena till bäddar för natten, och då drogo sig de manliga passagerarne undan till rökrummet längst bak i vagnen, därifrån man kunde se ut öfver banan, ty sofvagnen var den sista i tåget. Men nu kunde man inte se annat än en liten skymt af två blankslitna skenor, skarpt belysta af signallyktan uppe vid vagnens tak, och mellan dem en kontinuerlig fläck af rödgul sand, med mörkare tvärränder af syllarna.

De rökande växlade ett och annat likgiltigt ord, men intet värkligt samtal uppstod. Alla voro trötta och väntade blott att bäddarna skulle bli i ordning

för att draga sig tillbaka. Så försvunno de en efter annan, tills endast en enda fans kvar. Han satt med ryggen inåt rummet, bekvämt tillbakalutad i den ena af de två korgstolarna, och blickade ut genom bakfönstret, medan han långsamt och eftersinnande blosade på sin cigarr.

Slutligen kom negern in.

— Er bädd är i ordning, sir! sade han. Och Ni har inte lång tid på er att sofva, efter Ni inte följjer med ända fram till S:t Paul.

— Tack, Jim, svarade den tilltalade vänligt, jag är inte sömnig. Han hade redan i tre dygn rest i samma vagn och kände den svarte vid namn.

Negern drog sig tillbaka till sin lilla skrubb, lämnande den ensamme åt sina tankar. Och de tyktes inte vara särskildt glada, att döma af hans min och den tunga blicken i hans ögon, som ideligt sågo ut öfver banan, ehuru mörkret gjorde det omöjligt att se något annat än den lilla upplysta fläcken, som följde tätt efter vagnen, och de gnistrande stjärnorna där högt uppe. Halftimme efter halftimme satt han där, lyssnande till den dofva, dånande tonen, som alltid ljud genom tågets rasslande slammer, såg ut med samma tunga blick i dunklet och lät tankarna ströfva vida omkring.

De förde honom bakåt genom det förflutna, dag efter dag, vecka efter vecka, månad efter månad och år efter år. Bilden af den ena staden, det ena landet, den ena världsdelen efter den andra dök upp i hans minne, blef för en stund så tydlig som hade han sett det alt endast dagen förut, och sjönk tillbaka i dunklet igen. Och ingalunda mindre brokig var den samling människor han sammanträffat med och som nu passerade revy för hans minnes blick. Intressanta och ledsamma människor, goda och dåliga, tilldragande och frånstötande — alla möjliga raser och alla möjliga slags individer hade han kommit i beröring med under de sista åren.

Men hvad utgjorde egentligen behållningen af dessa skiftande år? En kretsång i erfarenhet, ständigt förande tillbaka till den mera anade än klart tänkta utgångspunkten: att människor äro människor hvar som helst i världen, i grunden af samma slag, med samma lustar, samma sträfvanden, samma sätt att tänka och döma och känna — och med olikheter, som kungöra sig egentligen blott i det yttre, i drag, som bero mera af klimat och omgifningar än af verklig olikhet i anläggning. Och ofvanom den stora massan ligger också öfveralt det bästa lagret, aristokratins, intelligensens, de förfinade traditionernas och hjärtats verkliga aristokrati, den som tvingar alt utom

dumheten att böja sitt hufvud, oberoende af, om den eger guldets mäktiga stöd eller ej. Ett lager ändå mera homogent i tankar, känslor och åskådningssätt än bottensatsen, den stora hopen — om det också inte är så absolut ensartadt som pöbeln på höjderna, den som inte har och inte vill hafva någon annan än rikedomens utmärkelse. Den klassen är fullt ut lika simpel, dryg och vidrig i söder som i nord, i öster som i väster — — —

Det var idel bekräftanden af gamla tankar och gamla erfarenheter, alt detta. Den tid är längesedan förbi, då länder och folk lefde i sträng afskildhet från hvarandra, frambringande personligheter och typer med skarpt utpräglade karaktärsdrag, nu går nivelleringen omotståndligt fram öfver världen, utplånande alla gränslinjer och råmärken, görande alt och alla lika. Blott i ödemarkerna, de värsta, ogästvänligaste ödemarkerna lefver ursprungligheten ännu kvar, men det är vildens ursprunglighet och vildar äro, när alt går omkring, håller inte annat än vildar, om hvita eller svarta, gula eller röda — — —

Den ensamma passageraren tände en ny cigarr, förändrade litet ställning i korgstolen och flyttade blicken från mörkret där ute till rökringlarna, som stego ett stycke uppåt och sedan lade sig som en

tunn, blågrå slöja mellan hans öga och vagnens grant snidade tak.

Längre tillbaka i tiden gingo hans tankar, flögo i hast öfver en hop minnen från den förfinade civilisationens hemorter i Europa och drogo blyxtlikt klart och snabt upp en jämförelse mellan detta förflutna och det närvarande. Med en ovillig och ofrivillig rykning af pannan dref han dem ifrån sig, men endast för att nästa ögonblick finna dem sysslade med ännu äldre minnen, från hemlandet och alla där.

Vecket mellan ögonen blef djupare; han steg upp och blickade åter utåt banan, som nu började skymta otydligt i den skymning som förebådade en ny dag. Det dög inte att låta de minnena hafva fritt spelrum; det visste han af erfarenhet. Inte här i landet, där man behöfde hvar smula fasthet och mod för att komma någon väg. Han såg på sin klocka, fann att det var för sent att mera söka någon hvila och satte sig bekvämt till rätta i stolen igen, i det han med en ansträngning vände tankarna från det förflutna mot framtiden och planerna för den.

Det var intet litet företag han planlagt under de sista dagarna, det tälte nog öfvervägas från olika sidor. Den ena detaljen, den ena svårigheten efter den andra framstälde sig, togs upp, skärskådades och lades undan i någon hjärnans vrå, med en påskrift

som angaf, huru den skulle behandlas och öfvervinnas, då tiden var inne. Ju mera han fördjupade sig i sin plan, desto mera intresserad blef han, rökte i långa drag och blåste röken långt ifrån sig, utan att mera egna en blick åt utsikten utåt banan, som syntes alt tydligare i det gryende ljuset.

Och dock hade landskapet helt och hållet förändrat karaktär under natten. Slätten hade försvunnit och lämnat plats för skogbeväxta kullar, där ek, lönn och alm prunkade i högsommarens fulla, mörka grönska. En och annan liten sjö skymtade fram, med fin, ljusgrå dimma öfver det lugna vattnet, en och annan kulle steg högre mot skyn än de öfriga, krönt af kala klippor längs branten. En och annan dälld var djupare och fuktigare, och där växte andra slags träd än de som prydde kullarnas sidor. Hvitstammiga björkar, små och obetydliga bland de andra trädens praktfulla löfvärk, skymtade i dälderna och jämte dem här och hvar små, knotiga kärrtallar, med vridna grenar och styf, borstig barr i täta klumpar.

Men den ensamme passageraren i tågets sista vagn såg intet af alt detta, där han satt och tänkte på framtiden, omedvetet följande med blicken huru ljuset småningom likasom sög in det grå dunkel, som ännu höljde näjden. Landskapet förändrade sig fortfarande, björkarna växte i antal och tallarna samlade

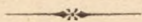
sig i klungor nere i dälderna. Sceneriet gjorde nog ett visst intryck på hans näthinnor, men intrycket hade ännu icke fortplantat sig till hjärnan. Han såg det inte, om det ock i någon mån trängde sig in i hans tankegång.

Då rann solen upp öfver kullarna i öster, dess strålar dränkte på en gång hela näjden i guldrödt ljus och kastades i en glindrande reflex tillbaka från en vattenyta invid banan, rätt in i den ensammes ögon. Han böjde sig hastigt framåt, steg upp, skuggade blicken med handen och uppfattade i ett nu den lilla landskapsbilden, i detsamma tåget ilade förbi. — Och då kommo de ansträngdt bortdrifna minnena på en gång tillbaka med sådan styrka att hans ögon skymdes för en stund.

Det var bara en liten kärrsjö, som kastat solstrålarna in i den sista vagnen af tåget, en kärrpöl med breda näckrosblad simmande på det bruna vattnet och brungrön pors, som täckte stränderna i en oredig massa, där bakom björkar och knotiga martallar växande i täta dungar och närmast honom ett bredt, djupt dike genom den feta, svarta kärrjorden. Intet annat var det, men den lilla landskapsbiten såg ut som om den blifvit skuren midt ur hjärtat af skogmarkerna i det undanskymda landet där långt uppe norr, borta på andra sidan världshafvet — och där-

för blickade den ensamme ännu en stund efter det tåget lämnat kärresjön bakom sig.

Barnsligt var det ju, om man så vill, men hos de flesta af oss sitter det slags barnslighet på lur i någon undangömd skrymsla, så tyst och bortglömd, att vi inte ha en aning om dess tillvaro, innan den med ens lockas fram, ända upp i ögonen — vore det så ock blott af en liten kärresjö med breda näckrosblad på vattnet och brungrön pors och nödvuxen skog rundtomkring.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

1975-03-19

UMEA

F 1975/212

Jullitteratur 1892.

NYA SPÅNOR.

Berättelser och bilder

af

Juhani Aho.

STOCKJUNKAREN.

Berättelse från Karelen

af

Jac. Ahrenberg.

UR DEN FINSKA SÅNGEN.

II.

af

L. Saxén (Fågel Blå).

FAUST.

Berättelse i nio bref

af

I. Turgenieff.

Söderström & C:o.